

Yhteiskuntavastuun raportti
Käytännön tekoja huomisen hyväksi

2003

KESKO

Raportin sisällön esittely

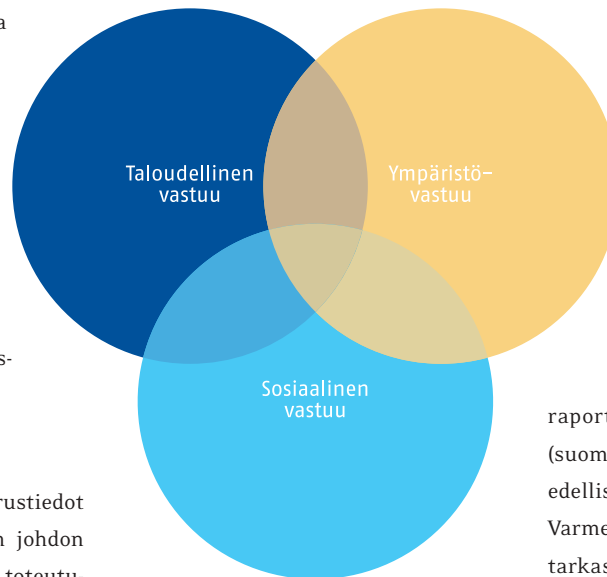
Keskon järjestyksessä neljäs yhteiskuntavastuun raportti noudattaa edellisten tapaan Global Reporting Initiative (GRI) laatimaa kestävä kehityksen raportointimallia. Näin ollen raportin sisältörakenteessa ei ole suurta eroa aikaisempiin vuosiin nähden. Raportin otsikointi on laadittu Keskon omista lähtökohdista, eikä siinä noudateta GRI-jäsentelyn mukaista esitysjärjestystä eikä otsikoiden numerointia. Kesko ei - GRI:n ohjeista huolimatta - ota julkaisijana itse kantaa siihen, onko raportti GRI-suosituksen mukainen. Poikkeamat GRI:n suosituksesta sekä puutteet sen perustunnuslukujen ("Core Indicators") esittämisessä selvitetään raportin lopussa julkaitavassa vertailussa.

GRI:n perusvaatimukset

Raportin alussa esitellään perustiedot Keskoista ja kerrotaan Keskon johdon näkemys yhteiskuntavastuun toteutumisen nykytilasta ja tulevaisuudennäkymistä. Keskon arvot, vastuullisuutta ohjaavat toimintaperiaatteet, strategiat ja johtamisjärjestelmät käsitellään lyhyesti, samoin hallintotapa ja sidosryhmät. Raportin pääpaino on taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun tuloksia kuvaavissa tunnusluvuissa, joita on jonkin verran lisätty ja tarkennettu - mukana on esimerkiksi tilastoja taloudellisen hyödyn jakautumisesta Suomessa maakunnittain. Keskeisistä tunnusluvuista on laadittu myös yhteenvertaustaulukko. Lopuksi kuvataan muita vastuullisuuden osa-alueita kuten toimenpiteitä tuoteturvallisuuden ja yksityisyydensuojan hyväksi. Mukana on myös tärkeimpien termien selitykset ja luettelo keskeisistä yhteyshenkilöistä.

Ulkomaisia toimintoja enemmän mukaan

Vuoden 2002 raportissa esitettiin ensimmäistä kertaa tilastoja konsernin ulkomaisista tytäryhtiöistä. Raportin varmennuslausunnossa Keskoa kehoitettiin liittämään ulkomaan toiminnot

yhteismitallisesti samojen tunnuslukujen alle. Taloudellisen ja sosiaalisen vastuun tunnuslukuja eritellään nyt toimintamaittain aina kun luvut täyttävät raportoinnille asetetut laadulliset vaatimukset. Ympäristöjärjestelmien käyttöönotto on ulkomaisissa yhtiöissä kuitenkin vielä niin alkuvaiheessa, että tunnuslukuja on siltä osin olemassa vain muutamalta osa-alueelta.

Mycs K-kauppiaista tietoja

Kesko toimii tiiviissä, ketjusopimukseen perustuvassa yhteistyössä K-kauppioiden kanssa. Raportissa esitetään myös K-kauppoja koskevia tietoja silloin, kun ne olennaisesti liittyvät Keskon raportointiin ja täydentävät koko-

naiskuvaa Keskon ja K-kauppioiden suhteista yhteiskuntaan.

Sekä painettu että Internet-raportti varmennettu

Painetusta raportista on laadittu Keskon Internet-sivuille sähköinen versio, joka sisältää joillakin osa-alueilla painotuotetta täydentävää tietoa. Internet-sivujen tarjoamasta lisätiedosta on maininta painetun raportin vastaavassa kohdassa. Kunkin vuoden sähköinen raportti tallennetaan Internet-sivuille varmennettuna, julkaisuhetken mukaisessa muodossaan. Esitetyt tietoja ei jälkikäteen päivitetä. Mahdolliset muutokset edellisen vuoden tietoihin esitetään seuraavan vuoden raportissa.

Sekä painettu että sähköisen raportin molempien kieliversioiden (suomi ja englanti) asianmukaisuus on edellisen vuoden tapaan varmennettu. Varmennustyön on tehnyt Keskon tilintarkastusyhtiön PricewaterhouseCoopers Oy:n Sustainability Services -yksikkö. Varmennuslausunto on julkaistu raportin lopussa.

Raportti kertoo vuoden 2003 tuloksista. Joitakin tietoja on tammi-maaliskuulta 2004. Edellinen, vuoden 2002 raportti julkaistiin toukokuussa 2003. Tätä seuraava, vuoden 2004 raportti julkaistaan keväällä 2005.

Pääjohtajan katsaus

Keskossa syksyllä 2003 tehty arvotutkimus osoittaa, että henkilökunta pitää arvoja tärkeinä ja toivoo niitä käsiteltävän työn kannalta vielä nykyistä perusteellisemmin. Tutkimus antaa näin johdolle selvän viestin siitä, että arvoihin ollaan valmiita sitoutumaan, kunhan niillä on ymmärrettävä ja hyväksyttävä yhteys jokapäiväiseen työhön.

Yhteiskunnallisen vastuun kantamisen koetaan toteutuneen Keskon arvoista parhaiten. Muut kolme arvoa menevät tärkeysjärjestyksessä edelle, mutta niihinkin sisältyy vastuullisen toiminnan elementtejä. Vastuullisuus koetaan Keskossa niin hyvin normitetuksi ja ohjeistetuksi, että arvon mukaisesti on helppoa toimia. Varsin yksimielisiä ollaan siitä, että yhteiskunnallinen vastuu kuuluu jokaiselle keskolaiselle. Tämä osoittaa, että vastuullisuudesta on tullut itsestään selvä osa keskolaista arkipäivää, tapaamme toimia.

Keskolla on vuosien kokemus taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun tulosten mittaamisesta. Olemme jatkuvasti löytäneet niin itse tekemisestä kuin sen mittaamisesta parantamisen varaa. Myös raportoinnin ulkoinen varmentaminen on tarkentanut tiedon keruuta ja täsmentänyt tulosten tulkin-taa. SAP-toiminnanohjausjärjestelmämme käyttöönotto asettaa uusia vaatimuksia yhteiskuntavastuuta palveleville laskenta- ja tilastointijärjestelmille. Myös raportoinnin ulottaminen ulkomaisiin toimintoihimme on huomattava haaste. Tiedon keruussamme on väistämättä nyt ja vastakin puutteita, jotka kuitenkin tunnistamme ja olemme sitoutuneet vähitellen poistamaan.

Vaikka vastuullisuutta kuvaavien tietojen kerääminen on haasteellista, se on samalla myös sekä tärkeää että palkitsevaa. Tärkeää, koska aikaansa seuraavan yrityksen johtamiseen tarvi-

taan välttämättä myös tämän alueen tunnuslukuja. Palkitsevaa, kun työn voi havaita vaikuttavan yrityksen taloudelliseen tulokseen ja maineeseen. Täsmällistä tulosvaikutusta on nykytiedoilla vielä vaikea määrittää, eikä vertailu muihin yrityksiin ole sekään helppoa. Puolueetonta vertailua on onneksi tarjolla. Pörssiyritysten suorituskykyä arvioivat asiantuntijat ovat merkittävästi lisänneet kestävän kehityksen mittarien käyttöä omissa yritysanalyysissaan. Me Keskossa voimme olla tyy-

tyväisiä siihen, että esimerkiksi Dow Jones, Storebrand ja Ethibel arvostavat työmme tuloksia. Vastuullisia kohteita etsivältä sijoittajalta tuskin jää huomaamatta, että nuo kaksi viimeksi mainittua ovat nimenneet Keskon toimialansa parhaaksi yritykseksi.

Matti Honkala
pääjohtaja, vuorineuvos
Kesko Oyj

Sisällysluettelo

Raportin sisällön esittely	2	Toimistotyön ympäristöohjelmat	35
Pääjohtajan katsaus	3	Sidosryhmäyhteistyö ja viestintä	36
Perustietoja Kesko-konsernista	5	Ympäristöriskit, -vahingot ja -onnettomuudet	36
Yhteiskuntavastuun keskeiset tunnusluvut vuosilta 2001-2003	6	Sosiaaliset tulokset	38
Yhteiskuntavastuun visio ja strategia	8	Työntekijöiden määrä	39
Visio yhteiskuntavastuun keskeisistä tekijöistä	8	Keski-ikä ja työsuhteen pituus	40
Strategiat	9	Työsuhteen päättymissyöt	40
Yhteiskuntavastuuta Keskosssa ohjaavat periaatteet ja johtamisjärjestelmät	10	Keskon kiinnostavuus työpaikkana	41
Keskon arvot	10	Johtamisen laatu	41
Hallintoperiaatteet	10	Terveys ja turvallisuus	42
Johtamisjärjestelmät	11	Palkat ja muut edut	43
Keskeiset vaikuttamisalueet ja -tavat	11	Eläkkeet	44
Sidosryhmäanalyysi	13	Tasa-arvo	44
Yhteiskuntavastuun tulokset 2003	14	Koulutus	46
Taloudelliset tulokset	15	Järjestäytyminen	46
Talouden kehitys osakkeenomistajien kannalta	15	Tavarantoimittajien sosiaalinen laadunvalvonta	48
Investoinnit ja kauppaverkosto	17	Keskon ostotoiminnan eettiset periaatteet	49
Työpaikkojen kehitys	18	Valvonta käytännössä	49
Maksetut palkat, henkilösivukulut ja verot	19	Eteneminen hidasta	50
Työeläke- ja sairausvakuutusjärjestelmät	20	Suomen tuontikaupan yhteistyö	51
Tavaroiden ja palvelujen toimittajat	20	Reilun kaupan tuotteet	51
Taloudellisen hyödyn jakautuminen maakuntiin	21	UNICEF-projekti Intiassa	52
Taloudellinen tukeminen	21	Ostajien yhteistyö maailmalla tiivistyy	53
Ympäristötulokset	23	Eurooppalainen sopimus	53
Ympäristöjärjestelmä ja -laskenta	24	Muita vastuullisuuden osa-alueita	54
Ekotehokkuus rakennuttamisessa	25	Tuoteturvallisuus	54
Maankäytön ympäristöriskit	26	Yritysturvallisuus	56
Energian ja veden kulutus	26	Markkinointi- ja kilpailusäännökset	56
Energian ympäristöprofiili	27	Yksityisydensuoja	56
Kuljetukset	29	Suhteet politiikkaan	57
Kuljetusten päästöt	29	Suhtautuminen lahjontaan	57
Materiaalien käyttö	31	Raportin vertailu Global Reporting	
Jätehuolto ja kierrätys	31	Initiativen suositukseen	58
Kehitys tuotekaupassa	33	Yhteiskuntavastuun yhteyshenkilöitä	61
K-ympäristökaupat	35	Varmennuslausunto	62
		Laskentakaavoja ja termejä	63

Perustietoja Kesko-konsernista

Kesko yrityksenä

Kesko on Suomen suurin kaupan alan konserni. Sen päämarkkina-alue on Suomi, mutta toimintaa on laajennettu strategian mukaisesti myös lähialueille Ruotsiin, Baltian maihin ja Venäjälle. Kaukomarkkinat Oy toimii lisäksi yli 20 maassa, mm. Tanskassa, Saksassa, Puolassa, Unkarissa, Kiinassa ja Vietnamsissa.

Keskon toimialayhtiöt (Ruokakesko Oy, Rautakesko Oy, Maatalouskesko Oy ja Keswell Oy) vastaavat omien tavaraalojensa kauppapaikoista, hankinnasta, logistiikasta, kauppakonsepteista ja ketjuyhteistyöstä K-kauppioiden kanssa. Keskolla on myös omia vähittäiskauppoja: Suomessa käyttötavara- ja maatalouskauppoja, Ruotsissa rautakauppoja ja Baltiassa ruoka-, rauta- ja maatalouskauppoja. Lisäksi Kesko on käynnistänyt Suomessa Cassa-halpahintamyymäläkokeilun ja omistaa puoliksi Fortum Oyj:n kanssa K-pikkolo-kaupoista vastaavan Pikoil Oy:n. Tytäryhtiö VV-Auto Oy toimii autojen maahantuoja.

Konsernin liikevaihdosta, joka vuonna 2003 oli 7,1 miljardia euroa, 53 prosenttia tuli ruokakaupasta. Ulkomaisten toimintojen osuus oli 11,7 prosenttia (8,3 prosenttia vuonna 2002).

Kesko toimii tiiviissä ketjuyhteistyössä K-kauppioiden kanssa. K-kauppiaita oli vuoden 2003 lopussa 1 378. K-ryhmän vähittäiskauppoja oli kotimaassa 1 789 ja ulkomailla 107, ja niiden myynti oli yhteensä 7,9 miljardia euroa.

Keskon omistajat

Kesko Oyj on pörssi-yhtiö, jolla oli vuoden 2003 lopussa 28 761 omistajaa. A-osakkeiden osuus koko osakekannasta oli 34,8 prosenttia ja äänimäärästä 84,2 prosenttia, B-osakkeiden vastaavasti 65,2 ja 15,8 prosenttia. Äänimäärän perusteella laskettuna 20 suurimman omistajan osuus oli äänimäärästä 35,0

prosenttia ja osakemäärästä 18,5 prosenttia. Ulkomaalaisten omistajien osuus osakemäärästä laski vuoden aikana 20,6 prosentista 16,8 prosenttiin, jonka tuottama äänimäärä oli 4,1 prosenttia koko äänimäärästä.

A-osakkeiden markkina-arvo oli vuoden 2003 lopussa 578 miljoonaa euroa ja B-osakkeiden 825 miljoonaa euroa eli yhtiön markkina-arvo oli yhteensä 1 403 miljoonaa euroa.

Henkilökunta

Vuonna 2003 Keskon palveluksessa oli keskimäärin 15 219 henkeä, joista ulkomaisissa tytäryhtiöissä oli 5 360 henkeä eli 35,2 prosenttia. Määrä kasvoi vuoteen 2002 verrattuna 3 002 hengellä eli 24,6 prosentilla. Ulkomailla kasvu oli 114,7 prosenttia, Suomessa 1,4 prosenttia. Keskimääräisissä luvuissa osittaiset työpaikat on muutettu kokoaikaisiksi työtuntien suhteessa. Työsuhteita oli vuoden lopussa 19 411 eli 4 199 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Koko henkilökuntamäärästä työskenteleviä vähittäiskaupassa 68,4 prosenttia.

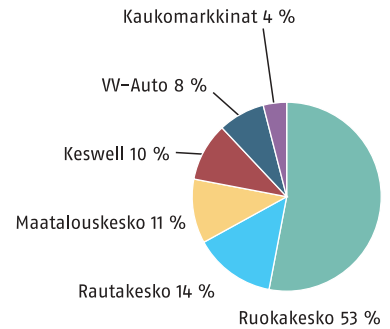
Kiinteistöt

Kesko-konsernin hallinnoimia kiinteistöjä ja osakehuoneistoja oli vuoden 2003 lopussa kaikkiaan 3 109 000 neliometriä. Näistä Keskon omistuksessa oli Suomessa 1 157 000 neliometriä ja ulkomailla 1 48 000 neliometriä. Varasto-, toimisto- ym. tilojen osuus on tästä runsas neljännes, loput ovat myymälätilaa. Vuokrattuja tiloja - pääasiassa myymälätilaa - oli Suomessa 1 546 000 neliometriä ja ulkomailla 258 000 neliometriä. Valtaosa Suomessa omistetuista ja vuokratuista myymälätiloista on edelleen vuokrattu K-kauppiaille.

Tavaran- ja palveluntoimittajat

Kesko osti vuoden 2003 aikana tavaroita noin 6,2 miljardilla eurolla ja palve-

Keskon liikevaihdon jakauma 2003

luja noin 98 miljoonalla eurolla. Suomalaisen aktiivisten toimittajien - noin 14 500 - osuus oli 72,8 prosenttia ja ulkomaisten - noin 4 500 - 27,2 prosenttia. Tärkeimmät tuontimaat olivat Saksa, Kiina, Italia, Ruotsi, Tanska, Ranska ja Espanja.

Kesko kuuluu seuraaviin kansainvälisiin ostoryhmittymiin: Associated Marketing Services AMS (päivittäistavara), EuroMat (rakennus- ja sisustus-tarvikkeet), Intersport International (urheiluvälineet), EP:International (kodin elektroniikka) ja World Wide Retail Exchange (yritysten välinen internet-kauppapaikka).

Asiakkaat

K-kauppiat ostivat Keskon myynnistä 46,1 prosenttia. K-kauppioiden ostokeskitysaste Keskoon oli keskimäärin 88,5 prosenttia (86,3 prosenttia vuonna 2002) ja päivittäistavara-kaupassa 90,8 prosenttia (90,3 prosenttia). Tukkuasiakkaiden - hotelleja, ravintoloita, huoltoasemia, kioskeja, rakennusliikkeitä jne. - osuus Keskon myynnistä oli 31,6 prosenttia. Suoraan kuluttajille meni vähittäiskauppaa harjoittavien tytäryhtiöiden kautta 22,3 prosenttia.

Yhteiskuntavastuun keskeiset tunnusluvut vuosilta 2001–2003

Taloudellisen vastuun mittarit	2001	2002	2003
Liikevaihto (milj. €)	6 214	6 466	7 070
Voitto ennen satunnaisia eriä (milj. €)	86	110	162
Sijoitetun pääoman tuotto (%)	6,6	7,6	10,9
Maksetut osingot (milj. €)	90	54	91
Investoinnit (milj. €)	206	185	259
Omavaraisuusaste (%)	53,6	53,3	51,7
Maksetut palkat (milj.€)	267	281	316
Tuloverot (milj. €)	30	42	58
Henkilökunnan määrä (keskimäärin)	11 544	12 217	15 219
Ostot toimittajilta (milj. €)	5 439	5 714	6 258
Yleishyödyllisten yms. yhteisöjen tukeminen (milj. €)	2,4	1,9	2,4
Kotitalouksia alle 1 km päässä K-ruokakaupasta (%)	46,4	*)	45,3

(luvut koko konsernista, paitsi "kotitaloudet alle 1 km:n päässä...")

*) tietoa ei ole kerätty

Ympäristövastuun mittarit

Kiinteistöjen sähköenergian kulutus (GWh) ¹⁾	628	644	730
Kiinteistöjen lämpöenergian kulutus (GWh) ¹⁾	290	282	337
Kiinteistöjen veden kulutus (m ³) ¹⁾	546	545	713
Käytetyn sähkö- ja lämpöenergian tuotannon päästöt			
– ilmaston muutos (tn CO ₂ -ekv) ¹⁾	293 509	231 702	311 095
– happamoituminen (tn SO ₂ -ekv) ¹⁾	742	645	1 229
– alailmakehän otsoni (tn C ₂ H ₄ -ekv) ¹⁾	15,2	15,2	17,5
Jakelukuljetukset			
– kuormia ²⁾	117 125	116 260	117 782
– kilometrejä (1 000 km) ³⁾	17 840	15 365	19 700
– tonneja ⁴⁾	658 552	697 000	609 000
– energiankäyttö (MWh) ⁵⁾	85 447	73 592	80 275
– päästöt (tn) ⁵⁾			
– hiilidioksidi	22 654	19 511	22 954
– häkä	11	9	14
– hiilivedyt	7	6	9
– typen oksidit	238	205	222
Materiaalien käyttö/jätteet (tn)			
– maahantuotujen pakkausten materiaali	25 250	31 704	31 392
– jakeluvarastojen jätteet ⁶⁾	10 066	9 510	15 125
– joista hyötykäyttöön (%) ⁶⁾	85,8	89,7	89,8
– ostosähkön tuotannon radioaktiivinen jäte ¹⁾	0,54	0,67	0,96

¹⁾ vuosien 2001–2002 luvut vain Suomesta, vuoden 2003 luvut koko konsernista.

²⁾ vuosien 2001–2002 luvut Kespedin ja Anttilan jakelusta, vuonna 2003 mukana myös Ruokakeskon Viron jakelu.

³⁾ kuten edellä, mutta vuoden 2003 kilometreissä mukana myös Ruokakeskon käyttämät ulkoiset kuljetusyritykset.

⁴⁾ kaikkina vuosina vain Kespedin jakelusta

⁵⁾ vuosien 2001–2002 luvut Kespedin ja Anttilan jakelusta, vuonna 2003 energialaskelmassa mukana myös ulkoiset kuljetusyritykset ja päästölaskennassa vielä Ruokakeskon Viron jakelu.

⁶⁾ vuosien 2001–2002 luvut vain Suomesta, vuonna 2003 mukana myös Ruokakeskon Viron toiminnot, ei kuitenkaan hyötykäyttöprosentin laskennassa.

Sosiaalisen vastuun mittarit	2001	2002	2003
Työtyytyväisyys Suomessa (skaala 1–5)			
– oma työ	3,73	3,72	3,71
– esimiestoiminta	3,82	3,82	3,79
– yksikön toiminta	3,73	3,78	3,76
– Keskon toiminta	3,60	3,71	3,70
Työntekijöiden vaihtuvuus ¹⁾			
– uusia	3 800	5 189	6 650
– lähteneitä	3 500	5 064	5 162
– eläkkeelle siirtyneitä	194	254	151
Työntekijöiden keski-ikä (vuotta)			
– Suomessa	*)	35,1	35,0
– ulkomaisissa toimipaikoissa ¹⁾	*)	30,2	33,0
Työsuhteen keskipituus Suomessa (vuotta) ²⁾	11,8	11,3	9,0
Sairauspoissaolot (työpäiviä/henkilö)			
– Suomessa	7,8	7,9	8,4
– ulkomaisissa toimipaikoissa ¹⁾	*)	9,1	10,9
Terveystenhoitoon käytetyt varat/henkilö (€) ³⁾	328	340	359
Keskimmääinen vuosiansio (/henkilö, €)			
– Suomessa	24 917	26 280	29 155
– ulkomaisissa toimipaikoissa ⁴⁾	11 605	10 275	8 211
Koulutuspäiviä/henkilö			
– Suomessa	1,7	1,5	1,6
– ulkomaisissa toimipaikoissa ¹⁾	*)	1,2	1,5
Sijoitus koulutukseen/henkilö (€) ¹⁾	598	445	453
Ostojen sosiaalinen laadunvalvonta			
– kehitysmaiden tavarantoimittajia tilastoinnin piirissä	220	236	247
– ko. yritysten yhteinen työntekijämäärä	225 000	221 500	263 000
– SA 8000 –sertifioituja yrityksiä	11	17	19
– sertifioitujen yritysten työntekijämäärä	19 000	30 700	47 000

¹⁾ Senukain tiedot Liettuasta puuttuvat

²⁾ vähittäiskauppayhtiöiden tiedot saatu mukaan vuonna 2003

³⁾ tiedot vain Suomesta

⁴⁾ tiedot koko konsernista (myös Senukai)

*) tietoa ei ole kerätty

Yhteiskuntavastuun visio ja strategia

Keskon visiossa ja missiossa korostuu palveluyrityksen näkökulma. Toimialojen yhtiöittäminen ja ydinliiketoimintaan keskittymisen myötä Keskon päätehtäväksi on noussut erilaisten kauppapalvelujen kehittäminen ja tuottaminen. Kehitystyö vaatii verkostoitumista ja kumppanuutta alan muiden osaajien kanssa.

Vastuullisuus on vahvasti mukana niin Keskon arvoissa kuin strategioissa. Kaupankäynti perustuu luottamukseen ostajan ja myyjän välillä. Pitkäjänteinen, tuloksellinen toiminta on mahdollista vain, jos asiakkaat luottavat myyjän tarjoamiin tuotteisiin, palveluihin ja toimintatapoihin.

Vastuu taloudellisesta toiminnasta on ollut Keskon tärkeimpänä toimintaperiaatteena läpi yhtiön historian. Kesko on tuottanut voittoa ja maksanut osinkoa lähes koko toimintansa ajan. Hyvä taloudenhoito on mahdollistanut lainsäädännön vaatimukset ylittävän, jatkuvasti kehitettävän toiminnan myös ympäristö- ja sosiaalisen vastuun alueella.

Konsernijohtoryhmä hyväksyi Keskon yhteiskuntavastuun tulevaisuudennäkymiä koskevan vision ensimmäistä kertaa keväällä 2001 ja muokkasi sitä joiltakin osin keväällä 2003. Visiota on tarkoitus tarkastella joka toinen vuosi, ellei sen muuttamiseen tällä välin ilmene selkeää tarvetta.

Visio yhteiskuntavastuun keskeisistä tekijöistä

Yleistä

Kuluvalla vuosikymmenellä globalisoituminen vauhdittaa yritysten keskittymistä, ulkomaisia investointeja ja kansalliset rajat ylittävää kilpailua. Kaupan kansainvälisten sääntöjen kehittäminen etenee hitaasti, mikä lisää paineita yritysten vastuulliseen itesääntelyyn. Sijoittajien kiinnostus

yritysten toimintaetiikkaan kasvaa suoritusmittarien kehittyessä. Myös muut sidosryhmät vaativat monipuolista ja avointa tietoa yritysten toiminnasta, mikä johtaa vastuullisuutta kuvaavien tunnuslukujen ja raportoinnin yleistymiseen tilinpäätöstietojen rinnalla. Tunnuslukujen käyttö yritysten keskinäisiin vertailuihin vaatii raportoinnilta erityistä luotettavuutta, mikä edellyttää puolueetonta varmennusta.

Talous

Kesko säilyttää tasaisen myynnin, tuloksen ja osakkeen arvon kasvun. Maksuvalmius pysyy hyvänä ja Kesko pystyy jatkamaan sijoittajalle edullista osinkopolitiikkaa. Tämä kehitys mahdollistaa hyvinvoinnin kasvun Keskon taloudellisille sidosryhmille ja auttaa Keskoa pitämään ympäristö- ja sosiaaliset tuloksensa toimialan kärjessä.

Henkilöstö

Kesko kasvaa kotimaassa markkinoiden kasvua vastaavasti, mutta laajentuu samalla voimakkaasti ulkomaille. Kaupan voimakkaasta rakennemuutoksesta johtuen työpaikkojen määrään ei ole Suomessa odotettavissa merkittävää lisäystä. Uusista työntekijöistä käydään yhä kovempaa kilpailua suurten ikäluokkien

siirtyessä eläkkeelle. Yrityksen ja sen tuotemerkkien arvoilla ja arvostuksella on vaikutusta työpaikan kiinnostavuuteen. Keskon toimenpiteet yhteiskuntavastuun hyväksi kiinnostavat uutta työhön tulevaa sukupolvea ja helpottavat rekrytointia. Ikääntyneiden työntekijöiden suorituspain- ja jaksamisongelmia ehkäistään suunnitelmallisella työn kierrolla ja koulutuksella. Myös työterveyshuollossa panostetaan ennaltaehkäisyyn, tavoitteena vähentää työkyvyttömyyseläkkeiden määrää ja nostaa eläkkeelle jäämisen keski-ikä.

Kauppapalvelut

Keskolla on merkittävä vastuu yrittäjyyteen perustuvan vähittäiskaupan kilpailukyvyistä, jolla on vastaavasti merkittävä vaikutus Keskon menestymiseen. Keskon tarjoamat kauppapaikat, liike-toimintamallit ja kilpailukykyä tukevat palvelut tuovat K-kauppiaille edullisten tavaraostojen ohessa sellaista lisäarvoa, joka auttaa kauppiaita erottumaan edukseen kilpailijoista ja toimimaan tuloksellisesti. Kauppiaille on puolestaan taloudellinen vastuu omasta liiketoiminnastaan sekä kauppa- ja jakeluverkko on pystyttävä pitämään asiakkaiden kannalta oikein mitoitettuna ja taloudellisesti tehokkaana.

Kuluttajat

Tavara- ja palvelutarjonnan kasvaessa kuluttajilla on ostopäätöksiä tehdessään entistä enemmän vaihtoehtoja mutta myös valtaa vaikuttaa kaupan rakenteeseen ja esimerkiksi tavaratarjontaan. Myös tiedotusvälineiden merkitys kuluttaja-asioissa kasvaa. Yhä useampi kuluttaja haluaa tietää tuotteiden alkuperästä, turvallisuudesta ja tuotantoloista, mikä vaatii Keskolta hankintaketjun aktiivista hallintaa ja avointa, aktiivista viestintää. Kesko ja K-kauppiat vaikuttavat kuluttajien hyvinvointiin ja elämänlaatuun sekä toiminnallaan yleensä että tuotteita koskevilla linjauksillaan, valikoimillaan ja valvonnallaan. Turvallisuus, luotettavuus ja eettisyys nousevat viestinnässä ja markkinoinnissa vähitellen hintakuvan rinnalle.

Sidosryhmäyhteistyö

Voidakseen olla edelläkävijä ja vaikuttaa Kesko seuraa ja ennakoii aktiivisesti yhteiskunnan muutoksia sekä tarjoaa asiantuntemustaan niin oman toimialan kuin koko yhteiskunnan kehittämiseen. Tätä varten Kesko pitää aktiivisesti yhteyttä kansalaisjärjestöihin, viran-

omaisiin ja muihin päättäjiin sekä osallistuu aktiivisesti oman toimialansa ja koko elinkeinoelämän kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen toimintaan.

Strategiat

Keskon arvot ja missio ohjaavat konsernin kokonaissuunnitelman eli strategian laatimista niistä keinoista, joilla Keskon visio ja päämäärät saavutetaan. Arvoja ei voi suunnittelussa ohittaa taloudellisten tai muiden lyhyen aikavälin syiden takia. Edelläkuvattu yhteiskuntavastuun visio on haasteellinen ja sisältää monien yksiköiden kannalta kriittisiä menestystekijöitä ja mahdollisuuksia kilpailuedun saavuttamiseen.

Keskon strategian pääkohdat esitetään oheisessa taulukossa. Tarkemmin strategiaa esitellään yhtiön vuosikertomuksessa. Vuosikertomus on luettavissa myös Keskon Internet-sivuilla, osoitteessa www.kesko.fi (Sijoittajatietoa).

Konsernistrategian ja johtamismallin rinnalla suunnittelua ja toimintaa ohjaavat kaikilla liiketoimintatasoilla konsernin toimintaperiaatteet, joita ovat mm. henkilöstö-, ympäristö-, viestintä-, taloushallinto-, kiinteistö-, turvallisuus- ja riskienhallintaperiaatteet. Yhteiskuntavastuun näkökulma sisältyy arvojen edellyttämällä tavalla myös toimintaperiaatteisiin.

Keskon strategia

1. Kasvu

- laajeneminen Pohjoismaihin ja Baltiaan ruoka-, rauta-, maatalous- ja konekaupassa
- kauppapaikkainvestoinnit palvelujen kysynnän mukaan
- jatkuva liiketyyppien kehittäminen

2. Tehokkuus

- toimintaketjun kokonaisuohjaus, tukku- ja vähittäiskaupan integrointi
- kansainvälisen ostoysteistyön lisääminen
- keskittyminen ydinosaamiseen

3. Monipuolisuus

- monikanavaisuus ja -tavara-alaisuus
- valitut erilaiset markkinat
- laaja kumppaniverkosto eri toiminta-alueilla

4. Paikallisuus

- kauppiasyrittäjyys ja syvä asiakastuntemus
- kattava kauppaverkosto

5. Vastuullisuus

- taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristövastuu

Yhteiskuntavastuuta Keskoissa ohjaavat periaatteet ja johtamisjärjestelmät

Kesko-konsernin kaikissa yksiköissä on 1990-luvun puolivälistä lähtien sovellettu arvo- ja laatujohtamisjärjestelmiä. Vuonna 2002 käyttöön otetussa uudistetussa johtamismallissa arvojen merkitys kaiken toiminnan perustana tuotiin aikaisempaa vahvemmin esiin. Arvoja täsmennettiin samassa yhteydessä, ja henkilöstön eettiset periaatteet eli ”Tapamme toimia” uudistettiin vastaamaan uusia arvoja. Sekä arvot että ”Tapamme toimia” on käännetty kaikille konsernissa käytössä oleville kielille (suomi, ruotsi, viro, latvia, liettua, venäjä, englanti). Niiden omaksumista tukee erillinen koulutusmateriaali. Myös K-kauppiat ottivat vastaavat arvot ja periaatteet käyttöön omassa johtamisessaan.

”Tapamme toimia” -oppaaseen voi tutustua Keskon Internet-sivuilla osoit-

teessa www.kesko.fi (Kesko lyhyesti/Yrityskansalaisuus).

Keskon arvot

Keskon arvoista yhteiskunnallisen vastuun kantaminen muodostaa konsernin koko toiminnan kivijalan ja asiakkaan odotusten ylittäminen sen kaupallisen toiminnan kärjen. Markkinoilla Kesko haluaa olla alansa paras. Hyvän työyhteisön luominen vaikuttaa ratkaisevasti kaupallisesti ja yhteiskunnallisesti tärkeiden tavoitteiden saavuttamiseen.

Arvoja on käsitelty kevästä 2002 alkaen konsernin kaikkien yksikköjen henkilöstötilaisuuksissa ja koulutustahtumissa. Henkilökunnan näkemyksiä arvojen tärkeydestä ja toteutumisesta tutkittiin marras-joulukuussa 2003 Keskon Suomen yksiköissä intranetin ja kirjekyselyn avulla. Tutkimuk-

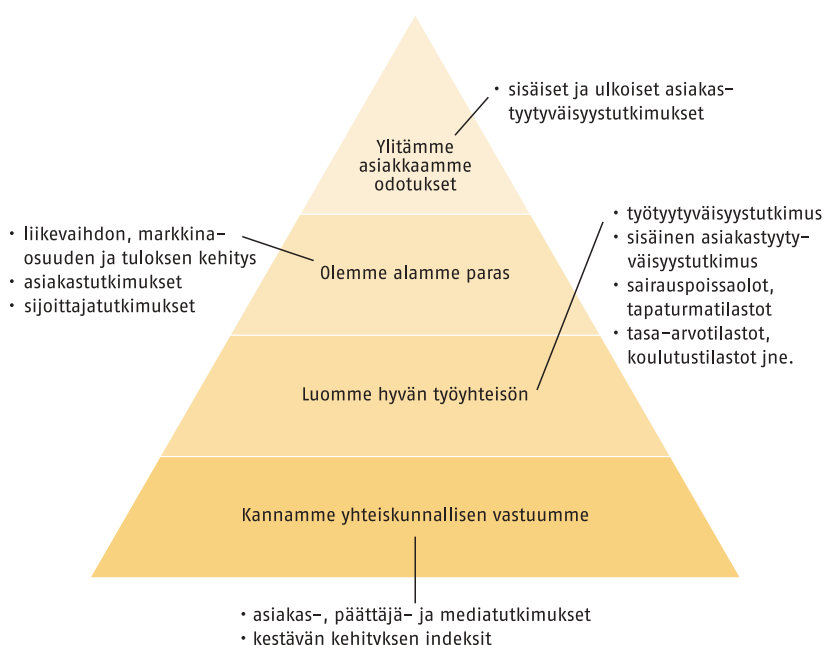
sen suoritti VTT Martti Puohiniemi, ja siihen vastasi 2 428 keskolaista. Vastausprosentti oli 37. Tutkimukseen liitettiin myös kolme ryhmäkeskustelua. Oheisessa kaaviossa kuvataan arvojen koettua tärkeyttä ja toteutumista.

Tutkimuksen mukaan keskolaiset kokevat kaikki neljä arvoa sekä keskimääräistä tärkeämmiksi että keskimääräistä paremmin toteutuviksi. Tärkeimpänä ja samalla heikoimmin toteutuvana arvona pidetään hyvän työyhteisön luomista. Yhteiskunnallisen vastuun kantaminen taas koetaan arvoista parhaiten toteutuvaksi, mutta vähiten tärkeäksi.

Työyhteisön kehittäminen on Keskoissa jatkuvaa, mutta yrityskulttuuri ei muutu hetkessä. Tulos kertoo myös arvojen vakaudesta. Todelliset arvot muuttuvat hyvin hitaasti, vasta vuosien työn tuloksena.

Vastaajista 85 prosenttia on sitä mieltä, että yhteiskunnallisen vastuun kantaminen kuuluu jokaiselle keskolaiselle. Ryhmäkeskusteluissa selvisi, että yhteiskunnallisen vastuun piiriin kuuluvat asiat on Keskoissa ohjeistettu ja normitettu toimintamalleiksi hyvin, joten arvon mukaan on helppo toimia - jopa niin helppo, ettei arvoa tule välttämättä työtä tehdessään ajatelleeksi.

Arvokyselyyn vastanneista keskolaisista 75 prosenttia pitää arvoista puhumista todella tärkeänä. Tekemistä riittää vielä, sillä vain 44 prosenttia katsoo, että arvoja on käsitelty perusteellisesti heidän työtehtäviensä kannalta.

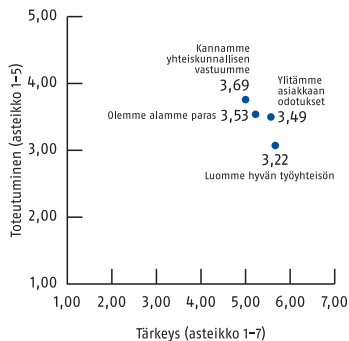

Arvojen toteutumista voi mitata monella tavalla. Kaaviossa muutama esimerkki käytössä olevista mittareista.

Hallintoperiaatteet

Keskon hallintoperiaatteita (Corporate Governance Statement) päivitetään säännöllisesti, ja ne ovat nähtävillä yhtiön Internet-sivuilla osoitteessa www.kesko.fi (Sijoittajatietoa). Keväällä 2004 voimas-

Keskon arvojen koettu tärkeys ja toteutuminen

sa olleet periaatteet on julkaistu kokonaisuudessaan Keskon vuosikertomuksessa vuodelta 2003 sivuilla 49-54. Seuraava päivitys tehdään listayhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmistä annetun suosituksen pohjalta kesällä 2004.

Kesko Oyj:n hallitukseen kuuluu kahdeksan jäsentä. Näistä kolme on K-kauppiaita, joilla on normaalit liikesuhteet Kesko-konserniin. Kesko Oyj:n toimitusjohtaja, pääjohtaja Matti Honkala on hallituksen jäsen. Hallitus ei ole perustanut valiokuntia eikä nimennyt keskuudestaan yhteiskuntavastuuseen erityisesti perehtyviä jäseniä. Hallitus käsittelee yhteiskuntavastuun raportin keväällä sen valmistuttua ja muita aiheeseen liittyviä, hallituksen tehtäviin kuuluvia kysymyksiä tarvittaessa.

Kesko-konsernissa on konsernijohtoryhmä, jonka puheenjohtajana on Kesko Oyj:n pääjohtaja ja jäsenenä suurimpien toimialayhtiöiden toimitusjohtajat sekä konsernin taloudesta, rahoituksesta, hallinnosta ja viestinnästä vastaavat johtajat. Konsernijohtoryhmällä ei ole lakiin tai yhtiöjärjestykseen perustuvaa toimivaltaa, vaan se on toimitusjohtajan asettama neuvoa-antava elin, jonka tehtävänä on mm. konsernilaajusten kehityshankkeiden sekä konsernitaseisten periaatteiden ja menettelytapojen käsittely. Konsernijohtoryhmä osallistuu myös Kesko Oyj:n hallituksessa käsitel-

tävien asioiden valmisteluun.

Yhteiskuntavastuun kehittämis- ja koordinoitavuudesta konsernitasolla vastaavien kehitysjohtajan ja kehityspäällikön sijoituspaikkana on konserniviestikön ja yhteiskuntasuhteet -yksikkö, jonka johtaja on konsernijohtoryhmän jäsen.

Yhteiskuntavastuun tunnuslukuja on joiltakin osin sisällytetty yksiköiden tulospalkkaukseen (esimerkiksi tyytyväisyyttä, asiakastytyväisyyttä ja kierrätystoimintojen tuloksia kuvaavia mittareita).

Johtamisjärjestelmät

Keskon johtamismalliin kuuluu osana laatuarviointi, joka tehdään yksiköissä vuosittain itsearviointina Suomen Laatu-palkinto -kriteeristön avulla. Laatuarviointiin on liitetty konsernin sisäinen, yksiköiden välinen laatu-palkintokilpailu.

Ruokakesko ottaa parhaillaan asteittain käyttöön EFQM / ISO 9000 -rakenneisiin perustuvaa laatu-järjestelmää, joka dokumentoidaan Ruokakeskon intranettiin. Järjestelmän arvioidaan olevan pääosin valmiina vuonna 2005.

Ruokakeskon tuotetutkimusyksikön vastuulla oleva päivittäistavaroiden ja osittain käyttötavaroiden laadunvarmistus perustuu ISO 9000 -standardin mukaiseen laatu-järjestelmään ja viranomaisten hyväksymään omavalvontajärjestelmään. Tytäryhtiö Kespro Oy:llä on sertifioitu ISO-laatu-järjestelmä.

ISO 14001 -standardin mukainen ympäristöjärjestelmä on käytössä kaikissa niissä yksiköissä, joiden ympäristövaikutukset ovat merkittävät. Järjestelmän sertifioinneista kerrotaan tarkemmin Ympäristövastuu-osiossa sivulla 24. Ympäristöpolitiikka on nähtävissä Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi (Ympäristö ja yhteiskunta/Ympäristövastuu).

Ostoyksiköt toteuttavat sosiaalisia riskejä sisältävissä kauppasuhteissaan lähinnä kehityskaatunnon - laadunvalvontaa kansainvälisen Social Accountability SA 8000 -standardin avulla. So-

siaalisesta laadunvalvonnasta kerrotaan tarkemmin sivulta 48 alkaen. Keskon ostotoiminnan periaatteisiin voi tutustua Keskon Internet-sivuilla osoitteessa www.kesko.fi (Ympäristö ja yhteiskunta/Taloudellinen ja sosiaalinen vastuu).

Keskeiset vaikuttamisalueet ja -tavat

Kesko voi aktiivisella ja tavoitteellisella toiminnalla saada aikaan monenlaisia yhteiskuntaa ja sidosryhmiä hyödyttäviä tuloksia.

Tavara- ja palveluostojen kasvu luo hyvinvointia toimittajayrityksille ja niiden työntekijöille, mikä vastaavasti kasvattaa kuntien ja valtion verotuloja ja tuottaa lisää varoja sosiaaliturvan ja yhteiskunnan palvelujen kehittämiseen. Omistajille vastuullinen, tulokselinen toiminta merkitsee osakkeen arvon tasaista kehittymistä ja hyvää osaketuottoa. Kattavan kauppaverkoston ylläpitäminen ja kauppiasryittäjyys paikallisena voimavarana turvaa palvelut lähellä kuluttajaa.

Ympäristötulosten jatkuva parantaminen merkitsee muun muassa energian käytön tehostumista, päästöjen suhteellista alenemista, jätteiden synnyn ehkäisyä ja hyötykäytön kasvattamista sekä tuotteiden ja pakkausten ympäristöominaisuuksien parantamista.

Johtamisen laatua parantamalla edistetään henkilökunnan työtyytyväisyyttä ja motivaatiota. Kehityksessä toimivien tavarantoimittajien työoloja kehitetään yhteistyössä, pienin askelin. Työntekijöiden yksilökohtaisten ongelmien ennaltaehkäisyyn panostetaan sekä omissa toiminnassa että hankintaketjussa.

Keskon toimintaan liittyvien yhteisöjen ja järjestöjen tukeminen edistää yhteiskunnan ja lähiyhteisöjen palveluja ja hyvinvointia. Kesko toivoo tällaisten hankkeiden johtavan vuorovaikutteiseen yhteistyöhön ja tuottavan Keskolle tietoa sidosryhmien toiveista ja odotuksista.

Osallistuminen oman toimialan ja elinkeinoelämän kansalliseen ja kan-

sainväliseen kehittämiseen on osa yritysten yhteiskuntavastuuta. Keskon edustajat tekevät tätä työtä muun muassa seuraavissa järjestöissä ja työryhmissä:

- Palvelutyönantajat ry (hallituksen puheenjohtajuus)
- Kaupan Keskusliitto ry (hallituksen varapuheenjohtajuus)
- Keskuskauppakamari (hallituksen varapuheenjohtajuus)
- Finnish Business & Society ry (hallitus)
- EU-maiden työnantajien keskusjärjestö UNICE (hallitus)
- EU-komission yhteiskuntavastuun työryhmä (Multi Stakeholder Forum on CSR)
- Kaupan EU-keskusjärjestö EuroCommerce (ympäristövaliokunta, yhteiskuntavastuun asiantuntijaryhmä)
- Kauppiasryhmittymien EU-järjestö UGAL (hallituksen varapuheenjohtajuus)
- Kansainvälinen kauppakamari ICC (ympäristövaliokunta, yhteiskuntavastuun valiokunta, Suomen osaston hallituksen puheenjohtajuus)
- YK:n ympäristöjärjestö UNEP (kaupan toimialaryhmä)
- CIES - The Food Business Forum (elintarvikkeiden turvallisuustyöryhmä)

Näiden lisäksi keskolaiset toimivat lukuisissa valtion komiteoissa ja työryhmissä, toimialajärjestöissä ja kierrätysorganisaatioissa. Edustuksista on nähtävillä tarkempi luettelo [www-linkkeineen Keskon Internet-sivuilla osoitteessa \[www.kesko.fi\]\(#\)](#) (Ympäristö ja yhteiskunta).

Laatu ja asiakslähtöisyys Kespron toiminnan kulmakivinä

Keskossa on vuodesta 1997 lähtien järjestetty sisäisiä laatupalkintokilpailuja, jotka perustuvat Suomen Laatupalkintokilpailun vaatimuksiin ja toimintatavoihin. Vuonna 2003 Kesko-konsernin Kohti Huippua -laatupalkinnon voitti Kespro Oy. Palkintolautakunta arvosti erityisesti Kespron toiminnan järjestel-

mällistämistä sekä asiakaslähtöisyyttä.

Kespro hyödyntää laatujohtamista kaiken johtamisen ja toiminnan viitekehystenä. Vuonna 2003 toimitusmyynnille aikaisemmin myönnetty ISO 9002 -sertifikaatti uudistettiin ISO 9001 standardin mukaisesti. Myös Vantaan ja Jyväskylän tukuilla on ISO 9001 -serti-

Kespron Uuden ajan tukku eli UAT-toimintamalli vastaa asiakkaiden toiveisiin nopeammasta toimitusrytmistä, laajemmasta tuoretuotevalikoimasta ja asiakaskohtaisemmasta myyntipalvelusta. Tarjoilija Leila Tainio kattaa lounaspöytää UAT:n asiakasravintolassa Vanajänlinnassa.

fiointi. Jatkossa tavoitteena on sertifioida kaikki Kespron liiketoimintayksiköt.

Kesprolaisen laadun mittareita ovat asiakas- ja työtyytyväisyys, toimitusvarmuus sekä prosessien tehokkuus. Vastuut ja valtuudet on jaettu lähellä asiakasrajapintaa toimiville alueyksiköille. Palautteet kirjataan ja käsitellään laatujohtamisen mukaisesti. Myös asiakasta informoidaan palautteen hoitamisesta.

Toiminnan kehittämistarpeet kartoitetaan viikoittaisten asiakastytyväisyyskyselyiden ja asiakastapaamisten avulla. Vuonna 2003 asiakaskäyntiraportteja tallennettiin 3165 kappaletta. Asiakastutkimusten lisäksi Kesprossa kerätään asiakaspalautetta yksikkökohtaisten asiakasneuvostojen, asiakastilaisuuksien ja messutapahtumien avulla.

Sidosryhmäanalyysi

Yrityksen taloudellista tulosta tarkastellaan yleensä omistajien näkökulmasta. Yhteiskuntavastuun tuloksia arvioitaessa sidosryhmiä on useita ja kullakin on omat odotuksensa, jotka voivat olla keskenään myös ristiriitaisia. Vastuullisen yrityksen on pystyttävä tasapainottamaan erilaisia odotuksia, jotta kaikki sidosryhmät voisivat katsoa yrityksen onnistuneen yhteiskuntasuhteissaan.

Sidosryhmäanalyysi ja toimenpidesuunnitelmat sisältyvät yksiköiden vuosi- ja pitkän tähtäimen suunniteluun. Yhteistyön onnistumista mitataan monin eri tavoin. Oheisessa taulukossa esitellään Keskon toimenpiteitä kunkin sidosryhmän osalta, sidosryhmän odotuksia Keskolta ja mittareita, joilla tuloksia voidaan arvioida. Joiltakin osin yhteydenpidon ja sen tuotta-

mien tulosten seurantaan tarvittaisiin dokumentoitua menettelytapaa. Yhteiskuntavastuun kehityksyksikön tavoitteena on vuoden 2004 aikana kehittää yksiköiden käyttöön sidosryhmäyhteistyön prosessikuvaus ja mittarit, joiden avulla esimerkiksi viranomais- ja kansalaisjärjestöyhteistyön tuloksia voitaisiin paremmin arvioida.

Keskeisten sidosryhmien erittely			
Sidosryhmä	Keskon toimenpiteitä	Sidosryhmän odotuksia	Mittareita
Viranomaiset (EU, valtio, kunnat)	Käytännön asiantuntemusta kaupan ja elinkeinolaisten toimintaedellytysten kehittämiseen. Välittömiä ja välillisiä veroja ja maksuja yhteiskunnan hyvinvoinnin kustantamiseen. Yhteistyötä kuntien kanssa kauppaverkon kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi.	Lainsäädännön tunnollista noudattamista. Hyvää veronmaksukykyä, vakaata työllisyyttä. Monipuolisen kauppa- ja jakeluverkon ylläpitämistä.	Maksetut verot, työpaikkojen määrä, maksetut palkat, investoinnit, kauppaverkon rakenne ja alueellinen kattavuus.
Henkilökunta	Henkilöstön osallistuminen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Johtamisen laadun kehittäminen. Työkyvyn ylläpitäminen, sisäinen tehtäväkierto, jatkuva kouluttaminen, työyhteisöllisen hyvinvoinnin edistäminen, kannustava palkkaus.	Työtyytyväisyyttä ja -turvallisuutta ylläpitäviä ja kehittäviä toimenpiteitä. Työn ja työpaikan arvostukseen vaikuttavia tuloksia. Oman osaamisen kehittymistä, etenemismahdollisuuksia.	Työtyytyväisyystutkimus, kehityskeskustelut, sisäinen asiakastytyväisyystutkimus. Työsuheriidit, vaihtuvuus, poissaolot, tapaturmat, koulutustilastot, eläkkeelle siirtymisikä. Kiinnostavuus työpaikkana.
Omistajat, sijoittajat, analyytikot	Yhteydenpito osakkeenomistajiin (sidosryhmälehti kaupantekijä), sijoittajiin ja analyytikoihin. Runsaasti tietoa talouden kehittymisestä ja toiminnasta yleensä Internet-sivuilla. Kilpailukykyinen osinkopolitiikka.	Osakkeen hyvää vuosituottoa, hallinnollisten, sosiaalisten ja ympäristöriskien hallintaa.	Osakkeenomistajien lukumäärä ja rakenne, osakkeen vaihto, osakkeen vuosituotto, listaukset kestävän kehityksen indekseihin, toimialavertailut.
Tavaroiden ja palvelujen toimittajat	Koti- ja ulkomaisilta viljelijöiltä, teollisuudelta ja maahantuojilta kulutustuotteita. Kauppaverkon suunnittelu- ja rakennuttamis- ja palveluja. Omassa ja K-kauppiaitten liiketoiminnassa tarvittavia kalusteita, laitteita, tarvikkeita, tietojärjestelmiä, koulutusta, mainontaa.	Liiketoiminnan kasvua, hyvää maksuvalmiutta, pitkäaikaista kauppasuhdetta.	Ostojen kehitys ja jakautuminen maittain/alueittain. Toimittajien määrä, ostojen kehittämistä. Laskujen maksuaika.
K-kauppiaat ja tukkuasiakkaat	Keskon ja K-kauppiaitten välillä vertikaalinen yhteistyösopimus. Kesko vastaa toimintamallin ja kauppa-konseptin kehittämisestä, ketjutoiminnan ohjauksesta ja tuotteiden hankinnasta, kauppapaikoista, tietojärjestelmistä, markkinoinnista, koulutuksesta jne. Kesko myy ja toimittaa tuotteita myös lukuisille tukkuasiakkaille.	K-kauppiaat odottavat kilpailukykyisiä kauppapaikkoja, kauppa-konsepteja, valikoimia ja hintoja sekä kilpailukykyä tukevia palveluja ym. ratkaisuja. Tukkuasiakkaat odottavat kilpailukykyisiä hintoja ja palvelua.	Asiakastytyväisyystutkimukset. K-kauppiaitten ostokeskus Keskon. K-ketjujen markkinaosuuskehitys. Myynnin kehitys tukkuasiakkaille.
Kuluttajat	Kuluttajia kiinnostavia ja tyydyttäviä kauppa-konsepteja, tuotevalikoimia, markkinointikampanjoita yhteistyössä K-kauppiaattien kanssa. Plussa-kanta-asiakasjärjestelmä, Pirikka-asiakaslehti, asiakaspalautusjärjestelmät.	Yleistä vastuullisuutta, vaivatonta kaupassa asiointia, neuvoja ja ohjeita. Mahdollisuuksia eettisiin kulutusvalintoihin, kierrätys-yms. palveluja, tuoteturvallisuutta, yksityisyydensuojaa.	Asiakastytyväisyystutkimukset. K-ketjujen myynnin ja markkinaosuuden kehitys. Yrityskuvatutkimukset. Palautteiden määrä ja laatu. Ns. eettisten tuotteiden määrän ja myynnin kehitys.
Kansalaisjärjestöt ja ay-liike	Toiminnan esittelyä, yhteydenpitoa toimintaperiaatteiden ja -mallien valmistelussa ja toteutuksessa. Yhteistyösopimuksia, taloudellista tukea yhteiskunnallisesti merkittävälle järjestöille ja yhteisöille.	Yleistä vastuullisuutta, selkeitä toimintaperiaatteita, luotettavaa tulosten raportointia, avointa kanssakäymistä ja vuorovaikutusta.	Yrityskuvatutkimukset. Yleishyödyllisen tuen määrä ja jakautuminen.
Tiedotusvälineet	Tietoa toiminnasta sekä pörssisääntöjen mukaisesti että omaehtoisesti. Vuosikertomus, yhteiskuntavastuun raportti, Internet-sivut, pörssi- ja muut tiedotteet, esittelyaineisto, tiedotustilaisuudet, aluetiedottajien palvelut.	Avointa, monipuolista, luotettavaa ja nopeaa viestintää.	Päivittäinen mediaseuranta, yritysten viestintää koskevat tutkimukset, vuosikertomusten, sijoittajaviestinnän, yhteiskunta-vastuuraporttien vertailut ("kilpailut").

Yhteiskuntavastuun tulokset 2003

Taloudellisen vastuun keskeisiä tuloksia vuonna 2003

- Konsernin liike-tulos kaikkien aikojen paras
- Osakkeenomistajien määrä lisääntyi 3000:lla
- Efektiivinen osinkotuotto korkea
- Läpimurto kestävä kehityksen indekseihin
- Kaikkien aikojen suurimmat investoinnit
- K-ruokakauppojen väheneminen Suomessa lähes pysähtynyt
- Suurten kauppojen osuus K-ruokakaupasta kasvoi 2,5 %-yksiköllä
- Työntekijöiden määrä lähes kaksinkertaistui ulkomailla ja kasvoi Suomessakin hieman
- Määrä- ja osa-aikaisten työntekijöiden suhteellinen osuus pieni
- Ostot Suomesta ennallaan, ostot ulkomailta kasvoivat merkittävästi
- Yleishyödyllisen tuen kokonaismäärä nousi, nuorisotyön osuus tuesta lisääntyi ja urheilun väheni
- Keskon tuottamasta taloudellisesta hyvinvoinnista laadittiin ensimmäistä kertaa maakuntatilastot

Johdon assistentti Päivi Ahlgren Lakiasiat - yksiköstä valmistelemassa Keskon hallituksen kokousta.

Taloudelliset tulokset

Yleistä

Kesko-konsernin liikevaihto vuonna 2003 oli 7 070 miljoonaa euroa, jossa oli kasvua 9,3 prosenttia. Kotimaassa kasvua oli 5,2 prosenttia ja ulkomailla 54,7 prosenttia. Eniten kasvoivat kotimaassa VV-Auto ja Rautakesko ja ulkomailla Rautakesko, josta tuli Liettuan suurimman rautakauppayrityksen osake-enemmistön hankinnan myötä Baltian markkinajohtaja. Myös Ruokakeskon ja Maatalouskeskon Baltian toiminnot kasvoivat merkittävästi.

Konsernin voitto ennen veroja kasvoi 47,3 prosentilla 161,6 miljoonaan euroon. Kaikki toimialat olivat voitollisia. Suurimman toimialayhtiön Ruokakeskon tulos laski 6,9 prosentilla 56,3 miljoonaan euroon vuoden alkupuolella toteutettujen merkittävien markkinointi-, tietojärjestelmä- ja kauppapaik-

kanostusten takia. Muut toimialat Maatalouskeskoa ja Kaukomarkkinoita lukuunottamatta paransivat tulostaan.

Seuraavassa analysoidaan taloudellisia tuloksia eri sidosryhmien kannalta. Keskon talouden muita tunnuslukuja ja liiketoiminnan kehitystä vuonna 2003 on selostettu Keskon vuosikertomuksessa. Vastaavat tiedot löytyvät myös Keskon Internet-sivuilta (www.kesko.fi) ”Sijoittajatietoa”-osiosta.

Talouden kehitys osakkeenomistajien kannalta

Kesko on ollut listautuneena Helsingin Pörssissä vuodesta 1960 alkaen B-osakkeella (aikaisemmin vaihto-osake) ja vuodesta 1999 alkaen myös A-osakkeella (aikaisemmin perusosake). Osakesarjat eroavat toisistaan vain osakkeiden tuottamien äänimäärien suhteessa. A-osake tuottaa 10 ääntä ja B-osake yhden äänen.

Osakkeiden yhteismäärä oli vuoden

2003 lopussa 91 190 500 kappaletta. A-osakkeiden osuus kaikista osakkeista on 34,8 prosenttia ja äänimäärästä 84,2 prosenttia, B-osakkeiden vastaavasti 65,2 ja 15,8 prosenttia. Keskolla on voimassa kaksi johdon optio-ohjelmaa (vuosilta 2000 ja 2003). Mikäli niiden perusteella kaikki optiot merkitään osakkeiksi, B-osakkeiden määrä nousee merkintöjen päätyttyä vuoteen 2010 mennessä kaikkiaan 7 640 000 osakkeella.

Osakkaita lisää

Vuoden 2003 lopussa Keskolla oli 28 761 osakasta, eli yli 3 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Määrä on noussut joka vuosi vuodesta 1999 alkaen. Omistus rakenne on pysynyt viime vuodet jokseenkin ennallaan. Vuonna 2003 ulkomaisten omistajien osuus laski 20,6 prosentista 16,8 prosenttiin, minkä tuottama osuus äänimäärästä on 4,1 prosenttia. K-kauppiasliiton, sen toimialayhd-

Toiminnan kannattavuusluvut

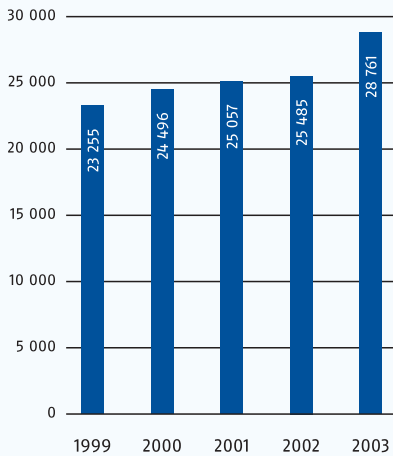
	2001	+/-	2002	+/-	2003	+/- %
Liikevaihto, miljoonaa euroa	6 214	-1,5	6 466	4,1	7 070	9,3
Myyntikate, %	12,5		12,3		12,8	
Voitto ennen satunnaisia eriä, miljoonaa euroa	86	-31,7	110	27,9	162	47,3
Voitto ennen satunnaisia eriä, %	1,4		1,7		2,3	
ROI (sijoitetun pääoman tuotto), %	6,6		7,6		10,9	

Eri toimialojen osuus Keskon liikevaihdosta markkina-alueittain vuonna 2003 (miljoonaa euroa)

Tavara-ala	Suomi	Ruotsi	Viro	Latvia	Liettua	Venäjä	Muut	Yhteensä
Päivittäistavarakauppa	3 517		210	36			3	3 766
Rautakauppa	674	78	45	21	171	4	2	995
Maatalouskauppa	462		34	36	36		8	576
Konekauppa	162		5	4	4		17	192
Käyttötavarakauppa	703		9	10			4	726
Autokauppa	545		10				3	558
Kaukomarkkinat	202	8	9	3	5	9	49	285
Yhteensä	6 265	86	322	110	216	13	86	7 098

Luvut sisältävät 28 milj. € konsernin sisäistä kauppaa, joka on tilinpäätöksessä eliminoitu.

Osakkeenomistajat
31.12. kpl

tysten ja Vähittäiskaupan Ammattikasvatussäätiön yhteinen osuus nousi 13.2.2004 äänimäärästä laskettuna 10,1 prosenttiin. Tarkempaa tietoa Keskon

omistajista ja osakekehityksestä saa Keskon Internet-sivuilta (www.kesko.fi) ”Sijoittajatietoa”-osiosta.

Efektiiivinen osinkotuotto korkea

Kesko on tuottanut voittoa ja maksanut osinkoa yhtäjaksoisesti koko toimintansa ajan lukuunottamatta vuotta 1967. Viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden jaksolta B-osakkeen vuosituotto (osinko ja arvonnousu) on ollut keskimäärin 10,7 prosenttia ja viiden vuoden jaksolta 8,9 prosenttia. Efektiiivinen osinkotuotto on ollut viideltä viimeksi kuluneelta vuodelta keskimäärin 9,9 prosenttia. Kesko jakaa osinkopolitiikkansa mukaisesti osinkoa tuloksestaan vähintään kolmanneksen tai puolet, jos omavaraisuusaste ylittää 50 prosenttia. Viimeisten viiden vuoden aikana osinko on ollut keskimäärin 135,4 prosenttia osakekohtaisesta tuloksesta.

Keskon osakkeen hintakehitys on ollut melko tasaista noudatellen kaupan toimialan yleiskehitystä pörssissä. Vuonna 2003 Keskon A-osakkeen kurssi nousi 11,0 prosenttia ja B-osakkeen 14,7 prosenttia, kun Helsingin Pörssin Hex-yleisindeksi nousi 4,4 prosenttia ja painotettu Hex-portfolioindeksi 16,2 prosenttia. A-osakkeiden markkina-arvo oli vuoden lopussa 578 miljoonaa euroa ja B-osakkeiden 825 miljoonaa euroa. Vuoden lopun markkina-arvo ylitti oman pääoman kirjanpitoarvon usean vuoden aliarvostuksen jälkeen.

Runsaasti tietoa markkinoille

Kesko tuottaa markkinoille jatkuvasti oikeaa ja ajan tasalla olevaa tietoa Keskon osakkeen hinnanmuodostuksen perustaksi. Tavoitteena on parantaa Keskon toiminnan tunnettua, lisätä sijoitusinformaation avoimuutta ja edistää Keskon kiinnostavuutta sijoituskohte-

Kesko kestävän kehityksen indekseissä

Dow Jones STOXX Sustainability Index

Dow Jonesin eurooppalainen kestävän kehityksen indeksi, mukana 178 yritystä 13 maasta. Arvioinnin suorittaa sveitsiläinen SAM Group. Arvioinnissa mukana kaikki yhteiskuntavastuun osa-alueet. Euroopan indeksi on monessa kohtaa vaativampi kuin maailman indeksi, jossa on 309 yritystä.

Nordic Sustainability Index

Pohjoismaiden Ministerineuvoston alulle panema indeksi, joka arvioi pohjoismaisiin pörssiin listautuneiden 500 suurimman yrityksen suorituskykyä yhteiskuntavastuun alueella. Arvioijina Oxford Research Kööpenhaminasta ja CaringCompany Tukholmasta. Indeksiin valittu 40 yritystä 20 toimialalta.

Kempen/SNS Smaller Europe SRI Index

Hollantilaisten sijoitusyhtiöiden Kempen Capital Managementin ja SNS Asset Managementin yhdessä laatima indeksi markkina-arvoltaan alle 2 miljardin euron yrityksille. Mukaan valittu 1 700 yrityksen joukosta 69 yhtiötä 12 maasta.

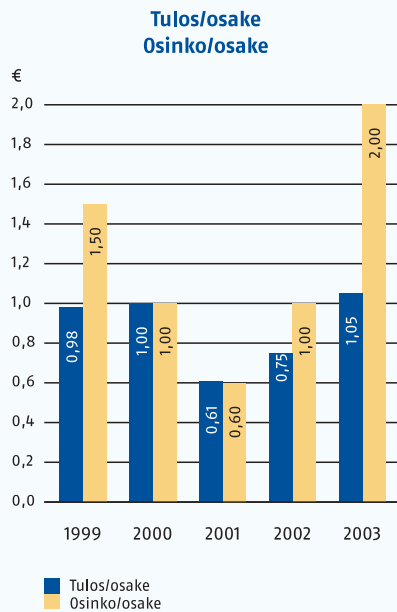
Storebrand SRI

Norjalainen pankkikonserni Storebrand on tutkinut 86 kaupan alan yritystä ja valinnut niistä omiin rahastoihinsa ympäristö- ja sosiaalisen vastuun mittareilla 30 parasta. Kesko oli keväällä 2003 ilmestyneessä vertailussa kokonaisarvion ja ympäristövastuun osalta paras ja sosiaalisen vastuun osalta toiseksi paras.

Ethibel Investment Register

Ethibel on belgialainen eettisen sijoittamisen konsultointiyhtiö, joka tutkii yrityksiä eettisten rahastojen toimeksiannosta ja ylläpitää niitä varten ”eettisten yritysten rekisteriä”. Rekisterissä on runsaat 200 yritystä. Mukaan valitaan edelläkävijöitä ja oman alansa parhaita. Syksyllä 2003 tehdyssä kaupan toimialavertailussa Kesko arvioitiin parhaaksi yritykseksi.

Osinko on tässä tilivuoden tuloksesta seuraavana keväänä maksettava osinko.

na. Sijoittajaviestinnässä noudatetaan tasapuolisuuden periaatetta. Kaikki sijoittajatieto julkaistaan ensisijaisesti Internet-sivuilla (www.kesko.fi) suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Keskon Internet-sivut on valittu Suomen parhaiksi sijoittajasivuiksi Pörssisäätiön, Analyttikoyhdistyksen ja Talouselämä-lehden kilpailuissa sekä vuonna 2002 että 2003.

Kesko julkaisee painetun vuosikertomuksen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Tilinpäätöstiedote ja kolme osavuosikatsausta ilmestyvät osana sidosryhmälehti Kaupantekijää (Trade Maker), joka lähetetään muun muassa kaikille osakkeenomistajille. Medialle ja analyytikoille järjestetään tulosjulkistustilaisuudet koko vuoden tuloksesta ja osavuosituloksista. Vuonna 2003 puolen vuoden ja koko vuoden tulosjulkistustilaisuudet välitettiin myös webcasting-lähettyksinä Internetin kautta. Analytikoille järjestettiin taustatietotilaisuus kesäkuussa. Syksyllä osallistuttiin Sijoitus-Invest-messuille Helsingissä. Ulkomaille tehtyjen road show -matkojen kohteita olivat Yhdysvallat sekä Euroo-

passa Lontoo, Pariisi ja Frankfurt. Yksittäisiä tapaamisia analyytikkojen ja sijoittajien kanssa oli kotimaassa ja ulkomailla yhteensä noin 80, ja tapaamisiin osallistui noin 200 henkeä.

Kesko noudattaa kahden viikon hiljaista jaksoa ennen tulostiedotteittensa julkistamista. Muina aikoina analyytikoiden ja sijoittajien kyselyihin vastataan puhelimitse, sähköpostilla ja järjestämällä sijoittajatapaamisia.

Vuoden 2003 aikana useat pörssiyritysten suorituskykyä vertailevat puolueettomat asiantuntijat luokittelivat Keskon maailman johtavien yritysten joukkoon kestävän kehityksen mittareilla arvioituna. Viereisen sivun taulukossa on yhteenveto näistä luokituksista.

Investoinnit ja kauppaverkosto

Vuonna 2003 Keskon investoinnit olivat 259 miljoonaa euroa eli 3,7 prosenttia liikevaihdosta. Summa oli kaikkien aikojen suurin. Kauppapaikkojen ja yritystosten osuus tästä oli 205,5 miljoonaa euroa. Investoinnit ulkomaan liiketoimintaan olivat 30,2 prosenttia kokonaisinvestoinneista (edellisenä vuonna 36,9 prosenttia). Keskon investoinneilla on taloudellista vaikutusta ennen kaikkea rakennusliikkeiden, rakennusalan palveluyritysten, kaluste- ja laiteoimittajien sekä tietojärjestelmätoimittajien toimintaan.

Uusperustantaa ja uudistuksia

Vuonna 2003 K-ruokakauppaverkoston Suomessa panostettiin avaamalla muun muassa kolme uutta K-citymar-

ketia, kahdeksan K-supermarketia ja 18 K-pikkoloa. Ruokakesko Oy:n ja Fortumin tytäryhtiön Neste Markkinointi Oy:n yhteisyrityksellä Pikoil Oy:llä oli vuoden lopussa yhteensä 46 K-pikkololähikauppaa ja K-pikkolo-liikennekauppaa - tavoitteena on yhteensä 200 kaupan verkosto. Ketju-uudistuksesta johtuvia liiketyypimuutoksia - kolmesta pienimmästä liiketyypistä siirryttiin kahteen - tehtiin 192 kappaletta.

K-ruokakauppojen määrä lähes ennallaan

Vuoden lopussa K-ruokakauppoja oli Suomessa 1 110 eli 14 kappaletta vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Näistä pieniä kauppoja (K-extra, K-pikkolo, muut) oli 570. Myös monet K-marketit, joita oli 344 kappaletta, ovat pinta-alaltaan alle 400 neliometriä, eli kuuluvat niihin pieniin ruokakauppoihin, jotka saavat olla ympäri vuoden avoinna sunnuntaisin. Suuryksiköiden eli K-citymarketien osuus K-ruokakauppojen kotimaan myynnistä oli 33,9 prosenttia (31,4 prosenttia vuonna 2002). Vuoden 2004 helmikuussa avattiin ensimmäiset Cassa-kaupat, joissa testataan halpahintamyymäläkonseptia.

K-ruokakauppoja oli 391 kunnassa (erittely seuraavalla sivulla), kun kuntia on Suomessa 446. Vuoden 2003 lopussa 45,3 prosenttia kaikista suomalaisista asui enintään kilometrin päässä lähimmästä K-ruokakaupasta (erittely läänittäin seuraavalla sivulla). Vuoden 2001 lopussa vastaava luku oli 46,4 prosenttia.

Investoinnit ja varallisuus

	2001	2002	2003
Investoinnit, miljoonaa euroa	206	185	259
Investoinnit, % liikevaihdosta	3,3	2,9	3,7
Omavaraisuusaste, %	53,6	53,3	51,7
Velkaantumisaste, %	46,4	46,7	48,3
Nettovelkaantumisaste, %	12,7	13,9	16,2

K-ruokakauppojen määrä Suomen kunnissa

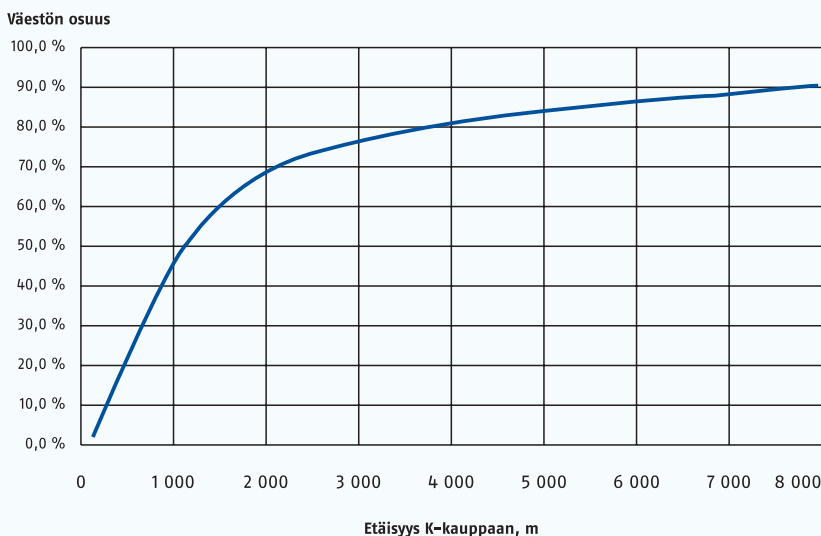
K-ruokakauppoja	Kuntia			% kaikista kunnista		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
10 tai enemmän	15	14	13	3,3	3,1	2,9
7-9	13	13	14	2,9	2,9	3,1
5-6	24	24	26	5,4	5,4	5,8
3-4	70	66	70	15,6	14,7	15,7
2	111	110	106	24,8	24,6	23,8
1	165	165	162	36,8	36,8	36,3
ei yhtään	50	56	55	11,2	12,5	12,3

Asukkaita alle kilometrin etäisyydellä K-ruokakaupasta (%)

	2000	2003
Etelä-Suomen lääni	56,4	54,9
Ahvenanmaa	49,8	48,1
Länsi-Suomen lääni	41,3	37,6
Itä-Suomen lääni	43,6	42,6
Oulun lääni	41,1	38,7
Lapin lääni	35,0	32,5
Koko Suomi	47,3	45,3

Lähde: Tilastokeskus, Ruututietokanta 2003 (väestö 250 m x 250 m tilastoruuduttain)
 Ruokakeskon myymälärekisteri 31.12.2003 (kaupat paikannettu Genimap Oy:n Suomen tiestön 2003 mukaan)
 Etäisyydet: linnuntie-etäisyys jokaisesta tilastoruudusta lähimpään K-ruokakauppaan

Väestön etäisyys K-ruokakauppaan Suomessa

K-erikoiskauppoja oli Suomessa yhteensä 679. Verkostossa ei tapahtunut olennaisia muutoksia. Musta Pörssi -kauppojen määrä kasvoi viidellä.

Ulkomailla kasvua

Ruotsissa K-rautojen määrä pysyi ennallaan. Virossa avattiin kaksi uutta Citymarketia ja yksi maatalous- ja konekeskus, Latviassa kolme uutta Citymarketia, kymmenen Supernetto-halpahintamyymälää ja yksi maatalous- ja konekeskus. Liettuassa ostettiin osakeenemmistö maan suurimmasta rautakaupparytyksestä Senukaista, jolla on Liettuassa 10 omaa Senukai Superstore-myyrmälää ja 50 myymälän Partner-shop-verkosto sekä yksi oma myymälä Latvian Riiassa.

Työpaikkojen kehitys

Kesko-konsernin palveluksessa oli vuoden 2003 lopussa 19 411 henkeä eli 4 199 henkeä enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Näistä Suomessa työskenteli 12 596 (+444) ja ulkomailla 6 815 (+3 755). Keskimäärin henkilökuntaa oli vuoden aikana 15 219 (+3 002), josta Suomessa 9 859 (+139) ja ulkomailla 5 360 (+2 863). Kasvua oli vuoden lopun työntekijämäärässä 21,6 prosenttia ja keskimääräisen henkilökunnan määrässä 19,7 prosenttia. Keskimääräistä henkilökuntaa laskettaessa mukaan otetaan kuukausittain vakinaisessa työsuhteessa olevat, mutta ei pitkäaikaispoissaolevia. Osa-aikaiset työsuhteet muutetaan kokoaikaisiksi osa-aikaisuusprosentin mukaan.

Baltiaan eniten uusia työpaikkoja

Henkilöstömäärä lisääntyi eniten Baltiassa, jossa Ruokakesko, Rautakesko ja Maatalouskesko laajensivat toimintaansa. Suurin lisäys tapahtui Liettuassa Senukai-rautakauppaketjun osakeenemmistön oston myötä. Senukai työllisti vuoden lopussa 2 753 henkeä. Uusien K-citymarketien avaaminen ja

kahden Anttila-tavaratalon muuttuminen K-citymarketeiksi lisäsi Ruokakeskon henkilömäärää Suomessa. Keswell Oy:n tytäryhtiö Interwell Oy:n palvelukseen tuli 100 uutta työntekijää, kun yhtiö osti elokuussa Rea Rintamäki Oy:n urheilukaupan liiketoiminnot. Myös Ruokakeskon logistiikan henkilöstömäärä kasvoi yli 100:lla.

Henkilöstön vähennyksistä suurin - 143 työntekijää, joista 78 jouduttiin irtisanomaan - aiheutui Citymarket Oy:n liiketoimintamallin uudistamisesta, jossa käyttötavaraliiketoiminta organisoitiin kolmeen tuotelinjaan entisten viiden sijasta. Myös palvelu- ja tukitoimintojen ulkoistaminen jatkui pienessä mittakaavassa. Ulkoistetuissa toiminnoissa työskenteli vuoden lopussa noin 700 henkilöä.

Osa-aikaisten osuus laski

Vuoden lopussa palveluksessa olleista oli vakinaisessa työsuhteessa 16 914 henkeä eli 87,1 prosenttia ja määräaikaisessa 2 497 henkeä eli 12,9 prosenttia. Vakinaisiin on laskettu 876 pitkäaikaispoissaolevaa. Osa-aikaisten osuus laski edellisen vuoden 34,9 prosentista 29,8 prosenttiin, koska Baltian henkilöstön määrää merkittävästi kasvattaneissa Senukaissa ei ole juuri lainkaan osa-aikaisia. Pääosa osa-aikaisista työsuhteista on kotimaisissa vähittäiskauppayhtiöissä. Koko konsernin henkilökunnasta jo 68,4 prosenttia työskentelee vähittäiskaupassa.

K-kauppiaille on palveluksessaan - kauppiat mukaan lukien - noin 21 500 henkeä. Kun K-kauppoja on lähes joka kunnassa ja Keskillä on toimipaikkoja lähes 60 kunnassa, K-ryhmän yhteensä noin 34 000 työpaikan hyvinvointivaihtukset ulottuvat käytännössä koko Suomeen. Baltian maissa Kesko on suurin suomalainen ja samalla myös suurin ulkomainen työllistäjä.

Henkilöstökulut (miljoonaa euroa)

	2001	2002	2003
Palkat ja palkkiot	267	281	316
- tästä tulospalkkaus *)	-	8,5	10,0
Henkilösivukulut			
- eläkekulut	40	42	43
- muut henkilösivukulut	26	25	32

* tässä on ilmoitettu ko. tilivuoden tuloksesta seuraavana keväänä maksettu palkkiosumma.

Verot (miljoonaa euroa)

	2001	2002	2003
Tulovero Suomeen	30,0	41,0	54,7
Tulovero ulkomaille	-	0,6	2,8
Kiinteistövero Suomeen	2,0	2,6	2,5

Työn tuottavuus (tuhatta euroa)

	2001	2002	2003
Liikevaihto/työntekijöitä keskimäärin			
- Suomi	583	610	635
- Ruotsi	*)	*)	226
- Viro	*)	*)	173
- Latvia	*)	*)	136
- Liettua	*)	*)	101**)
- koko konserni	538	529	465
Voitto ennen satunnaisia eriä/työntekijä (koko konserni)	7,4	9,0	10,6

*) tietoa ei ole kerätty

***) Senukain liikevaihto Keskon lukuihin 13.3.2003 alkaen

Maksetut palkat, henkilösivukulut ja verot

Vuonna 2003 Kesko-konsernin tuloslaskelman mukaiset palkat olivat 315,8 miljoonaa euroa, eläkekulut 43,2 miljoonaa euroa ja muut henkilösivukulut 31,5 miljoonaa euroa. Palkoista ulkomaan toimintojen osuus oli 42,7 miljoonaa euroa.

Konsernin tuloverot olivat 57,5 miljoonaa euroa, josta ulkomaille makset-

tiin 2,8 miljoonaa euroa. Kiinteistövero Kesko maksoi Suomessa 2,5 miljoonaa euroa yhteensä 116 kuntaan.

K-kauppiat maksoivat palkkoja noin 261 miljoonaa euroa ja veroja noin 38 miljoonaa euroa. Luvuissa ovat mukana ne K-kauppiat, joiden kirjanpito ja palkanlaskenta hoidetaan vähittäiskaupan Tilipalvelu VTP Oy:ssä. Tiedot kattavat arviolta noin 80-85 prosenttia

K-kauppiain liike toiminnan kokonaisvolyymistä. Henkilöyhtiöiden osalta verotietojen tarkkuus ei ole samaa luokkaa kuin toiminimien ja osakeyhtiöiden kohdalla. Tilastoissa eivät näy myöskään K-kauppiain nostamista henkilökohtaisista palkoista maksetut verot. Näin ollen K-kauppiain yhteenlasketuissa verotiedoissa on runsaasti epätarkkuuksia, ja tietoja on pidettävä vain suuruusluokkaa kuvaavina.

Työeläke- ja sairausvakuutusjärjestelmät

Keskon Sairauskassa hoitaa työpaikkakassana Kesko-konserniin Suomessa kuuluvien yhteisöjen henkilökunnan lakisääteisen sairausvakuutuksen. Sairauskassan piirissä on runsaat 10 600 henkilöä. Sairauskassa maksoi vuonna 2003 korvauksia 6,9 miljoonaa euroa.

Keskon Eläkekassa hoitaa Kesko Oyj:n, sen toimialayhtiöiden ja eräiden muiden lähiyhteisöjen henkilökunnan TEL-vakuutuksen eläkekassan osastossa B. Varma-Sampo hoitaa muiden tytäryhtiöiden lakisääteiset TEL-vakuutukset. Keskon Eläkekassassa on lisäetujen osasto A, joka on suljettu 8.5.1998. Osastoon A kuuluvalla on tie-

tyin ehdoin mahdollisuus esimerkiksi tuotannollisilla perusteilla myönnettävään varhaiseläkkeeseen.

Keskon Eläkekassa maksoi vuonna 2003 eläkkeitä 45,5 miljoonaa euroa yhteensä 3 123 henkilölle. Eläkekassan piiriin kuului vuoden lopussa 3 800 henkilöä ja osastoon A 1 200 henkilöä.

Ulkomaiset tytäryhtiöt hoitavat kunkin omat työeläke- ja sairausvakuutusensa maassa noudatettavan lainsäädännön ja käytännön pohjalta.

Tavaroiden ja palvelujen toimittajat

Vuonna 2003 Keskon ostot suomalaisilta tavarantoimittajilta olivat 4 485 miljoonaa euroa ja ulkomaisilta 1 675 miljoonaa euroa. Kotimaisten ostojen arvo oli sama kuin edellisellä vuonna, ulkomaisten kasvoi 47,5 prosentilla. Tiedot ovat konsernitason tasolta. Ulkomaisten ostojen kasvuun vaikuttivat pääasiassa konsernin ulkomaisten toimintojen nopea laajeneminen sekä autokaupan huomattava myynnin nousu Suomessa.

Koti- ja ulkomaisten ostojen suhde ei kuvaa myytyjen tuotteiden kotimaisuusastetta, koska ostot Suomessa toimivilta maahantuojilta kirjautuvat

kotimaisiksi ostoiksi. Vastaavasti konsernin ulkomaisiksi ostoiksi kirjautuvat esimerkiksi Viron tytäryhtiöiden ostot Virosta, vaikka tuotteet ovat Viron toimintojen kannalta kotimaisia. Jatkossa tilastointia on tarkoitus kehittää niin, että koti- ja ulkomaisten ostojen suhdetta kuvataan erikseen kunkin toimintamaan osalta.

Kymmenen suurimman tavarantoimittajan osuus Keskon ostoista oli 22,0 prosenttia (edellisellä vuonna 24,8 prosenttia) ja 100 suurimman 50,7 prosenttia (ei muutosta). Kymmenen suurimman joukossa oli kuusi suomalaista elintarviketeollisuusyritystä ja kaksi maataloustarviketeollisuuden yritystä sekä kaksi saksalaista autotoimittajaa.

K-kauppiain ostokeskitys Keskon oli 88,5 prosenttia. Loput 11,5 prosenttia ostettiin Keskon ulkopuolelta, suureksi osaksi alueellisilta ja paikallisilta tavarantoimittajilta. K-kauppiain ostot Keskon olivat noin 3,3 miljardia euroa, joten näitä suoria, lähialueelle suuntautuvia ostoja oli noin 400 miljoonaa euroa. Luku on vain suuntaantava, koska Keskon ei ole käytettävissä erittelyä K-kauppiain ostoista Keskon ulkopuolelta.

Keskon toiminnasta syntyvä taloudellinen hyöty eri sidosryhmille (milj. €)

	2001	2002	2003
Tavarantoimittajat			
- Suomi	4 325	4 486	4 485
- ulkomaat	1 008	1 135	1 675
Palvelujen toimittajat	75	92	98
Investointihyödykkeiden toimittajat	206	185	259
Henkilökunta (palkat ja muut edut)	267	281	316
Osakkeenomistajat (osingot *)	90	54	91
Verottaja (tulo- ja kiinteistöverot)	32	44	60
Sosiaaliturva (eläke- ja henkilösivukulut)	66	67	75
Yleishyödyllinen tuki	2	2	2

*) ko. tilivuonna maksetut osingot

Keskon ja K-kauppioiden tuottaman taloudellisen hyödyn jakautumista Suomen maakuntiin vuonna 2003 (milj. €)

Maakunta	Keskon tavarastot	Keskon maksamat palkat ja luontaisedut	Keskon maksamat kiinteistöverot	K-kauppioiden maksamat palkat (1057 yritystä)	K-kauppioiden maksamat verot (926 yritystä)	Yhteensä
Etelä-Karjala	2,9	3,7	0,12	7,4	0,9	15,0
Etelä-Pohjanmaa	124,1	3,5	0,09	7,0	1,2	135,9
Etelä-Savo	43,4	2,7	0,05	7,0	1,2	54,4
Itä-Uusimaa	17,5	1,4	0,01	4,9	0,5	24,3
Kainuu	4,2	1,4	0,02	3,3	0,7	9,6
Kanta-Häme	72,4	4,6	0,13	10,5	1,2	88,8
Keski-Pohjanmaa	64,2	3,0	0,04	3,3	0,6	71,1
Keski-Suomi	45,5	4,9	0,22	13,6	1,8	66,0
Kymenlaakso	11,3	6,7	0,05	8,9	1,1	28,1
Lappi	11,5	1,8	0,06	12,6	2,3	28,3
Pirkanmaa	216,0	17,4	0,22	23,8	3,5	260,9
Pohjois-Karjala	41,0	4,0	0,06	7,0	2,1	54,2
Pohjois-Pohjanmaa	41,9	12,5	0,11	18,9	1,9	75,3
Pohjois-Savo	71,7	6,5	0,20	12,9	2,0	93,3
Päijät-Häme	75,1	6,3	0,19	10,4	1,2	93,2
Satakunta	96,8	4,2	0,07	9,6	1,0	111,7
Uusimaa	2 371,4	178,2	0,69	72,7	10,8	2 633,8
Pohjanmaa	55,1	4,4	0,11	4,9	0,5	65,0
Varsinais-Suomi	534,0	20,2	0,18	22,7	3,5	580,6
Ahvenanmaa	16,9	-	*)	*)	*)	16,9
Yhteensä	3 916,9	287,4	2,5	261,4	37,8	4 506,4

*) tietoa ei ole kerätty

Palveluja, joiden toimittajat olivat pääasiassa suomalaisia, ostettiin 98 miljoonalla eurolla. Investointeja, jotka myös kuuluvat Keskon tuottaman hyvinvoinnin piiriin, tehtiin 259 miljoonalla eurolla (katso sivu 17). Ulkomaisten investointien osuus oli 30,2 prosenttia eli 78 miljoonaa euroa.

Kesko maksoi laskuistaan yli 99 prosenttia sovitun maksuajan puitteissa. Tarkkaa tilastoa ei ole käytettävissä, joten luku on arvioitu maksettujen viivästyskorkojen (50 000 euroa) perusteella.

Taloudellisen hyödyn jakautuminen maakuntiin

Keskon ja K-kauppioiden toiminta tuottaa taloudellista hyvinvointia yhteistyökumppaneille ja heidän työntekijöilleen niin Suomessa kuin ulkomailla. Oheisessa taulukossa tätä tuotosta on jaoteltu Suomen maakunnittain.

Laskelma tehtiin nyt ensimmäistä kertaa, eikä siihen saatu mukaan kaikkia tietoja. Tavarastoista puuttuu va-

jaa 13 prosenttia (noin 570 miljoonaa euroa), palvelutoimittajista mukana ovat vain suurimmat, ja investoinnit on jätetty kokonaan jaottelemana. Suomeen maksettua tuloveroa ei ole tilastoissa, koska sen jakaminen kuntiin jää verohallinnon tehtäväksi. K-kauppiain mukana luvuissa (palkat, verot) ovat vain Vähittäiskaupan Tilipalvelu VTP Oy:n asiakaskauppiat, joiden osuus yhteenlasketusta liikevaihdosta on runsaat 80-85 prosenttia. K-kauppioiden suoria ostoja lähitoimittajilta ei ole voitua eritellä, koska Keskolle ei ole tätä tietoa käytettävissä.

Tavarastot on voitua jaotella vain toimittajan laskutuspaikkakunnan perusteella, vaikka tuotantoa olisi useammallakin paikkakunnalla. Tästä syystä Uudenmaan osuus ostoluvuista on jonkin verran todellista tilannetta suurempi.

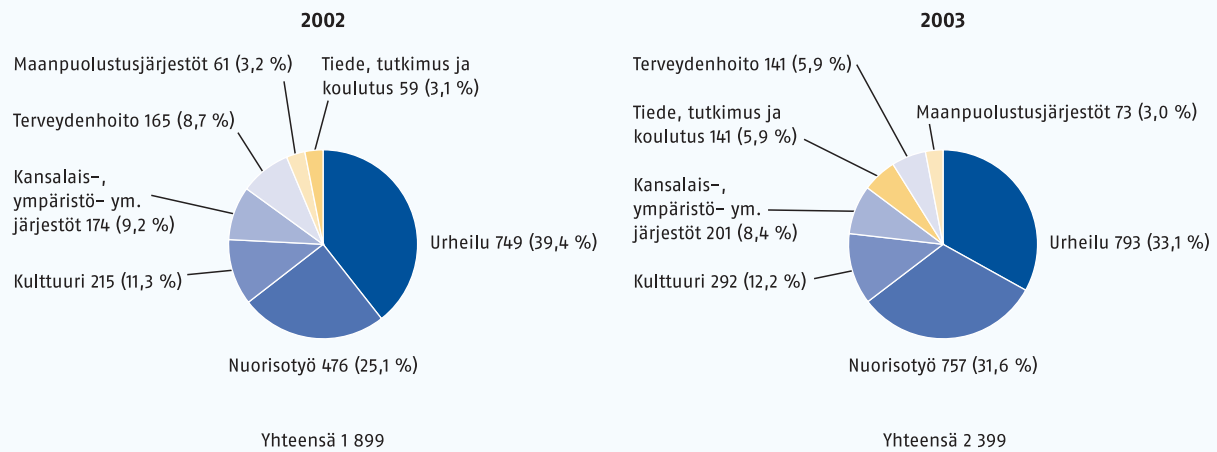
Em. syistä maakuntiin jää tässä erittelyssä jakamatta noin 1,2 - 1,3 miljardia euroa eli runsas viidennes Kes-

kon ja K-kauppioiden Suomeen tuottamasta taloudellisesta hyödystä. Tavoitteena on tarkentaa laskentaa niin, että vuoden 2004 raportissa erittely kattaisi kaikki Keskon ostot ja investoinnit.

Taloudellinen tukeminen

Kesko ja sen tytäryhtiöt tukevat monenlaisten yhteiskunnan hyväksi työtä tekevien yhteisöjen, pääasiassa valtakunnallisten yleishyödyllisten järjestöjen toimintaa. Tuki perustuu yhä useammin vuorovaikutteiseen yhteistyöhön, jossa Keskolle ei ole pelkästään rahoittajan, vaan myös aktiivisen toimijan rooli. Sponsorointiperiaatteittensa mukaisesti Kesko suuntaa tukeaan erityisesti hankkeisiin, jotka rohkaisevat erikäisiä ihmisiä ajattelemaan, ratkomaan ongelmia ja luomaan uutta. Myös lapsiperheiden arkeen vaikuttaminen sekä Keskon toimintaympäristöön liittyvän yhteiskunnallisesti vastuullisen toiminnan ja kestävä kehityksen tukeminen ovat Keskolle läheisiä asioita.

Keskon tuki yleishyödyllisiin tarkoituksiin (1 000 €)

Rajanveto lahjoitusten, sponsoroinnin ja markkinoinnin välillä on usein vaikeaa. Kun puhtaat markkinointitoimenpiteet jätetään laskelmien ulkopuolelle, Kesko-konsernin taloudellinen tuki yleishyödyllisiin tarkoituksiin oli vuonna 2003 noin 2,4 miljoonaa euroa. Tästä kolmannes meni urheilu- ja

liikuntajärjestöille ja -seuroille (alppihiihto, jalkapalloilu, jääkiekko, nuorten urheilijoiden stipendit). Nuorisotyöhön käytettiin myös lähes kolmannes - tärkeimpinä yhteistyökumppaneina Nuori Suomi ry ja Tiedekeskus Heureka - ja kulttuuriin noin 12 prosenttia (mm. Tapiolan kuoro, Tall Ships Race ja erilai-

set musiikkitapahtumat). Nuorisotyön, tieteen ja koulutuksen ja kulttuurin osuudet tukimäärärahoista kasvoivat hieman, urheilun ja terveydenhoidon osuudet laskivat.

Case

Kipinä-tietokilpailu ala-asteille

Tiedekeskus Heureka, Kesko ja Luokanopettajaliitto ovat kehittäneet yhteistyössä peruskoulujen luokille 1-6 vuositäisen tiedekilpailun, jonka teema vaihtuu Heurekan näyttelyjen aiheiden mukaisesti. Ensimmäisen kilpailuvuoden 2003 teemana oli lentäminen. Kipinän tavoitteena on tarjota oppilaille oivaltamisen iloa, tutustuttaa heitä tieteseen ja samalla kannustaa luokkaa yhteistoimintaan. Kipinä osallistutaan koko luokan yhteisellä ehdotuksella. Tuomaristo koostuu Heurekan, Keskon ja Luokanopettajaliiton edustajista. Pääpaino arvioinnissa on yhdessä ideoinnissa ja tekemisessä. Muita arviointiin vaikuttavia tekijöitä ovat työn sisältämä oivallus ja sen uutuusarvo.

Vuoden 2003 voittajaksi selvisi Vauvankankaan koulun 3B-luokka Tuusulasta työllään 'Saispa siivet'. Kilpailun toisen sijan jakoivat Kyrölan alakoulun 1B-luokka Järvenpäästä sekä Saimaanharjun alakoulun yhdistetty esikoulu- ja 2-luokka. Voittajaluokka oli pohtinut yhdessä erilaisia lentämiseen liittyviä asioita käyttäen projektiin äidinkielen, matematiikan, kädentöiden sekä ympäristö- ja luonnontiedon tunteja. Lopputuloksena syntyi idea kuumailmapallosta.

Kaikki kilpailuun osallistuneet työt palkittiin. Voittajaluokka sai palkinnoksi tutustumismatkan Heurekaan ja Keskon keskusvarastolle Hakikilaan sekä lentoteeman mukaisesti vierailun Finnairille.

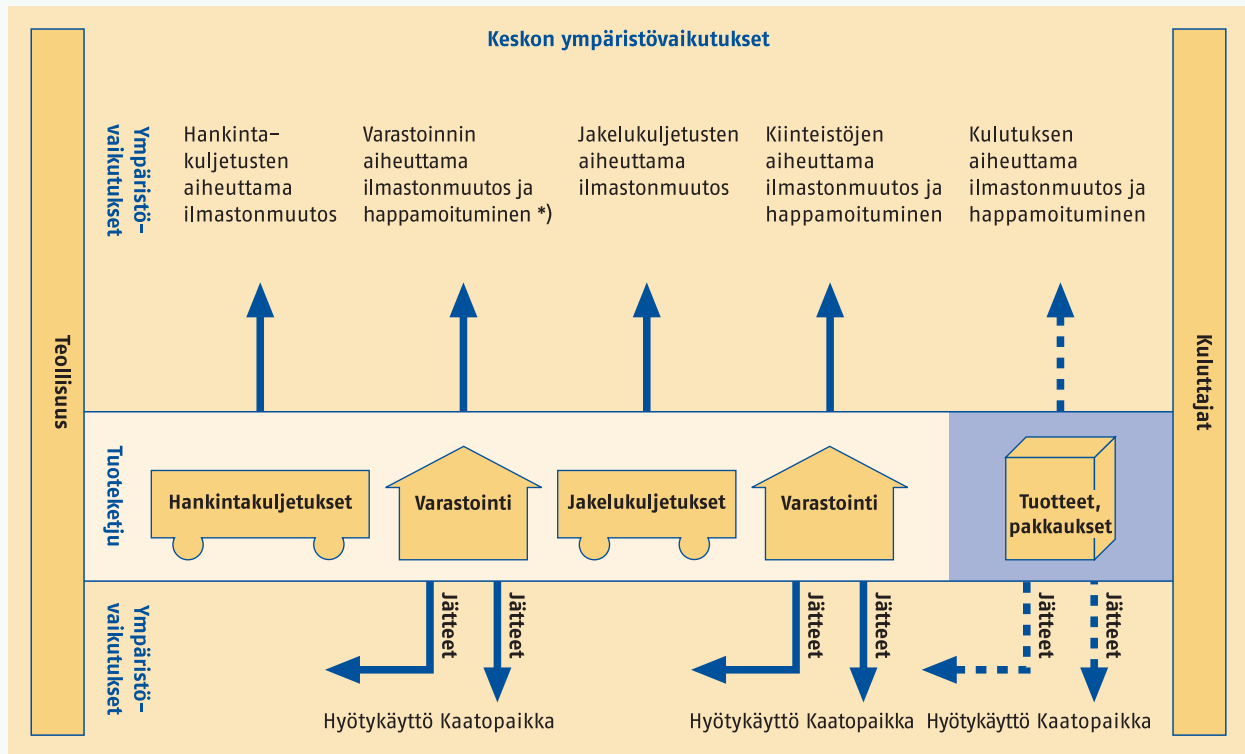
Ympäristötulokset

Ympäristövastuun keskeisiä tuloksia vuodelta 2003

- Anttila- ja Kodin Ykkönen -tavara-talojen ISO 14001 -sertifiointi eteni arvioitua nopeammin
- Luonnonvalon tehokkaampaa hyväksikäyttöä pilotoidaan rakennuttamisessa
- Energian ominaiskulutukset lisääntyivät
- Ulkomaiset kiinteistöt mukaan energiaseurantaan
- Jakelukuljetusten suhteelliset päästöt vähenivät
- Jätteiden hyötykäyttöaste nousi edelleen
- Pakkausten osuus tuonnin volyymin kääntyi laskuun
- K-ympäristökauppadiplomeja myönnettiin 71 kaupalle
- Toimistotyöhön ympäristöohjelma

Myymläsuunnittelija Jari Salmela (takana) ja kauppapaikkajohtaja Pekka Niva (edessä) uuden kaupan piirustusten parissa.

*) Laskettu mukaan kiinteistöjen ympäristövaikutuksiin

Keskon omista välittömistä ympäristövaikutuksista merkittävimmät syntyvät tavaroiden varastoinnista, käsittelystä ja kuljetuksista, kiinteistöjen rakennuttamisesta ja käytöstä sekä jätehuollosta. Välillisiä ympäristövaikutuksia ovat myytävien tuotteiden ja niiden pakkausten valmistuksessa ja käytössä syntyvät haitat.

Tässä osiossa kerrotaan ensisijaisesti välittömiin ympäristövaikutuksiin kohdistuvasta työstä. Kesko on raportoinut ympäristötuloksistaan vuodesta 1997 lähtien, joten tietoa ja kokemusta on jo runsaasti. Myös välillisiä vaikutuksia käsitellään, mutta niiden osalta tulosten mittaaminen on vaikeampaa.

Ulkomaisissa yhtiöissä ympäristötyö on alkuvaiheessa. Energian kulutuksen seurannassa ollaan pisimmällä, ja joitakin kuljetus- ja jätetilastoja on myös jo käytettävissä.

Ympäristöjärjestelmä ja -laskenta

Keskon ympäristöjohtaminen perustuu omaan ympäristöpolitiikkaan, Kansainvälisen kauppakamarin kestävä kehityksen periaatteisiin ja ISO 14001 -standardiin. Ympäristöjärjestelmä on sertifioitu ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmissä yksiköissä:

- Ruokakesko Oy:n logistiikassa
- kuljetus- ja huolintayhtiö Kesped Oy:ssä
- Anttila Oy:n keskusyksikön toiminoissa ja postimyynnissä NetAnttilassa
- kaikissa Anttila- ja Kodin Ykkönen -tavarataloissa
- kiinteistöjen huolto- ja ylläpitotoiminoissa (sertifikaatti YIT Kiinteistötekniikka Oy:llä, jolle toiminnot ulkoistettu).

Ruokakeskon logistiikalle ja Kespedille vuonna 2001 myönnettyt sertifikaatit uudistettiin tammikuussa 2004. Ruokakeskon Baltian logistiikassa on aloitettu ISO 14001 -järjestelmän valmistelutyöt. Lopullinen toteutus jää Ruokakeskon ja ICA AB:n Baltian yhteisyritykselle, jonka on tarkoitus käynnistyä kesällä 2004.

Kaukomarkkinat Oy:ssä on käytössä ISO 14001 -standardiin perustuva ympäristöjärjestelmä, jota ei kuitenkaan ole sertifioitu. Keskon päätoimitalossa Katajanokalla ja Ruokakeskon Hakkilan keskusvarastoilla otettiin vuonna 2003 käyttöön toimistotyön ympäristöohjelma ViherNokka/ViherHakkila (katso sivu 35). K-kauppojen ympäristöjohtamisen perustana on K-ympäristökauppadiplomi -toimintakonsepti (katso sivu 35).

Annele Siltanen palauttaa vanhan televisionsa Espoon Merituulen Kodin Ykkösen elektroniikkakierrätykseen. Vastaanottamassa varastomies Petri Kalinainen.

Anttila Oy:n ympäristövuosi 2003

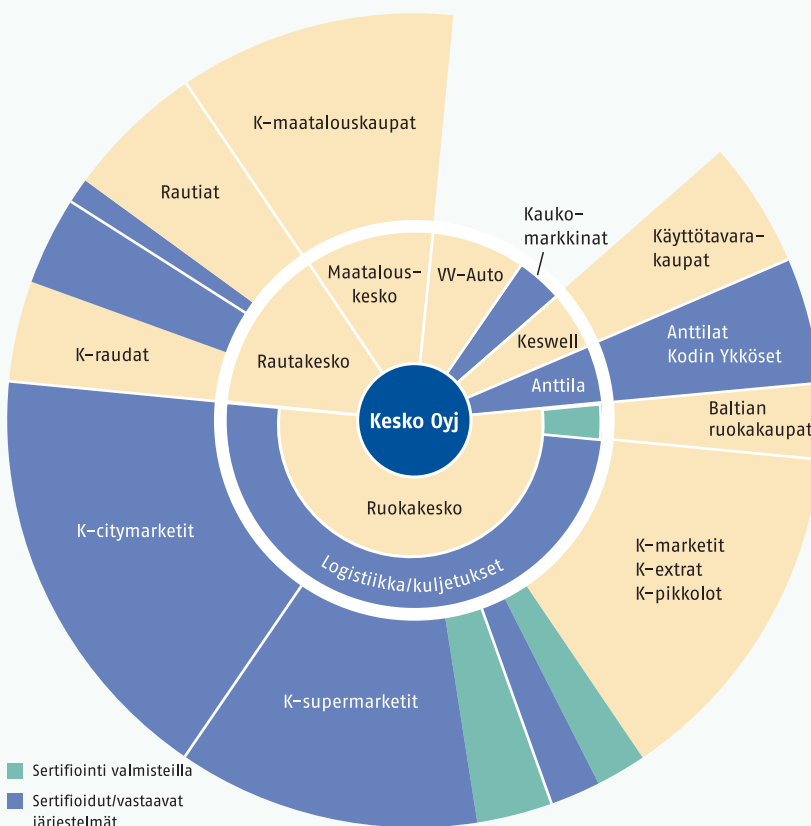
Vuoden 2003 aikana sertifioitiin ISO 14001 -standardin mukaisesti Hämeenkylyn jakelukeskus ja 10 Anttila tavarataloa. Vuoden loppuun mennessä sertifiointin piirissä olivat kaikki Kodin Ykköset sekä runsaat 70 % tavarataloista. Myös verkkokauppa NetAnttilan toiminnot on sertifioitu. Ympäristöhallintajärjestelmien rakentaminen Anttila Oy:ssä on edennyt suunniteltua nopeammin. Loput seitsemän tavarataloa sekä Posti-myynti saatiin sertifioituiksi vuoden 2004 maaliskuussa.

Vuoden 2003 ympäristötavoitteena Anttila Oy:ssä oli vähentää energiankulutusta 5 % verrattuna edellisvuoden 2002 kulutuslukemiin. Sähkönkulutus väheni Kodin Ykkösissä 6,7 % ja Anttila tavarataloissa 5,5 %. Tavoitteeseen

päästiin opastamalla henkilökuntaa valojen ja sähkölaitteiden energiaa säästävissä käytössä sekä valaistuksen uudelleen ohjauksella. Myös yhteistyötä muiden kiinteistöissä toimivien tahojen kanssa tehostettiin.

Energiansäästön ohella muita ympäristötyön painopistealueita olivat pakkausmateriaalien käytön optimointi yhteistyössä jakelukeskuksen ja hankintaorganisaation kanssa, sekä jätehuollon kehittäminen energijätteen keräyksen lisäämiseksi. Pakkausmateriaalien osalta toimet kohdennettiin ylipakkaamisen estämiseen, josta esimerkkinä Anttila Oy:n valmistuttamien lakanoiden pakkaaminen ainoastaan paperiseen vyötenauhaan.

Ympäristöjärjestelmän kattavuus suhteessa toiminnan volyymiin

Oheisessa kaaviossa kuvataan ympäristöjohtamisjärjestelmän kattavuutta suhteessa toiminnan volyymiin. Mittarina on liikevaihto, joka kaaviossa esitetään pinta-alana.

Keskon logistiikan ympäristölaskentajärjestelmän KELO-mallin (KELO = kestävä logistiikka) avulla tuotettiin mm. Ruokakeskon jätehuolto- ja paluulogistiikkatilastot. Mallin automaattinen tiedonsiirto Hakkilan logistiikkavarastojen ja jätehuoltoyhtiön välillä otettiin käyttöön vuoden 2003 alussa. KELO:n käytön ulottaminen logistiikan muihin toimintoihin ja Keskon muihin yksiköihin vaatii mallin kehittämistä paremmin yhteensopivaksi Keskoissa käyttöönotetun SAP-tietohallintajärjestelmän kanssa. Kehittämissuunnitelmista on tarkoitus päättää vuoden 2004 aikana.

Ekotehokkuus rakennuttamisessa

Keskon kiinteistöinvestointien arvo

Case

Keskon toiminnan merkittävimmät hiilidioksidipäästöt syntyvät kiinteistöjen käytönaikaisesta energiankulutuksesta. Jyväskylän Seppälään keväällä 2004 valmistuvan K-citymarketin suunnittelussa painotettiin energiatehokkuuden merkitystä sekä valaistuksen suunnittelussa että rakennuksen muissa teknisissä järjestelmissä. Erityisesti valaistukseen haluttiin kehittää uusia ratkaisuu-

K-citymarket Seppälä Jyväskylässä – panostusta energiatehokkuuteen

ja, sillä valaistuksen osuus sähkönkulutuksesta on K-citymarketin tyyppisessä kiinteistössä noin 30 %.

Valaistuksen osalta päädyttiin hyödyntämään epäsuoraa luonnonvaloa 14 nauhaikkunan kautta, jotka kallistuvat koilliseen. Näin myös aamuauringon säteet lämmittävät yöllä viilennyttä taloa. Toisaalta kallistus varjostaa valoaukkoja, jolloin liiallinen lämpösäteily estyy. Kesällä luonnonvalo voi korvata yleisvalon kokonaan ja kirkkaana talvipäivänäkin osan keinovalaistuksesta.

Vastaavaa ratkaisua ei ole aikaisemmin testattu Suomessa leveärunkoisessa hypermarketissa ja sen odotetaan säästävän valaistusenergiaa noin 20 %.

Teknisten järjestelmien osalta K-citymarket Seppälään valittiin investointikustannuksiltaan jonkin verran kalliimpi, mutta ylläpitokustannuksiltaan edullisempi järjestelmä. Takaisinmaksuajalaskelmien perusteella lisäinvestointi katetaan alle viidessä vuodessa matalamman energiankulutuksen muodossa.

vuonna 2003 oli Suomessa noin 111 miljoonaa euroa ja ulkomailla noin 27 miljoonaa euroa. Määrät ovat Suomen mitataavassa huomattavia, mikä on saanut Keskon panostamaan ekotehokkaan rakennuttamismenettelyn edelleen kehittämiseen ja käyttöön. Lähtökohtana on kiinteistön koko elinkaaren tarkastelu tontin hankinnasta aina rakennuksen kuviteltuun purkuun saakka. Tavoitteena on optimoida elinkaaren aikaiset energia-, muutos- ja muut kustannukset sekä ympäristö- että taloudellisista syistä.

Vuonna 2003 ekotehokkaan rakennuttamisen erityisenä pilottikohteena oli Jyväskylän Seppälän K-citymarket ja siellä luonnonvalon hyväksikäyttö valaistusenergian vähentämisessä.

Kesko on osallistunut vuonna 2000 käynnistettyyn ympäristöministeriön, RAKLIn, Motivan ja kiinteistöalan yritysten yhteishankkeeseen kiinteistöjen ympäristöluokituksen kehittämiseksi. Hankkeen tuloksena valmistunut PromisE -ympäristöluokitus saatiin koekäyttöön vuoden 2002 lopussa. Testauksessa havaittiin, että menettelyn määritelmää ja raja-arvoja tulee täsmentää erityisesti

kauppakiinteistöjen sähkönkulutuksen osalta. Tehtävä ei ole helppo, koska kaupat poikkeavat toisistaan huomattavasti niin laajuudeltaan kuin toiminnaltaan. Menettelyn kehittäminen jatkuu vielä vuoden 2004 aikana, jolloin sitä tarkennetaan ja laajennetaan koskemaan myös uudisrakennushankkeita.

Maankäytön ympäristöriskit

Kesällä 2002 aloitetussa mahdollisesti pilaantuneiden maiden kartoituksessa löydetty jatkotutkimus- ja puhdistustarpeet toteutettiin pääosin vuonna 2003. Uusia tutkimuksia tehtiin rakennustöiden tai kiinteistökauppojen yhteydessä Suomessa kuudessa kohteessa, joista kaksi todettiin pilaantuneeksi ja kunnostettiin. Muut kohteet todettiin puhtaiksi tai niin lievästi pilaantuneiksi, ettei nykyinen käyttötarkoitus vaadi puhdistusta.

Virossa tutkimuksia teetettiin kahdessa kohteessa, jotka todettiin puhtaiksi. Latviassa teetettiin yksi maaperätutkimus, jossa todettiin, ettei kunnostustarvetta ole nykyisellä käyttötarkoituksella. Muissa Baltian kohteissa todettiin pohjavesitutkimusten perus-

teella, ettei tarkempia jatkotutkimuksia tarvita. Ruotsissa tutkimuksia teetettiin kolmessa kohteessa, jotka olivat kaikki puhtaita.

Energian ja veden kulutus

Keskon hallinnoiman kiinteistökokonnan yhteenlaskettu pinta-ala on runsaat 3,1 miljoonaa neliometriä, josta Suomessa on 2,7 miljoonaa neliometriä. Energiankulutuksen kannalta tärkeimmät kiinteistöryhmät ovat K-citymarketit, K-supermarketit, Anttilat sekä toimisto- ja varastorakennukset.

Kulutusseuranta tapahtuu Energia-kolmio Oy:n EnerKey -järjestelmällä. EnerKey mahdollistaa seurannan automatisoinnin kohteissa, joissa on sähköyhtiön tuntimittauspääte. Useimmissa kohteissa mittauspäätteiden kauko- luenta tapahtuu puhelinverkon kautta vähintään kuusi kertaa kuukaudessa. Manuaalisesti seurattavien mittareiden lukemia keräävät huoltoyhtiöt.

Vuosina 2002-2003 panostettiin seurannan laajentamiseen ja tarkentamiseen. Noin 63 prosenttia Suomessa sijaitsevista kiinteistöistä on ns. monienergiaseurannassa (sähkö, lämpö ja

vesi), ja noin 85 prosentissa seurataan sähkönkulutusta. Seurannan ulkopuolelle jäävien kohteiden kulutus on arvioitu kiinteistötyypeittäin seurannassa olevien kohteiden ominaiskulutuksia käyttämällä.

Vuonna 2003 Keskon ja sen hallinnoimissa kauppapaikoissa Suomessa toimivien K-kauppiain sähkönkulutus oli 667 GWh, mikä tarkoittaa 3,5 prosentin lisäystä edellisestä vuodesta. Lämpöenergiaa käytettiin 306 GWh, jossa oli lisäystä 8,4 prosenttia. Veden kokonaiskulutus - 595 258 kuutiometriä - lisääntyi 6,8 prosentilla. Kulutuksen lisäys aiheutui lähinnä kiinteistökannan kasvusta, joka on painottunut paljon energiaa kuluttaviin ruokakauppoihin, kun taas vähemmän energiaa kuluttavia varastotyyppisiä rakennuksia on vuoden aikana myyty. Lämpöenergian kulutukseen vaikutti lisäksi kylmä alkuvuosi ja veden kulutukseen kuuma kesä, jolloin vettä käytettiin huomattavia määriä jäähdytykseen.

Oheisessa taulukossa on esitelty ominaiskulutuksien kehitys. Laskennas-

sa on käsitelty erikseen kiinteistö- ja rakennusalan energiansäästösopimuksen (KRESS) piiriin kuuluvia kiinteistöjä.

Ulkomaisista kohteista sähkönkulutustiedot saatiin koottua 83 prosentista ja lisäksi lämpö ja vesi 59 prosentista kiinteistöistä. Ulkomaiset kohteet kuluttivat sähköenergiaa 63 GWh, lämmitysenergiaa 31 GWh ja vettä 121 162 kuutiometriä. Vertailukohtaa aikaisempiin vuosiin ei ole. Liettuassa suurin osa seurannassa olevista kohteista on otettu käyttöön vuoden 2003 aikana, eikä niitä ole kulutustietoja koko vuoden osalta.

Keskon osuus Suomen kokonaiskulutuksesta pysyi vuoden 2002 tasolla. Käytetty primäärienergia oli noin 0,4 prosenttia energian kokonaiskulutuksesta Suomessa (Tilastokeskus, Energia Suomessa 2002 -taskutilasto). Sähkön käyttö oli noin 0,8 prosenttia (www.energia.fi, tammi-kuu 2004 pika-tilasto) ja lämmön noin 1,0 prosenttia (www.energia.fi, 2002 tilasto) Suomen kokonaiskäytöstä.

Vuosi 2004 on Keskon kiinteistötoiminnoissa nimetty energiansäästön

teemavuodeksi. Keskon kiinteistöjen hoito- ja ylläpitopalveluista vastannut ABB Kiinteistöpalvelut Oy siirtyi syyskuussa YIT Kiinteistötekniikka Oy:n omistukseen. Tärkein kehityskohde yhteistyössä YIT:n kanssa on kulutusseurannan entistä tehokkaampi hyväksikäyttö. Tarkoituksena on reagoida aiempaa nopeammin poikkeuksellisen korkeisiin kulutuslukuihin sekä jatkaa investointeja energiatehokkaaseen tekniikkaan. Investointien pohjaksi on vuosina 2001-2002 tehty 34 kiinteistössä - pääasiassa K-citymarketteja - Motiva-mallin mukainen energiakatselmointi. Katselmointien perusteella jo toteutettujen ja lähitulevaisuudessa toteutettavien investointien keskimääräinen vuosittainen säästöpotentiaali on 120 000 - 140 000 euroa ja keskimääräinen takaisinmaksuaika kuusi kuukautta.

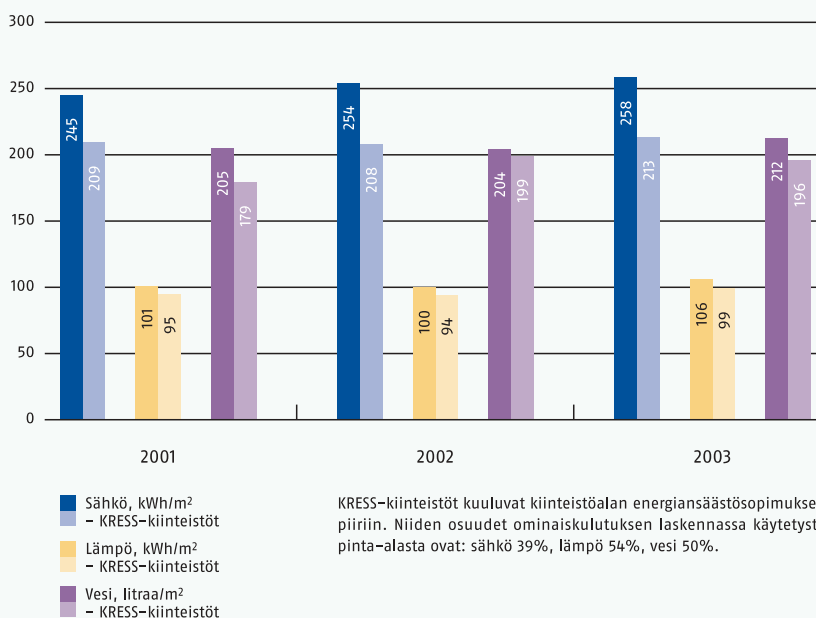
Energian ympäristöprofiili

Vuoden 2003 ympäristöprofiilit on laskenut Proventia Oy edellisen vuoden tapaan ns. hyödynjakomenetelmällä. Laskelma, joka sisältää myös vertailun GRI-raportointisuosituksen energia-protokollaan, on julkaistu kokonaisuudessaan Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi tämän raportin vastaavan kohdan liitetiedostona.

Sähkön kokonaiskulutuksesta (667 GWh) Kesko on toimittanut 518 GWh ja K-kauppiat ovat hankineet itse loput 149 GWh. Keskon toimittaman sähkön ympäristöprofiili perustuu energiayhtiöiden antamiin tietoihin, K-kauppiain hankkiman sähkön kohdalla on käytetty Suomen keskiarvotietoihin perustuvaa ympäristöprofiilia. Kaukolämmön ympäristöprofiilina on käytetty Suomen keskimääräistä kaukolämpöä.

Keskon sähkötoimittajat kilpailutetaan joka vuosi. Vuonna 2003 suurin toimittaja oli Fortum Markets (45,2 prosenttia) ja toiseksi suurin Helsingin Energia (37,8 prosenttia), kun vuonna 2002 suurin oli Espoon Sähkö (61,5 prosenttia), ja Helsingin Energian osuus oli

**Sähkön, lämmön ja veden ominaiskulutukset
Keskon Suomessa hallinnoimissa kiinteistöissä 2001-2003**

25,8 prosenttia. Tämä aiheutti muutoksia myös ostetun sähkön ympäristöprofiilissa. Edellisenä vuonna mukana oli Espoon Sähkön Nordpoolista ostamaa, merkittävässä määrin vesivoimalla tuotettua sähköä, jonka osuus nyt laski, ja ydinvoimalla sekä fossiililla polttoaineella tuotetun osuus nousi. Koska Kesko ostaa K-ryhmän sähköstä 78 prosenttia, kokonaiskulutuksen ympäristöprofiili riippuu merkittävästi Keskon valitsemista sähköntoimittajista.

Keskon ja K-kauppiaiden aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt Suomessa olivat vuonna 2003 suhteellisesti ennaltaan eli noin 0,3 prosenttia Suomen kokonaispäästöistä.

Ulkomaisten kohteiden osalta sähkönkulutuksen ympäristövaikutusten laskentaan on käytetty maakohtaisia energian tuotannon ympäristöprofiileja perustuen kansallisiin tilastoihin sekä kansainvälisen energia-alan järjestön IEA:n ja IPCC:n (Intergovernmental Panel on Climate Change) ilmoittamiin päästökertoimiin. Lämmönkulutuksen ympäristövaikutukset sisältävät sekä kaukolämmön että kiinteistöjen lämmittämiseen suoraan käytetyn maakaasun ja öljyn.

Ulkomaisten kiinteistöjen osuus Keskon koko kiinteistökannasta oli 13 prosenttia, kiinteistöjen kokonaisenergiankulutuksesta noin 9 prosenttia ja

aiheutetuista kasvihuonekaasupäästöistä noin 22 prosenttia.

Ruotsissa keskimääräinen sähkö perustuu pääosin vesi- ja ydinvoimaan, minkä seurauksena hiilidioksidi- ja happamoivat päästöt ovat selkeästi muita maita pienemmät. Kaukolämmön vähäiset kasvihuonepäästöt selittyvät biopolttoaineiden suurella osuudella.

Virossa pääosa energiantuotannosta perustuu hiilivoimaan, mikä selittää korkeat happamoivat ja kasvihuonekaasujen päästöt. Latviassa energiantuotannosta pääosa on vesivoimaa, loput maakaasua ja öljyä. Myös Liettuassa käytetään maakaasua ja öljyä, mutta ydinvoiman osuus on noin 70 prosenttia.

Keskon K-ryhmälle toimittaman sähkön ympäristövaikutukset 2001–2003

	Yksikkö	2001	2002	2003	Muutos 2002/2003
Hankinta	GWh	494	509	518	1,8%
Primäärienergia	PJ	3,8	3,7	4,1	10,9%
– uusiutumaton	PJ	3,5	2,9	3,5	22,2%
– uusiutuva	PJ	0,2	0,7	0,6	-20,4%
Ympäristövaikutukset					
– ilmastonmuutos	tn CO ₂ -ekv	173 430	127 455	129 520	1,6%
– happamoituminen	tn SO ₂ -ekv	399	308	348	12,8%
– alailmakehän otsoni	tn C ₂ H ₄ -ekv	7,5	7,1	8,9	25,3%
– radioaktiivinen jäte	tn	0,42	0,44	0,70	59,4%

Keskon Suomessa hallinnoimien kiinteistöjen lämpö- ja sähköenergian kulutus ja ympäristöprofiili 2001–2003

	Yksikkö	2001			2002			2003			Muutos *) 2002/2003
		Lämpö	Sähkö	Yhteensä	Lämpö	Sähkö	Yhteensä	Lämpö	Sähkö	Yhteensä	
Volyymi	GWh	290	628	918	282	644	926	306	667	973	5,0%
Primäärienergia	PJ	1,2	4,8	6,0	1,1	4,8	5,9	1,2	5,4	6,6	11,9%
– uusiutumaton	PJ	1,0	4,5	5,5	0,9	3,8	4,8	1,0	4,5	5,5	17,2%
– uusiutuva	PJ	0,2	0,3	0,5	0,2	1,0	1,2	0,2	0,8	1,0	-15,8%
Ympäristövaikutukset											
– ilmastonmuutos	tn CO ₂ -ekv	72 865	220 644	293 509	70 874	160 827	231 702	75 582	166 698	242 280	4,6%
– happamoituminen	tn SO ₂ -ekv	234	508	742	227	418	645	248	447	695	7,8%
– alailmakehän otsoni	tn C ₂ H ₄ -ekv	5,7	9,5	15,2	5,5	9,7	15,2	6,1	11,4	17,5	15,3%
– radioaktiivinen jäte	tn	–	0,54	0,54	–	0,67	0,67	–	0,9	0,9	34,3%

*) lämmön ja sähkön yhteenlaskettu muutos

Keskon Baltiassa ja Ruotsissa hallinnoimien kiinteistöjen lämpö- ja sähköenergian kulutus ja ympäristöprofiili vuonna 2003

Yksikkö		Ruotsi		Viro		Latvia		Liettua	
		Sähkö	Lämpö	Sähkö	Lämpö	Sähkö	Lämpö	Sähkö	Lämpö
Hankinta	MWh	3 459	4 601	33 453	10 432	12 532	4 267	13 123	11 317
Primäärienergia	PJ	0,027	0,036	0,530	0,051	0,080	0,018	0,182	0,041
- uusiutumaton	PJ	0,020	0,022	0,530	0,051	0,041	0,018	0,179	0,041
- uusiutuva	PJ	0,007	0,014	0,000	0,000	0,039	0,000	0,003	0,000
Ympäristövaikutukset									
- ilmastomuutos	tn CO ₂ -ekv	76	63	56 259	3 818	2 386	2 064	1 586	2 563
- happamoituminen	tn SO ₂ -ekv	0,2	0,4	435,6	33,1	46,7	11,5	4,1	2,0
- alailmakehän otsoni	tn C ₂ H ₄ -ekv	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- radioaktiivinen jäte	tn	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,06	0,0

Kuljetukset

Keskon varastointia ja jakeluverkostoa organisointiin uudelleen vuosina 2002-2003. Päivittäistavaroiden varastointia keskitettiin Etelä-Suomeen lähelle tuotantoa ja maahantuontia ja varastot keskittyivät omiin tuoteryhmiinsä. Osa terminaalitoiminnoista ja jake- lusta siirrettiin ulkopuolisille operaat- toreille, ja K-citymarkettien ja K-super- markettien toimituksia alettiin hoitaa kaukojakeluna Vantaan keskusvarastolta. Rautakesko siirtyi varastoinnissaan käyttämään Suomen Postin palveluja.

Vuoden 2002 tunnusluvuissa raken- teellisten muutosten vaikutuksia ei vielä pystytty tarkasti erittelemään. Vuonna 2003 tarkkuus parani, kun tarvittavat kuljetustilastot kerättiin myös ulko- puolisilta operaattoreilta, ja päästölaskenta ulotettiin myös näihin kuljetuk- siin. Samalla käynnistettiin yhteistyö- kumppaneiden toiminnan tason ja kehi- tystarpeiden kartoitus, jota jatketaan vuonna 2004 toteutettavilla auditoin- neilla. Ruokakeskon Viron kuljetuksista saatiin ensimmäistä kertaa tilastoiduik- si kuormat, ajokilometrit ja CO₂-päästöt.

Ruokakeskon kotimaisista varasto- tavaroista noin 70 prosenttia ostetaan ns. ”tehtaan laiturilla”-hintaan, jolloin Ruokakesko päättää kuljetusmuodosta. Useimmissa tapauksissa tällaiset han- kintakuljetukset hoidetaan Ruokakes-

kon jakelun paluukuljetuksilla. Han- kintakuljetuksista ei ole saatavissa luot- tettavia tilastoja, kuten ei myöskään keskusvaraston ja jakeluvarastojen vä- lisistä ns. runkokuljetuksista.

Keskon tytäryhtiön Kesped Oy:n osuus Keskon jakelukuljetuksista Suo- messa oli vajaat 80 prosenttia. Kespe- dillä on käytössään 25 omaa ja 300 so- pimusjakeluautoa. Vuonna 2003 Kes- ped kuljetti K-kauppiaille ja muille Kes- kon asiakkaille 97 226 jakelukuormaa (edellisenä vuonna 106 061 kuormaa), joissa oli tavaraa yhteensä 609 000 tonnia (683 000 tonnia). Jakelun ajoki- lometrejä kertyi 14,0 miljoonaa (14,9 miljoonaa). Yhdessä jakelukuormassa oli tavaraa keskimäärin 6 261 kiloa ja 18,4 kuutiota. Yhtä kuormaa kohti ajet- tiin keskimäärin 143,7 kilometriä.

Kuormien täyttöaste nousi keski- määrin 4 prosentilla, suurin nousu oli Helsingin ja Turun jakelualueilla. Keski- määräinen ajomatka kuormaa kohti pi- teni 2,5 prosentilla. Toimitettua kuutiota kohti ajettu kilometrimäärä on vähenty- nyt joka vuosi vuodesta 2000 lähtien.

Ulkoisille kuljetusyrittäjille kertyi Keskon toimeksiannosta ajoa 3,5 mil- joonaa kilometriä. Kilometrilaskelmat perustuvat kuljetusyrittäjien ilmoitta- maan Keskon osuuteen niiden koko- naisajomäärästä. Kuormia, kuutioita ja tonneja ei näiden kuljetusten osalta ole

voitu riittävällä tarkkuudella tilastoida.

Viron jakelussa ajokilometrejä kertyi vajaa 1,7 miljoonaa. Kuormia oli 10 356, ja yhtä kuormaa kohti ajettiin keskimäärin 161,1 kilometriä.

Anttilan kuljetuksissa kuormia oli 10 200 ja ajokilometrejä 502 000, jossa oli lisäystä 2 prosenttia.

Kespedin huolitseman tuonnin koko- naisvolyymi oli 296 000 tonnia, jossa oli lisäystä edelliseen vuoteen 6 prosenttia. Euroopasta saapuvat kuljetukset tapah- tuivat kuorma-autoilla, puoliperävu- nuilla ja konteilla, Euroopan ulkopuolel- ta tulevat pelkästään konteilla. Ruoka- keskon osuus tuonnista oli 75 prosenttia.

Vientikuljetuksia oli lähinnä Ruot- siin, Baltiaan ja Venäjälle, ja ne hoidet- tiin kuorma-autoilla. Kespedin huolit- sein viennin kokonaisvolyymi ilman viljakauppaa oli 15 000 tonnia, jossa oli vähennystä edelliseen vuoteen 17 pro- senttia.

Kuljetusten päästöt

Kespedin ja muiden kuljettajien jake- lun päästöt on laskettu ajokilometri- pohjalta, koska polttoaineen kulutus- tietoja ei ole käytettävissä. Laskenta perustuu VTT:n LIISA 2002 -laskenta- mallin päästökertoimiin ja ohjeiden mukaisiin määrityksiin.

Kalustomäärityksissä on käytetty Kespedin osalta EURO2-kertoimia (vuo-

Kesped Oy:n jakelun tunnuslukuja 2001–2003

Jakelukeskus	tn/kuorma				km/kuorma				m ³ /kuorma			
	2001	2002	2003	kehitys 02/03 %	2001	2002	2003	kehitys 02/03 %	2001	2002	2003	kehitys 02/03 %
Helsinki	6,0	6,5	6,1	-6,7	129	112	117	4,8	18,7	17,7	19,2	8,4
Tampere	6,1	5,6	6,7	19,8	180	121	136	12,5	18,3	15,9	15,7	-1,5
Turku	4,9	5,2	5,0	-3,8	119	119	101	-14,6	14,9	14,5	15,1	4,1
Kuopio	7,6	9,4	7,9	-15,7	259	260	240	-7,7	24,8	26,0	23,7	-8,7
Oulu	6,2	7,0	6,4	-8,6	238	243	276	13,5	19,6	19,3	19,1	-1,0
Koko Kesped	6,1	6,4	6,3	-2,8	163	140	144	2,5	18,9	17,7	18,4	4,0

Huom! Tonnit, kilometrit ja kuutiot on taulukossa pyöristetty, mutta muutosprosentit on laskettu tarkkoista, pyöristämättömistä luvuista.

simallit 1996-98) ja muiden yritysten osalta kaluston keskimääräistä ikää.

Kespedin kuljetuksista 22 prosenttia hoidetaan kuorma-autoilla, joiden täyttöaste on 50 prosenttia, ja 78 prosenttia täysperävaunuilla, joiden täyttöaste on 70 prosenttia. Kuorma-autokuljetuksista 70 prosenttia on kaupunkiajajoa, täysperävaunukuljetuksista 70 prosenttia on maantieajajoa.

Ulkoisten kuljetusyritysten jakelusta 69 prosenttia hoidetaan kuorma-autoilla ja 31 prosenttia puoli- ja täysperävaunuilla. Kuorma-autojakelussa kau-

punkiajon osuus on 70 prosenttia ja muussa 80 prosenttia. Täyttöaste-ole- tukset ovat samat kuin Kespedillä.

Anttilan laskelmissa on käytetty yleiskertoimia kaikille kuorma-autoille.

Viron kuljetusten päästölaskennassa on käytetty GRI-suositukseen tulos- sa olevaa kasvihuonekaasuprotokollaa, joka ei sisällä muiden päästöjen laske- mista. Kuorma-autojen osuus ajokilo- metreistä on 47 prosenttia ja puoli- ja täysperävaunujen 53 prosenttia.

Kespedin kuljetusten suhteelliset CO₂ -päästöt vähenivät kolmatta vuotta peräkkäin sekä tonneilla että kuutioilla mitattuna. Ulkoisten kuljetusyritysten häkä-, hiilivety- ja hiukkaspäästöt olivat suhteellisesti suurempia kuin Kespedil- lä, koska niiden kuljetukset olivat pää- osin kaupunkiajajoa kuorma-autoilla.

Kaukomarkkinoiden Haminan terminaalin päästöt

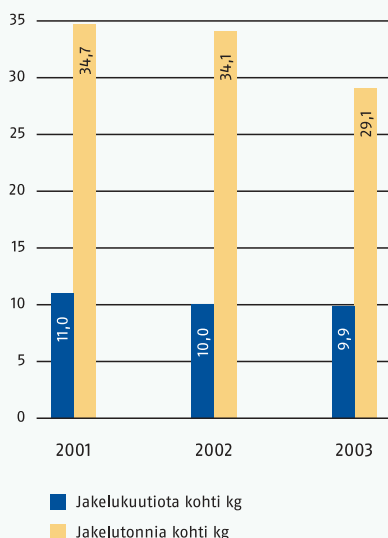
Kaukomarkkinoiden Haminan termi- naalilla syntyy purkaus- ja laustausope- raatioiden sekä varastoinnin yhteydes- sä haihtuvia orgaanisia yhdisteitä (VOC-päästöjä), jotka arvioidaan vuosit- tain laskennallisesti amerikkalaista Environmental Protection Agencyn (EPA) TANKS 4.0 -ohjelmaa käyttämäl- lä. Vuonna 2003 laskennalliset VOC- päästöt säiliöistä olivat 32,4 tonnia (edellisenä vuonna 38,3 tonnia) ja las-

tausten aikaiset päästöt 12,2 tonnia (12,3 tonnia). Päästöistä valtaosa (41,9 tonnia) syntyy metanolin käsittelystä - 31,3 tonnia säiliöistä ja 10,6 tonnia lai- voista. Vuoteen 2002 verrattuna me- tanolin päästöt vähenivät noin 12 pro- sentilla johtuen säiliöiden paremmasta täyttöasteesta. Terminaalin ympäristö- ohjelmassa on ko. päästöjen tavoitteek- si asetettu alle 0,1 kiloa käsiteltyä ja va- rastoitua tonnia kohti. Vuonna 2003 ta- voite saavutettiin suhdeluvun ollessa 0,08 kiloa tonnia kohti.

Konsernin hiilidioksidipäästöt

Hiilidioksidipäästöt ovat Keskon ympä- ristövaikutusten keskeisimpiä tunnus- lukuja. Kahtena aikaisempina vuonna Kesko on laskenut koko toimintansa hii- lidioksiditaseen Ruotsissa pörssiyrityi- den päästövertailuja varten kehitetyn ns. Green Indexin mukaisesti. Keskolla ei ole kuitenkaan ollut tarkkaa tietoa mm. hankinta- ja runkokuljetuksista, tuonnin kuljetuksista, polttoaineen ku- lutuksesta eikä henkilökunnan työmat- koista esimerkiksi lentokoneella. Koska Green Indexin suosittama laskutapa ei ole saanut kiistatonta hyväksyntää ja laskennan lopputulos olisi myös puut- teellisista lähtötiedoista johtuen epä- tarkka, Kesko on päättänyt toistaiseksi jättää hiilidioksiditaseensa laskematta. Tässä raportissa esitettävät tiedot kiin-

Kesped Oy:n jakelun CO₂ -päästöt suhteessa jakelun volyymiin

Jakelukuljetusten energiankäyttö ja keskeiset päästöt

	Kuljetukset 1 000 km	Energiankulutus MWh	CO ₂	CO	Päästöt, tonneja HC	No _x	Hiukkaset
2001							
- Kesped	17 303	82 878	21 973	11	7	231	3
- Anttila	536	2 569	681	0,3	0,2	7,2	0,1
2002							
- Kesped	14 871	71 226	18 884	9	6	198	3
- Anttila	494	2 366	627	0,3	0,2	6,6	0,1
2003							
- Kesped	13 967	66 895	17 736	9	6	186	3
- ulkoiset kuljettajat	3 544	10 976	2 911	5	3	29	1
- Anttila	502	2 404	638	0,3	0,2	6,7	0,1
- Kesko Food Viro	1 668	*)	1 669	*)	*)	*)	*)

*) tietoa ei kerätty

teistöistä ja kuljetuksista kattavat valtaosan Keskon aiheuttamista päästöistä, eli suuruusluokka on tältä osin nähtävissä ja suhteutettavissa liikevaihtoon.

Materiaalien käyttö

Kesko toimii edelleen aktiivisesti pakkausten standardisoinnin, ympäristömyötäisten materiaalien käytön ja materiaalmäärien vähentämisen hyväksi mm. suomalaisissa tuottajayhteisöissä ja kansainvälisissä standardiorganisaatioissa. Vuonna 2003 Ruokakeskon logistiikka julkaisi Logistiset pakkausperiaatteet -käsikirjan CD-ROM-muodossa. Käsikirjan tehtävänä on opastaa ja yhdenmukaistaa Ruokakeskossa pakkauksiin liittyviä päätöksiä erityisesti omien merkkituotteiden pakkauksia kehitettäessä.

Keskon toimialojen pakkaustiedot vuodelta 2003 on edelleen laskettu pääosin tuonnin huolintatilaston avulla. Keskon maahantuomien ja itse pakkaamien pakkausten materiaalmäärä las-ki 31 704 tonnista 31 392 tonniin eli yhdellä prosentilla, kun tuonnin volyyymi lisääntyi lähes seitsemällä prosentilla. Pakkausten suhteellinen osuus kääntyi näin jälleen laskuun.

Ruokakeskossa uudelleenkäytettäviä Transbox-kuljetuslaatikoita käytet-

Keskon Suomen markkinoille tuomat pakkausmateriaalit (tonnia) ja niiden osuus tuotteiden kokonaispainosta (%)

	2001	2002	2003
Kuitu	17 226	21 048	20 352
Muovi	3 149	3 973	3 843
Metalli	2 333	3 244	2 781
Lasi	1 006	1 432	1 320
Puu	1 927	2 007	2 096
Yhteensä	25 641	31 704	31 392
Pakkausten osuus %	10,2	11,4	10,6

tiin 5,7 miljoonaa kertaa eli 13 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Kerättyjen kertapullojen määrä lisääntyi ja kiertopullojen määrä väheni hieman. Alumiinitölkkejä palautui Keskon paluukuormissa 20 miljoonaa kappaletta eli 31 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna.

Ulkomaisista yhtiöistä ei ole vastaavia tilastoja vielä käytettävissä.

Jätehuolto ja kierrätys

Ruokakeskossa KELO-laskentamalli on tuottanut tilastotietoa kaikkien jakelukeskusten jätehuollosta. Vuoden 2003 alusta lähtien Hakkilan logistiikkavarastojen jätehuolto-operaattori L&T on

siirtänyt jätehuoltotiedot automaattisesti KELO-malliin, mikä on entisestään helpottanut jätehuollon seurantaan.

Ruokakeskon varastojen kokonaisjättemäärä oli 8 346 tonnia eli edellisen vuoden tasolla. Kokonaisjättemäärä suhteessa toimitettuihin kuutioihin (2,17 miljoonaa) oli 3,87 kiloa. Luku sisältää paluulogistiikan K-kaupoista keräämän aaltopahvin, jota ilman luku olisi 1,5 kiloa. Vuoden 2003 tavoitteena oli sekajätteen määrän suhteellinen vähentäminen, mikä myös toteutui. Sekajätteen kokonaismäärä väheni 6 tonnilla, ja jätettä syntyi 0,36 kiloa toimitettua kuutiota kohti (edellisellä vuonna

Suomen toimintojen jätehuoltotilastot (tonnia)

	Ruokakesko			Keswell			Rautakesko+Maatalouskesko		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Hyötykäyttöön menevä jäte									
- energijäte	341	322	363	-	11	55	95	116	69
- puujäte	620	512	437	30	51	53	159	157	197
- metalli	333	109	166	2	3	17	25	15	19
- kalvomuovi	185	267	327	*)	*)	20	17	6	-
- aaltopahvi	5 278	5 084	5 097	436	427	437	23	147	162
- paperi	210	239	193	39	40	54	50	20	29
Kaatopaikkajäte									
- biojäte	791	931	967	3	4	6	30	19	19
- sekajäte	997	793	787	84	60	77	211	126	115
Ongelmajäte	-	-	9	-	-	14	*)	*)	17
Yhteensä	8 755	8 304	8 346	594	600	733	610	606	627
Hyötykäyttö-% (**)	88,6	90,5	90,6	85,9	90,0	89,5	65,5	79,2	81,7

*) tieto on epätarkka tai sitä ei ole kerätty

**) hyötykäyttö-%:a laskettaessa mukaan otettu myös biojäte

o,37 kiloa). Puujäte väheni merkittävästi, koska rikkinäisiä laivoja korjattiin tehokkaasti ja myös kertakäyttölaitteita kierrätettiin. Metalliroskaa syntyi normaalia enemmän, kun keskusvarasto 2:ssa uudistettiin korkeavarasto ja hyllystöjä. Jätteiden hyötykäyttöaste nousi 90 prosentista 90,6 prosenttiin.

Rauta- ja Maatalouskeskon varastoilla sekajätteen määrä väheni edelleen, vaikka rakennusjätettä syntyi uudistustöiden takia normaalia enemmän. Anttilan keskusvarastolla ei tapahtunut olennaisia muutoksia.

Ruokakeskon Viron toiminnosta saatiin ensimmäistä kertaa jätetilastot. Niitä ei voi verrata Suomen tilastoihin, koska Viron toiminnot ovat vähittäiskauppaa, kun taas Suomessa jätetilastot koskevat jakelukeskuksia. Virossa jätteiden lajittelu on toistaiseksi puutteellista Suomeen verrattuna, koska vastaavia hyötykäyttöjärjestelmiä ei ole. Jätettä syntyi yhteensä 5 418 tonnia, josta pahvia ja paperia oli 2 284 tonnia, biojätettä 359 tonnia ja sekajätettä 2 775 tonnia. Jakeet eivät ole puhkaita vaan saattavat sisältää myös muo-

Keswellin keskusvarastoon palautuneet uudelleenkäytettävät kuljetuspakkaukset (käyttökertoja)

	2000	2001	2002	2003
Häkit	94 545	99 273	92 324	95 000
Lainalaatit	39 000	39 000	36 270	35 500
Palautuslavat	222 000	240 000	223 200	240 000
Pahvikaulukset	11 865	7 500	6 000	6 000
Pitkät huonekalulavat	13 000	15 600	15 600	7 500

Ruokakeskon paluulogiikan hyöty- ja uudelleenkäyttöön toimittamat pakkaukset (1 000 kpl)

	1999	2000	2001	2002	2003
Alumiinitölkkit	12 500	12 700	14 100	15 300	20 000
Kertapullot	1 500	2 000	2 200	2 000	2 100
Kiertopullot	890	1 002	922	923	833
Transbox-laatikot	4 200	3 900	4 735	5 050	5 702

via tai puutavaraa. Sekajätteen seassa voi lisäksi olla biojätettä, sillä biojätteen keräily on toiminnassa vain Citymarketeissa ja SuperNetossa. Jürin jakelukes-

kukseen jätettä kertyi vain 107 tonnia.

Muista ulkomaisista tytäryhtiöistä ei jätetilastoja ollut vielä saatavissa.

YTV Jätehuolto palkitsi vuoden

Keskon keräämä metallipakkausjäte toimitetaan Kuusakosken Vantaan toimipisteeseen, joka vastaa sen jatkokäsittelystä.

Metallipakkaukset kierrätyksen kautta hyötykäyttöön

Vuosittain kaupoissa ja suurkeittiöissä syntyy arviolta satoja tonneja kierrätykseen kelpaavia metallijätteitä: säilyketölkkejä, metallipurkkeja, alumiini- vuokia ja -tubeja, kierre- ja kruunukorkkeja sekä erilaisia metallisulkimia ja vanteita. Metallin 50 %:n kierrätystavoite vuoteen 2008 mennessä asettaa haasteita siis myös kaupalle.

Kesko toteutti yhteistoiminnassa Mepak-Kierrätys Oy:n kanssa 11 kk kestäneen metallipakkausten kierrätys-hankkeen kahdeksasta ruokakaupasta ja suurkeittiöstä. Hankkeen tavoitteena oli selvittää vähittäiskauppojen ja suurkeittiöiden valmiutta metallipakkausten kierrätykseen, sekä saada määrämällistä tietoa syntyvistä jätemääristä. Myös kierrätykseen liittyvät mahdolliset riskitekijät haluttiin selvittää, samoin kuin metallipakkausten paluulogistiikan kustannusrakenne.

Kierrätyksessä hyödynnettiin Keskon olemassa olevaa paluulogistiikkaa

kuljettamalla metallijäte

Ruokakeskon paluukuljetusten mukana kaupan keskusvarastolle ja sieltä edelleen jatkokäsittelyyn Kuusakoski Oy:lle. Samaa paluulogistiikkaa on hyödynnetty jo vuosia kaupan asiakkailta palautuvan tavaravirran, kuten pahvien, rullakoiden, kuormalavojen, tölkkien ja alkoholipullojen kierrätyksessä ja hyötykäytössä.

Kokeilun tuloksena saatiin luotua toimiva paluulogistiikkamalli, jota kokeilussa olleet vähittäiskaupat jatkavat edelleen vuonna 2004. Merkittävänä kokeilussa mukana olleet vähittäiskauppiat pitivät sitä, että metallijäte haettiin kaupoista joustavasti osana muuta tavaraliikennettä ja saatu hyöty oli positiivisten ympäristövaikutusten lisäksi myös taloudellinen.

Keräykseen eivät kelvanneet metalli- ja elektroniikkaromu eivätkä maalipurkit.

2003 Luonnonvarojen säästäjänä K-supermarket Hertan Helsingistä. Palkinto myönnetään vuosittain pääkaupunkiseudulla toimivalle yritykselle tai julkisyhteisölle, joka on onnistunut vähentämään merkittävästi tuottamansa jätteen määrää ja siten säästämään luonnonvaroja. Vuonna 2001 vastaavan palkinnon sai Ruokakesko Oy, erityisesti sen Vantaan keskusvarasto.

Kehitys tuotekaupassa

Keskon toimialayhtiöt ovat tehneet vuosien ajan yhteistyötä tavarantoimittajien kanssa tuotteiden ja pakkausten ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Koska ympäristövaikutuksia on tarkasteltava koko elinkaaren ajalta, yksiselitteisten tulosten aikaansaaminen on vaikeaa.

Ruokakesko osallistui vuosina 2000–2002 tehtyyn ”Ympäristövaikutukset ruokakorissa - FOODCHAIN” -nimiseen tutkimushankkeeseen yhtenä tutkimuksen päärahoittajista. Tutkimuksen toteuttivat VTT:n Kemiantekniikka ja Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen luonnonvarojen tutkimusyksikkö. Yksi tutkituista tuotteista oli Finnamylin Keskolle valmistama Pirkka-perunajauho. Tutkimuksen tulokset julkaistiin keväällä 2003.

Vuonna 2003 Kesko osallistui tekstiilikuitujen kierrätysmahdollisuuksia ja -tapoja koskevan tutkimushankkeen esiselvitysvaiheeseen, jossa kartoitettiin jo olemassa olevia järjestelmiä kotimaassa ja ulkomailla. Hankkeen aloit-

teentekijänä oli Tampereen Teknillisen Yliopiston kuitumateriaalitekniikka -yksikkö. Esiselvityksen jälkeen hanke päätettiin toistaiseksi keskeyttää, koska sen toteuttamiseen halukkaita osapuolia ei ollut tarpeeksi.

Syksyllä Kesko kutsuttiin asiantuntijana mukaan Suomen ympäristökeskuksen ns. ”Mittatikku” -hankkeeseen, jonka tarkoituksena on edistää kuluttajille tuttuja tuotteiden ympäristövaikutusten mittaamista ja havainnollistamista. Hankkeessa, joka kestää vuoteen 2005, ovat SYKEN lisäksi mukana Kuluttajatutkimuskeskus, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskus.

Ruokakeskon valikoimissa oli vuo-

Case

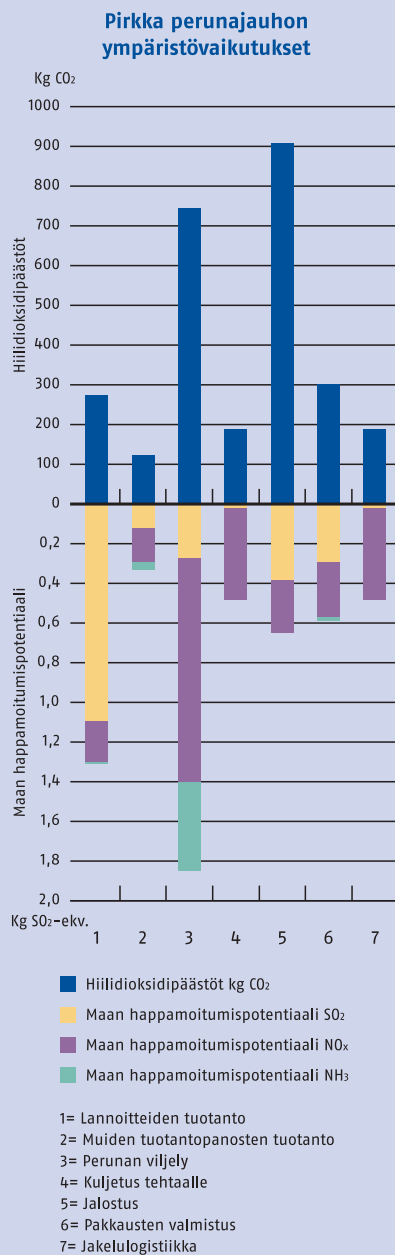
Foodchain-hanke: Pirkka perunajauhon ympäristövaikutukset

Foodchain-hankkeessa tutkittiin vuosina 2002-2003 ruokakorin ympäristövaikutuksia neljällä elintarvikkeella. Yksi tutkituista tuotteista oli Pirkka perunajauho. Hanke perustui todellisiin elintarvikkeiden tuotantoketjuihin ja sen tarkoituksena oli tuottaa koko elinkaaren kattavaa ympäristövaikutustietoa, joka soveltuisi tukemaan myös kuluttajan päätöksentekoa ostotilanteessa. Tutkimuksessa selvitettiin Pirkka perunajauhon tuotannon koko elinkaaren aikaiset ympäristökuormitukset lähtien maatilapanosten tuotannosta ja päätyen valmiin tuotteen jakeluun kauppoihin.

Pirkka perunajauhon tuotannon suurimmat happamoitumiseen vaikuttavat tekijät olivat perunan viljely sekä lannoitteiden ja niiden raaka-aineiden tuotanto. Viljelyn osalta suurin vaikutus oli työkoneiden typenoksidipäästöillä ja lannoitteiden tuotantoketjussa rikkidioksidipäästöillä.

Perunan viljelyllä oli suurin vaikutus myös ilmaston lämpenemispotentiaaliin, noin 35 % kokonaispäästöistä. Jalostusprosessin osuus lämpenemispotentiaaliin oli 25 %. Viljelyn kasvihuonepäästöt muodostuivat viljelyn hiilidioksidipäästöistä ja lannoittamisen aiheuttamista typpioksiduulipäästöistä.

Tutkimuksessa verrattiin myös perunajauhokilon tuotannon hiilidioksidipäästöjen suuruus-

luokkaa henkilöauton päästöihin (oletuskulutus 8 l bensiiniä /100 km). Laskelman mukaan perunajauhokilon tuotantoketjun CO₂-päästöt vastasivat noin kahden kilometrin henkilöautolla ajon CO₂-päästöjä ja kasvihuonekaasupäästöt yhteensä noin kolmen kilometrin ajomäärää. (Lähde: Voutilainen et al. , 2003)

Lisätietoja: www.mtt.fi/foodchain

den 2003 lopussa noin 450 luomutuotetta ja noin 200 ympäristömerkitettyä tuotetta. Määrä pysyi edelliseen vuoteen nähden ennallaan. Osa luomutuotteista - esimerkiksi maito ja liha - menee K-kauppoihin suoraan toimittajalta. Keskon omat myyntitilastot eivät näin ollen kuvaa luomun todellisia myyntiosuuksia. Ainoastaan hedelmistä ja vihanneksista, jotka ovat pääosin varastokauppaa, myyntiosuus - kaksi prosenttia - on kohtalaisen tarkkaan tiedossa, tosin kauppiat hankkivat luomuvihanneksia myös lähituottajilta Keskon valikoimien ulkopuolelta.

K-ruokakaupat menestyivät jälleen erinomaisesti Finfood LUOMUn järjestämässä Vuoden luomukauppa -kilpailussa - vuoden 2003 kaikki finalistit olivat K-kauppoja. Pienten kauppojen sarjan voittaneessa helsinkiläisessä K-market Kaisaniemessä luomutuotteiden myynti on kaksi prosenttia koko kaupan myynnistä.

Rautakeskon valikoimissa on runsaasti ympäristö-, energia- ja päästöluokkamerkillä varustettuja tuotteita. Puulevy- ja puutavaratoimittajat hankkivat raaka-aineensa entistä enemmän sertifioiduista metsistä. Sertifioidun puun osuus Keskon vuonna myymästä sahatavarasta oli 90 prosenttia. FSC-sertifioitujen kovapuusta valmistettujen tuotteiden osuus puutarhakalusteista on vuosi vuodelta kasvanut. Lämpökäsiteltyä puutavaraa on entistä enemmän tarjolla, mutta sen osuus myynnistä on edelleen pieni. Paineekyllästettyä puutavaraa kierrätettiin K-rauta- ja Rautia-kauppojen kautta yhteensä 300 tonnia.

Motiva Oy:n ja Tuulilasi-lehden raa-ti on vuodesta 1996 alkaen valinnut ”Vuoden ekoauton”. Valinnan pääkriteerit ovat polttoaineen kulutus, hiilidioksidipäästöt ja muut säännellyt pakokaasupäästöt. Vuoden 2004 ”ekoautoksi” valittiin VV-Auto Oy:n maahan-tuoma Volkswagen Passat 1.9 TDI Diesel. Myös vuoden 2002 (Audi A2 1.2 TDI

Diesel) ja 2001 (Volkswagen Polo Classic 1.9 TDI Diesel) ekoautot olivat VV-Auto Oy:n mallistoa.

K-ympäristökaupat

K-ympäristökauppadiplomille kesällä 2002 myönnetty YK:n ympäristöjärjestö UNEPin ja Kansainvälisen Kauppakamarin ICC:n tunnustus innosti K-kauppiaita panostamaan ympäristötyöhön. Uusia diplomeja myönnettiin keväällä 42 ja syksyllä 29, joten 75 diplomin tavoitteesta jäätin hieman. Vuoden vaihteessa K-ympäristökauppoja oli 221.

Diplomien määrät ketjuittain selviävät oheisesta taulukosta. Kaikilla K-citymarketeilla on diplomi. Myös K-supermarket -ketjussa diplomin kattavuus on huomattava - diplomin saaneiden osuus ketjun kokonaisuusmyynnistä oli 79 prosenttia.

Vuoden 2004 tavoitteeksi on asetettu 73 uutta diplomia. Samalla järjestelmää uudistetaan ja laajennetaan. Uudet suunnitelmat on tarkoitus julkistaa vuoden 2004 syksyllä.

Diplomin saavuttaminen edellyttää kaupalta muun muassa kauppiaan, tavaramarkkinajohtajan, ympäristövastaavien ja koko henkilökunnan kouluttamista ympäristöasioihin sekä kokonaisvaltaisen ympäristökatsastuksen läpikäymistä. Puolueettoman tahon tekemässä katsastuksessa tarkastetaan, täyttääkö kauppa diplomille asetetut yksityiskohdalliset vaatimukset.

Toimistotyön ympäristöohjelmat

Toimistotyön ympäristöohjelma ViherNokka otettiin käyttöön Keskon päätoimitalossa Katajanokalla toukokuussa 2003 sekä Ruokakeskon keskusvarastojen toimistotyössä ViherHakkila -nimisenä lokakuussa 2003. Tavoitteena oli luoda yhtenäiset ohjeet ja menettelytavat mm. roskien lajitteluun, energiansäätöön, paperin kulutukseen ja toimiston hankintoihin.

Sekä ViherNokalla että ViherHakkilalla on käsikirjan lisäksi omat sivut Kes-

Suuren yleisötapahtuman ruoka- ja juomatarjoilusta syntyy paljon jätettä, jota voidaan vähentää hyvällä suunnittelulla.

K-team -päivien ympäristöprofiili

K-kauppiasliitto järjestää vuosittain K-kauppiaille ja K-kauppojen henkilökunnalle K-team -tapahtuman, johon sisältyy mm. tuotemessut, Mestari-myymäläkoulutuksen finaalit ja monenlaista ohjelmaa ja yhdessäoloa. Vuonna 2003 tapahtuma pidettiin 1.11. Turun Messu- ja Kongressikeskuksessa ja siihen osallistui 3 500 henkeä.

K-kauppiasliitto halusi selvittää tapahtuman aiheuttaman ympäristökuormituksen, jotta ympäristöasiat voitaisiin ottaa paremmin huomioon suurten tilaisuuksien suunnittelussa. Selvityksen laati Jaakko Pöyry -konserniin kuuluva JP-Talotekniikka Oy.

Ympäristöprofiilin laadinnassa otettiin huomioon tapahtumaan liittyvät kuljetukset, messukeskuksessa kulutettu sähkö- ja lämpöenergia ja syntyneet jätteet.

Tapahtumaan järjestettiin yhteiskuljetuksia eri puolilta Suomea linja-autoilla ja junalla. Yhteiskuljetuksiin osallistui 36 prosenttia kävijöistä, loput liikkuiivat pääosin henkilöautolla. Kuljetuksia kertyi lähes 150 000 kilometriä. Sähköä kulutettiin tapahtuman aikana noin 28 MWh, lämpöä noin 32

MWh ja käyttövettä 106 m³. Sekajätettä syntyi vajaat 5 tonnia, lasijätettä 0,6 m³ ja pahvijätettä 3,0 m³.

Tapahtuman primäärienergian kokonaiskulutukseksi saatiin 1 015 GJ, hiilidioksidipäästöiksi 52 tonnia, typen oksidipäästöiksi 312 kiloa, rikkidioksidipäästöiksi 45 kiloa ja hiukkaspäästöiksi 32 kiloa. Suurin ympäristökuormitus syntyi henkilökuljetuksista, erityisesti henkilöautoilla liikkumisesta. Hiukkaspäästöjä aiheutti eniten tapahtumassa tarvittu sähkön tuotanto. Ympäristöprofiilin laskemisen ohessa tehtiin havaintoja myös mm. kertakäyttöastioiden osuudesta jätemäärässä.

Suomessa voidaan tämänkokoisia tilaisuuksia järjestää vain muutamalla paikkakunnalla, joten tapahtumapaikka ei voida valita pelkästään ympäristönäkökohtien perusteella. K-team -päivien ympäristövaikutuksia voidaan tulevaisuudessa vähentää esimerkiksi kasvattamalla yhteiskuljetusten osuutta, kartoittamalla energian säästämällä ja vähentämällä jätemäärää, lisäämällä syntypaikkalajittelua ja kasvattamalla hyötykäyttöä.

K-ympäristökaupat 31.12.2003			
Ketju	K-ympäristö- kauppoja kpl	K-ympäristökauppojen osuus ketjun koko myynnistä %	Uusia K-ympäristökauppoja vuonna 2004 (tavoite, kpl)
K-ympäristökauppa- diplomit			
K-citymarket	50	100,0	1***)
K-supermarket	101	78,9	42***)
K-market	40	15,5	30
K-extra	5	2,3	**)
K-pikkolo	2	*)	**)
K-rauta	14	44,3	*)
Rautia	7	11,8	*)
K-maatalous	2	*)	*)
K-ympäristökauppa- diplomit yhteensä	221		
ISO 14 001 -sertifioidut			
Anttilat/Kodin Ykköset	33	100,0	

*) ei tiedossa

***) K-market, K-extra, K-pikkolo: yhteistavoite 30 kpl

**) kaikki ketjun kaupat

kon Intranetissä (Keskonet). Kaikki roskien lajitteluohjeet on uudistettu ja tarkennettu, ja käytössä on nyt värikoodijärjestelmä, joka helpottaa lajittelua. Ohjeista selviävät myös roskien kiertokulut ja vastuut, ja sivuilla on vinkkejä energiansäästöön, suosituksia hankintoihin, linkkejä, uutisia ja palautekanava.

Vuonna 2003 ViherNokan merkeissä järjestettiin myös muita hankkeita: osallistuttiin valtakunnalliseen energiansäästöviikkoon, kerättiin elektroniikkaromua ja toimitettiin tarpeettomia toimistotarvikkeita kierrätyskeskukseen, käytöstä poistuvia papereita päiväkoteihin piirustuspapereiksi ja lehtiä sairaaloihin ja vanhainkoteihin.

Vuoden 2004 tavoitteena on saada ympäristöohjelma vakiintuneeksi käytännöksi kaikessa toimistotyössä. Jätteiden hyötykäyttöä on tarkoitus korottaa, lajittelun onnistumista seurataan yhdessä jätehuolto-yhtiön kanssa, ja paperinkulutuksen seurantaan kehitetään uusi menetelmä.

Vaikka toimistotyön vaikutukset ympäristöön eivät ole Keskon ympäris-

tötoimintojen kannalta olennaisia, ohjelma vaikuttaa asenteisiin ja tuo ympäristönsuojelun lähelle jokaisen keskolaisen työtä. ViherNokka ja ViherHakkila palkittiin marraskuussa 2003 Keskon "Laatuteot esiin" kilpailussa kunniamaininnalla.

Sidosryhmäyhteistyö ja viestintä

Kesko piti vuoden aikana entiseen tapaan tiivistä yhteyttä ympäristötoimintojensa sidosryhmiin.

Viranomaisyhteyksiä Suomessa ja Euroopan unionissa hoidettiin pääasiassa Kaupan Keskusliiton ympäristövaliokunnan kautta. Keskolla oli edustaja EuroCommercen ympäristövaliokunnassa, Kansainvälisen Kauppakamarin ympäristövaliokunnassa ja UNEPin kaupan toimialaryhmässä.

Tavarantoimittajien kanssa jatkettiin yhteistyötä mm. luomutuotteiden ja erilaisten kierrätysjärjestelmien hyväksi.

Suomen Luonnonsuojeluliitossa Kesko oli edelleen kannattajajäsen ja perhetoimintaprojektin päärahoittaja. Kolmivuotiseksi sovittu projekti päät-

tyi vuoden lopussa, ja vuodesta 2004 alkaen perheiden luontokerhot ja -tapahtumat jatkuvat osana liiton vakio-ohjelmaa. Liitto toimitti vuoden 2004 alussa ilmestyneen Worldwatch-instituutin "Maailman tila 2004" -kirjan Suomea koskevan osuuden Keskon tuella.

Suomalaisen elintarvikeketjun laatustrategiatyöhön liittyvä yhteistyöhanke GRI-raportointiohjeiden soveltamisesta elintarvikealan yritysten ympäristöraportointiin valmistui keväällä. Projektin toteutus oli Pro Agrian laatuysikön vastuulla, ja Keskon edustaja toimi projektin ohjausryhmän puheenjohtajana.

Suomen ympäristötiedotuksen seura Elinkaari ry:n vuosittaisessa ympäristö- ja yhteiskuntavastuun raporttien vertailussa syksyllä 2003 Kesko sai toisen palkinnon kokonaisraportoinnista.

Ympäristöriskit, -vahingot ja -onnettomuudet

Ympäristöriskien hallinta sisältyy Keskon turvallisuussuunnitelmaan. Kaupan alan yritykselle suurin riski on tulipalo, jonka varalta henkilöstö on saa-

Haminan terminaalin läheltä piti -kemikaalivuoto

Kaukomarkkinat Oy:n Haminan terminaalilla sijaitsee Haminan nestesatamassa. Terminaalilla välivarastoidaan teollisuuden raaka-ainekemikaaleja. Tuotteet saapuvat pääosin säiliövaunuilla Venäjältä ja ne toimitetaan eteenpäin asiakkaille säiliöautoilla tai laivoilla. Vuosittain terminaalin läpi kulkee yli

500 000 tn palavia nesteitä ja happoja. Osa tuotteista on luokiteltu ympäristölle vaarallisiksi.

Haminan terminaalilla on määritelty ns. SEVESO-direktiivin mukaisesti suuronnettomuusvaaralliseksi laitokseksi. Toiminnan sekä turvallisuusjohtamisen tasoa valvotaan säännöllisin viran-

nut tarvittavat toimintaohjeet ja koulutuksen. Maa-alueiden pilaantumista koskevia riskejä käsitellään sivulla 26. Kaukomarkkinat Oy:n Haminan terminaalitoimintoihin sisältyy öljy- ja kemian teollisuuden tuotteiden ja raaka-aineiden kuljetuksia ja välivarastointipalveluja, joihin liittyy ympäristöriske-

jä. Terminaalilla on ympäristölupavelvollinen ja raportoi toiminnastaan viranomaisille. Konsernissa käytössä olevat ympäristöjärjestelmät sisältävät ISO 14001-standardin mukaisen valmiuden ympäristöriskien hallintaan.

Konsernissa ei vuoden 2003 aikana tapahtunut sellaisia ympäristövahin-

Kaukomarkkinoiden lastausta Haminassa valvomassa erikoispumppumiehet Veijo Joffel (etualalla) ja Risto Apo.

omaistarkastuksin. Terminaali on sitoutunut pitämään hätätilanneohjeistukset ajan tasalla sekä ohjeistanut ja arvioinut riskit kaikista ympäristöön ja turvallisuuteen vaikuttavista toiminnoistaan. Vuonna 2003 ei terminaalilla toiminnasta aiheutunut ympäristöön vuotoa, josta terminaalilla olisi ollut ympäristölupansa mukaisesti ilmoitusvelvollinen.

Tammikuussa 2003 tapahtui yksitäinen läheltä piti -kemikaalivuoto. Laiturivahti huomasi 12.1.2003 kello 08.40 aluksen lastauksen yhteydessä laivan ja laiturin välisessä jääsohjoissa kellertävää ainetta, jonka hän oletti olevan lastattavaa tuotetta. Laiturivahti ilmoitti asiasta välittömästi laivan henkilökunnalle ja Kaukomarkkinoiden ympäristöpäällikölle. Lastaustoimenpiteet pysäytettiin kello 09.15 ja paikalliset viranomaiset kutsuttiin paikalle hätätilanneohjeiden mukaisessa järjestyksessä.

Tutkimuksissa havaittiin, että laivan kannella olevassa venttiilissä oli pieni halkeama hitsaussaumassa, josta tuotetta valui mereen. Vettä kevyempänä tuote jäi veden ja jääsohjon pinnalle, mistä se saatiin helposti poistettua imuautolla. Puhdistustoimenpiteet suoritettiin saman päivän aikana ennen laivan lähtöä. Yhteensä tuotetta arvioitiin valuneen jääsohjon sekaan muutamia kymmeniä litroja.

koja tai onnettomuuksia, jotka olisivat edellyttäneet ilmoitusta viranomaisille. Pienempiä, lähinnä venttiileistä tapahtuneita vuotoja sattui Haminan terminaalissa kahdeksan kertaa. Vuotojen korjaamiseen ja uusien vastaavien ehkäisemiseen ryhdyttiin välittömästi.

Sosiaaliset tulokset

Sosiaalisen vastuun keskeisiä tuloksia vuonna 2003

- Ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus koko henkilökunnasta nousi 35 prosenttiin
- Henkilöstön vaihtuvuus Suomessa laski 25 prosentista 22 prosenttiin
- Suomessa yleisin syy työsuhteen päättämiseen oli määräaikaisuus
- Keskon päättämien irtisanomisten osuus oli kuusi prosenttia
- Työtyytyväisyys pysynyt maittain edellisvuoden tasolla
- Sairauspoissaolot lisääntyneet hieman sekä kotimaassa että ulkomailla
- Työtapaturmien määrä väheni
- Eläkkeelle siirtyneiden määrä lähes puolittui ja keski-ikä nousi
- Koulutuspäivien määrä henkilöä kohti lisääntyi hieman
- Naisten osuus keskijohdossa ja esimies/asiantuntija -ryhmässä nousi
- Työntekijöiden järjestäytymisaste laski Suomessa ja Ruotsissa

Yrityksen sosiaalinen vastuu näkyy mm. henkilökunnan henkisessä ja fyysisessä hyvinvoinnissa, työtyytyväisyydessä, tasa-arvon toteutumisessa ja panostuksessa koulutukseen. Työssä viihtymistä kuvaa mm. työsuhteiden keskimääräinen pituus, ja kiinnostavuus työpaikkana kertoo, millainen mielikuva yrityksestä on ulkopuolisille syntynyt.

Keskossa sosiaalisten tulosten raportointi jakaantuu kahteen osaan: omaa henkilökuntaa koskevan vastuun mittareihin sekä tuotteiden hankintaketjussa työskentelevän henkilökunnan työoloihin. Omasta henkilökunnasta on käytettävissä aikaisempaa enemmän tilasto- ja tutkimustietoa toimintamaittain. Hankintaketjua koskevat tiedot on saatu tärkeimmiltä kehitysmaiden tavarantoimittajilta.

Rakennemuutos jatkuu

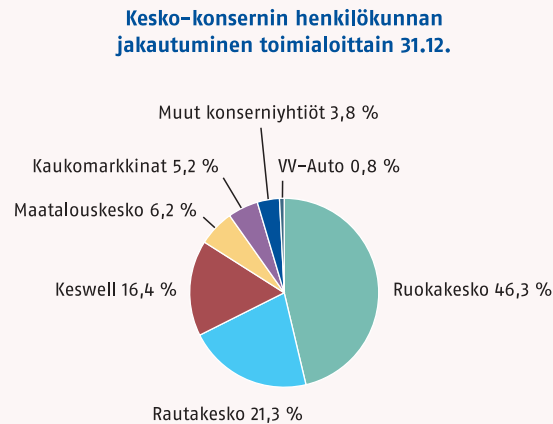
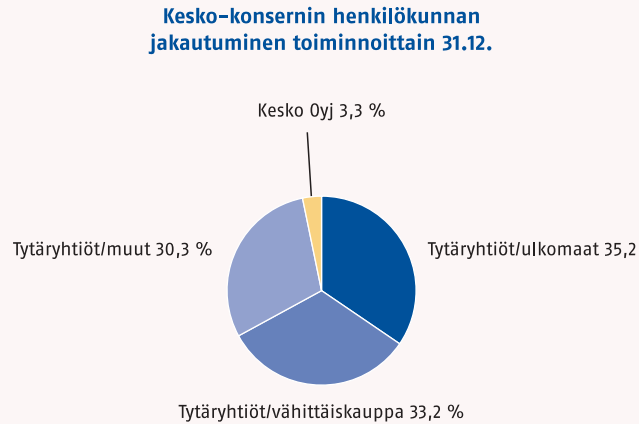
Kesko-konsernin henkilöstön nopea rakennemuutos jatkuu edelleen vuonna 2003. Ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus henkilökunnasta nousi 35 prosenttiin, kun se vuoden 2002 lopussa oli 20 prosenttia ja vuoden 2000 lopussa 8 prosenttia. Koko konsernissa vähittäiskaupassa työskentelevien osuus nousi jo yli 68 prosenttiin.

Työntekijöiden määrä

Vuoden 2003 lopussa Kesko-konsernissa työskenteli 19 411 henkeä (vuotta aikaisemmin 15 212 henkeä). Suomessa työntekijöitä oli 12 596 (12 152) ja ulkomailla 6 815 (3 060). Eri toimintamaiden osuus henkilökunnasta selviää seuraavan sivun kaaviosta.

Keskimäärin (laskentatapa sivulla 18) työntekijöitä oli vuoden aikana 15 219 (12 217), joista kotimaassa 9 859 (9 720) ja ulkomailla 5 360 (2 497).

Vuoden aikana konsernin palvelukseen tuli määräaikaiset ja osa-aikaiset mukaan lukien kotimaassa 4 412 uutta työntekijää, joista vähittäiskaupan tehtäviin 3 140. Ulkomaisiin tytäryhtiöihin uusia työntekijöitä tuli 2 238, sekä

Senekain osake-enemmistön hankinnassa Liettuassa 2 753 henkeä. Senekain ei ole tähän raporttiin ollut käytettävissä muita henkilöstötilastoja kuin henkilökuntamäärä.

Konsernin palveluksesta lähti kotimaassa 3 908 henkeä, joista vähittäiskaupasta 2 670 henkeä. Vaihuvuus oli kotimaassa noin 22 prosenttia (poislähteneistä vähennetään kesätyöntekijät, erotuksen suhde vuoden lopun henkilöstömäärään), kun se vuonna 2002 oli 25 prosenttia. Ulkomaisista tytäryhtiöistä lähti vuoden aikana 1 254 henkeä. Vaihuvuus voidaan esittää maittain muilta osin paitsi Liettuasta.

Kesätyöntekijöitä oli kotimaassa 1 133 ja ulkomailla 217, joista suurin osa

Kesko-konsernin henkilökunnan määrän kehitys

Henkilökuntatilastoja vuodelta 2003 toimintamaittain eriteltynä

	Suomi	Viro	Latvia	Liettua ***)	Ruotsi	Ruotsi+Baltia yhteensä
Miehiä	4 790	516	390	*)	295	1 272
Naisia	7 806	1 581	740	*)	166	2 524
Yhteensä 31.12.	12 596	2 097	1 130	2 861	461	6 549
Yhteensä keskimäärin	9 859	1 863	808	2 147	381	5 199
Työsuhteita alkoi kpl	4 412	1 021	966	58	193	2 238
Työsuhteita päättyi kpl						
- määräaikaisuus	2 311	81	38	12	-	131
- työnantaja päätti	221	83	18	-	9	110
- irtisanoutui	1 225	480	356	12	165	1 013
- siirtyi eläkkeelle	151	-	-	-	-	-
- yhteensä	3 908	644	412	24	174	1 254
Vaihtuvuus %	22,0	25,7	35,2	***)	37,7	***)
Sairaspäiviä	105 261	29 746	8 181	519	3 130	41 576
- per henkilö	8,8	14,2	7,2	4,8	6,8	10,9
- per miljoona työtuntia	6 067	9 072	5 753	2 863	4 668	7 487
Palkat ja palkkiot, milj. €	287,4 ****)	11,0	5,7	16,2	9,8	42,7
- keskiansio vuodessa	29 155	5 903	7 017	7 533	25 754	8 211
Ammatillinen koulutus %	58	40 **)	35	15	*)	*)
Korkeakoulututkinto %	17	48 **)	20	81	*)	*)
Koulutuspäiviä per henkilö	1,6	2,0	3,4	*)	0,5	1,5
- kustannukset € per henkilö	528	162	111	593	226	166
Järjestäytymisaste %	37	-	-	-	15	*)

*) tietoa ei ole kerätty tai se on epätarkka

***) tiedot vain rauta- ja maatalouskaupasta

****) Liettuan tilastoissa Senukai mukana vain henkilömäärän ja palkkojen osalta. Muut tiedot vain Kesko Agrosta. Lisäksi muissa maissa 266 työntekijää.

*****) Kirjanpidon mukaiset palkkakulut (poikkeavat hieman maksetuista palkoista mm. jaksotuksen takia). Suomen luvuissa mukana myös luontaisedut.

työskenteli vähittäiskaupassa ja varas- totehtävissä.

Kesko-konsernin sisäisillä työ- markkinoilla (Intranet) oli vuoden aika- na noin 450 avointa työpaikkaa.

Keski-ikä ja työsuhteen pituus

Konsernin työntekijöiden keski-ikä oli joulukuun lopussa Suomessa 35 vuotta (sama kuin edellisellä vuonna) ja ulko- mailla 33 vuotta. Vähittäiskauppaa har- joittavissa tytäryhtiöissä keski-ikä oli kaikkein alhaisin. Vähittäiskauppaan tullaan yleensä töihin suhteellisen nuo-

rena, ja vaihtuvuus on suurempi kuin ns. tukkukaupan tehtävissä.

Voimassa olevien työsuhteiden kes- kimääräinen pituus oli Suomessa muu- tamaa päivää vaille 9 vuotta. Aikaisem- mista vuosista poiketen tilastoissa oli- vat nyt mukana myös vähittäiskauppa- yhtiöt, mikä alentaa keskiarvoa. Keski- määrin pisimmät työsuhteet olivat Kes- ko Oyj:ssä, VV-Auto Oy:ssä ja Rautakes- ko Oy:ssä. Alle kaksi vuotta kestäneitä työsuhteita oli 28,4 prosenttia, yli 20 vuotta kestäneitä 13,2 prosenttia.

Koska ulkomaiset tytäryhtiöt on pe-

rustettu vasta viime vuosien aikana, työsuhteet ovat niissä vielä lyhyitä. Pi- simmät ovat Ruotsin K-raudoissa, joista ensimmäiset perustettiin vuonna 1996.

Työsuhteen päättymissytyt

Yleisin syy työsuhteen päättymiseen oli Suomessa työsuhteen määräaikaisuus - 61 prosenttia - ja ulkomailla työnteki- jän oma irtisanoutuminen - 81 prosent- tia. Tuotannollisista ja taloudellisista sekä muista työopimuslain mukaisista syistä päättyneitä työsuhteita oli Suomessa vajaa kuusi prosenttia eli 221

ja ulkomailla yhdeksän prosenttia eli 110. Edellämainituista 78 henkeä jouduttiin irtisanomaan Citymarket Oy:n organisoidessa käyttötavaraliiketoimintansa kolmeen tuotelinjaan entisten viiden sijasta. Citymarket Oy on vähittäiskauppayhtiö, johon kuuluu 50 K-citymarketin käyttötavarakauppa 38 paikkakunnalla. Henkilöjärjestelyt eivät koskeneet K-citymarket -ketjun elintarvikekauppoja, joista vastaavat itsenäiset K-kauppiat. Eläkkeelle jäi vuoden aikana 151 henkeä.

Keskon kiinnostavuus työpaikkana

Kesko seuraa Suomessa kiinnostavuuttaan työpaikkana sekä opiskelijoiden että työelämässä toimivien keskuudessa tehtävillä tutkimuksilla. Myös ylimpien päättäjien ja vaikuttajien käsitystä Keskon työnantajakuvasta tutkitaan säännöllisesti.

Vuonna 2003 seurattiin erityisesti yhtä opiskelijoiden käsityksiä kuvaavaa tutkimusta (Universum) ja kahta työssä olevien keskuudessa tehtyä tutkimusta (Universum ja Talentum).

Universum-opiskelijatutkimuksessa tutkittuja organisaatioita oli 120, ja vastaajia oli 2 510 yhteensä 19 oppilaitoksesta (korkeakouluja ja ammattikorkeakouluja). Vastaajista 1 000 oli liike-talouden opiskelijoita. Kesko nousi liike-talouden opiskelijoiden keskuudessa kiinnostavuudeltaan sijalta 32 sijalle 31.

Noin kolme vuotta töissä olleiden keskuudessa (yli puolella vastaajista liiketaloudellinen korkeakoulututkimus) Keskon kiinnostavuus laski Universum-tutkimuksessa sijalta 12 sijalle 17. Talentum-tutkimuksessa, jossa vastaajat ovat myynti-, markkinointi-, taloushallinto- ja IT-tehtävissä toimivia, Keskon kiinnostavuus nousi sijalta 47 si-

jalle 20 (tutkittuja yrityksiä 63).

Opiskelijoiden mielestä Keskon vahvuuksia ovat vankka talous, menestys markkinoilla, mielenkiintoiset tuotteet ja palvelut, erilaisten toimien suuri määrä, kasvavat haasteet työssä ja sisäinen koulutus. Toivomuksina on kansainvälisten tehtävien, työharjoittelumahdollisuuksien ja trainee-ohjelmien esilletuominen.

Johtamisen laatu

Henkilökunnan työtyytyväisyyttä mitataan Keskona vuosittain kirjallisen työtyytyväisyystutkimuksen avulla. Suomessa ja Ruotsissa tutkimuksen toteutti TNS Gallup Oy/Retail ja Baltiassa latvialainen Fontes R&I. Tutkimukset toteutettiin samansisältöisinä kaikissa maissa. Ruotsin K-raudat ovat tulleet mukaan tutkimukseen vuonna 2001, Baltian yhtiöt vuonna 2002. Uusimmas- sa konserniyhtiössä Liettuan Senukai-

Henkilöstön työtyytyväisyys Suomen yhtiöissä (asteikko 1-5)

	1999	2000	2001	2002	2003
Oma työ	3,66	3,71	3,73	3,72	3,71
Esimiestoiminta	3,67	3,74	3,82	3,82	3,79
Yksikön toiminta	3,49	3,63	3,73	3,78	3,76
Keskon toiminta	3,61	3,61	3,60	3,71	3,70

Vuonna 2003 vastaajia 7 272, vastausprosentti 66,5.

Henkilöstön työtyytyväisyys ulkomaiden yhtiöissä (asteikko 1-5)

	Ruotsi		Viro		Latvia		Liettua	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Oma työ	3,65	3,56	3,80	3,84	4,08	4,10	4,14	4,17
Esimiestoiminta	3,72	3,73	3,96	3,90	4,09	3,93	4,04	4,08
Yksikön toiminta	3,71	3,68	3,89	3,92	4,00	4,00	4,03	4,20
Ketjun toiminta	3,83	3,67	3,99	4,06	4,00	4,17	4,16	4,25
Keskiarvo	3,69	3,65	3,88	3,89	4,06	4,01	4,07	4,14
Vastanneiden määrä		230		1 198		576		71
% henkilökunnasta		49,5		62,1		60,6		75,5

Tutkimus toteutettiin kaikissa maissa samansisältöisenä kuin Suomessa. Senukai Liettua ei ollut vielä mukana.

sa tutkimusta ei ole vielä tehty.

Tutkimuksessa vastaajia pyydetään arvioimaan asteikolla 1-5 omaa työtään (19 väittämää), esimiestyötä (18), kehityskeskustelua (2), oman yksikön toimintaa (21), Keskon (tai maayhtiön) toimintaa (16), toiminnan ja ilmapiiirin kehittymistä (4) sekä tutkimuksen tulosten käsittelyä (2). Lisäksi henkilökunta arvioi tiettyjen työsuhteen ja henkilökuntaetuihin liittyvien asioiden hoitoa (palkkataso, ostoedut, työturvallisuus, sosiaalililat, terveydenhoito, koulutus, työpaikkaruokailu jne.). Tutkimuksen tulokset vaikuttavat esimiesten tulospalkkaan.

Kotimaassa työtyytyväisyysarviot pysyivät edelliseen vuoteen verrattuna käytännössä ennallaan. Parhaita arvioita saivat mm. sitoutuneisuus oman yksikön tavoitteisiin ja tyytyväisyys esimiestyöhön yleisesti. Tärkeimpinä kehittämiskohteina nähtiin mm. vaikuttamismahdollisuudet oman työn kehittämiseen ja suunnitteluun, mahdollisuus vaihtaa konsernin sisällä uusiin tehtäviin sekä henkilöstön kehittäminen ja koulutus.

Tulokset olivat maittain samalla tasolla kuin vuonna 2003. Parhaat tulokset saatiin Liettuassa, jossa tutkimus tosin koski vielä vain Kesko Agron henkilökuntaa. Virossa ja Latviassa tyytyväisyys omaan työhön ja yhtiöön parantui, mutta esimiestoimintaan oltiin hieman edellistä vuotta tyytymättömämpiä, tosin nämäkin luvut olivat korkeampia kuin Suomessa. Ruotsissa tyytyväisyys omaan työhön ja maayhtiöön laski, mutta keskimäärin oltiin lähes edellisen vuoden tasolla.

Yhteenveto tutkimuksen tuloksista ja vastausmääristä oheisessa taulukossa. Eri maiden tuloksia ei mm. yrityskulttuurierojen takia voi täysin verrata keskenään.

Johtamisen laatua arvioidaan säännöllisesti monen muunkin tutkimuksen avulla. Vuosittaisessa asiakastytyväi-

syystutkimuksessa selvitetään sekä ulkoisten että sisäisten asiakassuhteiden kehittymistä. Konsernin kaikki yksiköt tekevät vuosittain ryhmätyönä Suomen laatupalkintokriteeristön mukaisen itsearviointin, johon on liitetty myös konsernin sisäinen laatupalkintokilpailu. Vuonna 2003 sen voitti Kespro Oy. Johdon toimintatapa-arvioinnit kehitysuunnitelmineen käynnistettiin syksyllä 2002, ja niitä on otettu käyttöön myös muilla esimiestasoilla.

”Kuukauden keskolaisen” ja ”Vuoden esimiehen” valintoja jatkettiin kertomusvuonna. Näillä henkilökunnan ehdotuksiin perustuvilla valinnoilla halutaan nostaa esiin henkilöitä, jotka omalla esimerkillään edistävät Keskon arvojen toteutumista. Käytäntöä jatketaan edelleen, ja se on ulotettu myös ulkomaisiin yhtiöihin.

Henkilökunta voi antaa palautetta toiminnasta, paitsi omassa yksikössään, myös suoraan ylimmälle johdolle Keskon intranetin välityksellä. Keskonetissä on ”postia pääjohtajalle” -kanava ja ”suora linja”, jossa voi nimellä tai nimettömänä kommentoida Keskoa koskevia asioita ja tehdä ehdotuksia. Johdon palautteet julkaistaan ”suoran linjan” vastauspalstalla. Pääjohtaja vastaa saamaansa postiin henkilökohtaisesti.

Terveys ja turvallisuus

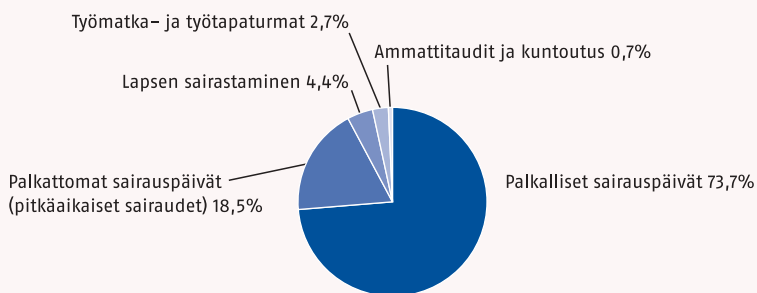
Sairauspoissaoloja koskeva tilastointi on vuodesta 2002 alkaen kattanut myös ulkomaan toiminnot. Ulkomaan tilastoissa ei ole kuitenkaan yhtä tarkkaa poissaolosyiden jaottelua kuin kotimaassa.

Sairauspäiviä oli kotimaassa 105 261 eli 8,8 päivää henkeä kohti ja 6 067 päivää miljoonaa työtuntia kohti. Edelliseen vuoteen verrattuna luvut kasvoivat hieman, osittain myös siksi, että ilmoitusmenettelyä on tarkennettu. Oheisessa kaaviossa sairauspäiviä on eritelty poissaolosyiden perusteella. Edelliseen vuoteen verrattuna palkattomien eli pitkäaikaisten sairauksien osuus kasvoi. Työ- ja työmatkatapaturmista aiheutuneita sairauspäiviä oli runsaat 400 vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Ulkomailla sairauspäiviä oli 41 576 eli 10,9 päivää henkeä kohti ja 7 487 päivää miljoonaa työtuntia kohti. Laskennassa on käytetty työtuntien määränä samaa kuin Suomessa eli 1 760 tuntia vuodessa. Poissaolojen määrä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna, mikä osittain johtui tilastoinnin vakiintumisesta.

Keskon työsuojeluorganisaatio kattaa kaikki konsernin yhtiöt Suomessa. Työsuojelupäälliköt, -toimikunnat ja -valtuutetut toimivat yhtiöittäin, alueittain tai kiinteistöittäin. Erityisesti va-

Sairauspoissaolot 2003 (Suomen toiminnot)

Suomessa sairauspäiviä yhteensä 105 261

rastoissa on onnistuttu alentamaan tapaturmien määrää.

Keskon oman työterveyshuollon piirissä oli 6 000 Kesko-konserniin kuuluvaa henkilöä, joista omilla työterveysasemilla hoidettiin 5 200 henkilöä. Kotimaan vähittäiskauppayhtiöt ja ulkomaan yhtiöt käyttävät ulkopuolisia työterveyshuoltopalveluja. Keskon työterveyshuolto keskittyy työyhteisölliseen hyvinvointiin ja työkykyä ylläpitämään toimintaan, jonka osuus työterveyshuollon koko volyymista on ollut viime vuosina yli 40 prosenttia. Vuonna 2003 Keskon työterveyshuolto käytti varoja henkilöstön työkyvyn ylläpitoon ja sairaudenhoitoon 359 euroa henkilöä kohti. Kotimaan vähittäiskauppayhtiöiden ja ulkomaan toimintojen osalta vastaavaa tietoa ei ole käytettävissä.

Työterveyshuolto osallistuu tarvittaessa päihdeongelmaisten hoitoon ja hoitonojaukseen sekä kouluttaa esimiehiä päihdeongelmatilanteisiin, tavoitteena ehkäistä ongelmien syntymistä. HIV-testejä tehdään vain sairaanhoidon yhteydessä, normaalin työhöntulo- ja terveystarkastuksen yhteydessä niitä ei tehdä.

Palkat ja muut edut

Keskolaisten keskimääräinen vuosipalkka vuonna 2003 oli kotimaassa 29 155 euroa ja ulkomailla 8 211 euroa (maakohtainen erittely sivun 40 taulukossa). Henkilömääränä on laskennassa käytetty keskimääräistä henkilökuntaa. Koska Kesko-konsernin toiminta on erittäin monimuotoista ja esimerkiksi erilaisia tehtävämikkeitä on noin 650, keskimääräinen palkka ei ole hyvä tunnusluku kuvaamaan palkkauksen tasoa ja rakennetta.

Vuodelta 2003 maksettiin tulospalkkoja noin 10 miljoonaa euroa eli noin 3,2 prosenttia palkkasummasta. Konsernin tulospalkkiojärjestelmä koskee Kesko Oyj:n ja sen kotimaisten tytäryhtiöiden koko henkilökuntaa lu-

Case

Varastomies Richard Jung siirtää Ruokakeskon Hakkilan keskusvarastolla lastenruokapurkkeja korotettuun hyllytyspaikkaan.

Palkittua panostusta työturvallisuuden ja ergonomiaan

Suomen Ergonomiayhdistys ry myönsi vuoden 2003 ergonomiapalkinnon Ruokakeskon Logistiikalle sen merkittävästä varastotyön työturvallisuutta ja ergonomiasta edistävästä kehittämisestä. Ruokakeskon työnopastusprosessiin kehitetty TOP-verkko-opiskeluohjelman avulla luotiin yhtenäiset opetusmenetelmät varastotyön ergonomi- ja työturvallisuuskoulutukselle. Palkittua työnopastusohjelmaa oli kehitettävässä laaja joukko Ruokakeskon työntekijöitä, esimiehiä sekä työsuojelun ja työterveyshuollon ammattilaisia.

TOP toimii Ruokakeskon intranetissä ja sen avulla työntekijät oppivat arvioimaan oman työnsä merkitystä työturvallisuuden, ergonomian ja tuottavuuden näkökulmista. Ohjelma koostuu viidestä osasta: logistiikkaketjusta, varasto- ja terminaalityöstä, koneturvallisuudesta, käsinnostoista työssä sekä oman työn vaaranarvioinnista. Oppimista tuetaan virtuaalisilla esimerkeillä, peleillä ja animaatiolla. Verkossa opiskeltavia asioita harjoitellaan myös käytännössä. Ohjelma otettiin käyttöön

syksyllä 2002, minkä jälkeen TOP-osajiksi on koulutettu lähes 800 varastotyöntekijää ja esimiestä. Tavoitteena on kouluttaa kaikki Ruokakeskon varastoissa työskentelevät noin 1200 ihmistä vuoden 2004 loppuun mennessä.

Ergonomiapalkinnon innoittamana järjestettiin loppusyksystä 2003 Logistiikan henkilökunnalle kilpailu, jonka tarkoituksena oli löytää uusia ideoita työn fyysisen kuormittavuuden vähentämiseksi ja työturvallisuuden edistämiseksi. Kilpailuun luovutettiin palkinnoksi Suomen Ergonomiayhdistykseltä saatu 1000 €:n palkintosumma. Kilpailussa palkittiin viisi parasta työergonomiasta parantavaa aloitetta. Nämä kaikki johtivat välittömiin kehitystoimenpiteisiin. Artikkelinsijoittaja Petri Tynkkysen palkitun aloitteen myötä lastenruokapurkkien hyllytyspaikkoja korotettiin lattiasta 40 cm ylöspäin. Hyllytysjärjestelyjen ergonomian parantaminen helpottaa suurimennekkisten tuotteiden keräämistä ja vähentää työntekijöiden selkään kohdistuvaa työasentokuormitusta.

Naisten ja miesten osuus henkilöryhmittäin Suomessa 31.12.2003

	Naiset lkm	%	Miehet lkm	%	Yhteensä lkm	%
Ylin johto	4	8,9	41	91,1	45	0,4
Keskijohto	119	23,9	379	76,1	498	4,0
Esimiehet ja asiantuntijat	636	58,2	457	41,8	1 093	8,7
Työntekijät ja toimihenkilöt	7 047	64,3	3 913	35,7	10 960	87,0
Yhteensä	7 610	61,9	4 686	38,1	12 596	100,0

kuunottamatta vähittäiskauppoja, joissa se on ulotettu Anttiloiden ja K-city-marketien esimiestehtäviin. Keskeisiä palkkioon vaikuttavia tekijöitä ovat konsernin ja toimialan kokonaistulos, oman yksikön myynti ja tulos tai niiden kehittyminen, sekä asiakastytyväisyys. Lisäksi käytössä voi olla erilaisia prosessimittareita. Esimiesten tulospalkan suuruuteen vaikuttaa myös henkilökunnan työtyytyväisyys. Konsernin tulospalkkiojärjestelmän lisäksi tytäryhtiöillä - sekä kotimaisilla että ulkomaisilla - on omia tulospalkkiojärjestelmiä. Myös konsernin ylimmällä johdolla - noin 50 Kesko-konsernin johtajaa - on oma Kesko Oyj:n hallituksen hyväksymä tulospalkkiojärjestelmä, jossa tulospalkkion enimmäismäärät vaihtelevat tehtävän tulosvaikutuksen perusteella 2-6 kuukauden palkkaa vastaaviin määriin asti.

Keskolla on voimassa kaksi optio-ohjelmaa. Vuonna 2000 hyväksytyn johdon ja keskijohdon optio-ohjelman piiriin tuli julkistamisvaiheessa lähes 600 henkilöä. Ohjelman merkintä päättyi 31.3.2006. Vuoden 2003 yhtiökokous hyväksyi uuden optio-ohjelman, joka kohdistettiin Kesko-konsernin ylimpään johtoon kuuluvalla noin 50 henkilölle sekä Kesko Oyj:n kokonaan omistamalle tytäryhtiölle Sincera Oy:lle. Keskon hallitus päättää Sinceran hallussa olevien optio-oikeuksien myöntämisestä Keskon palveluksessa oleville tai rekrytoitaville uusille joh-

toon kuuluville henkilöille. Näiden optio-oikeuksien merkintä päättyi optio-erästä riippuen huhtikuun lopussa 2008, 2009 tai 2010. Kummankin optio-ohjelman sisältö esitellään Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi (Sijoittajätietoa/Osakkeet ja osakkeenomistajat).

Suomessa käytössä olevien luontaisetuisten määrän kasvoi hieman vuonna 2003. Autoetu oli 619 henkilöllä (edellisenä vuonna 576), työsuhdeasunto 826 henkilöllä (809) ja työsuhdepuhelin 2 083 henkilöllä (1 989). Ulkomaisien yhtiöiden luontaiseduista ei ole käytettävissä tilastoja. Henkilökunnan lomaviettoon oli tarjolla seitsemän lomamökkiä, joiden käyttöaste oli lähellä 100 prosenttia.

Työyhteisöllistä hyvinvointia edistetään muun muassa tukemalla henkilökunnan oma-aloitteista harrastus- ja virkistystoimintaa järjestävää Keskon kerhoa. Sen vuosibudjetti on pysynyt viime vuodet noin 0,5 miljoonassa eurossa. Ulkomaisista tytäryhtiöistä ei vastaavaa summaa ole tiedossa.

Eläkkeet

Kesko-konsernista siirtyi vuoden 2003 aikana eläkkeelle 151 henkilöä (edellisenä vuonna 254 henkilöä), joista Keskon Eläkekassan jäseniä oli 56 (122) ja Varma-Sammossa vakuutettuja 95 (132). Lukuun sisältyvät osa-aika-eläkkeelle ja osatyökyvyttömyyseläkkeelle jääneet, joiden työsuhde jatkuu edelleen. Uudelleen koulutukseen sijoitet-

tiin 10 (18) sellaista henkilöä, joilla ei sairauden vuoksi ollut työkykyä entiseen työhönsä tai työkyky oli vaarantumassa. Ulkomaisissa tytäryhtiöissä eläketapahtumia ei ollut.

Eläkekassan A-osaston jäsenillä on tietyin tuotannollisin ja taloudellisin ehdoin mahdollisuus varhaiseläkejärjestelyihin. Vuonna 2003 varhaiseläkkeitä myönnettiin Eläkekassassa 27 kappaletta vähemmän kuin edellisenä vuonna. Terveyshaittojen perusteella kokoaikaiselle eläkkeelle siirtyi 22 henkilöä vähemmän kuin edellisvuonna.

Keskimmäinen eläkkeellejääntikä nousee Keskon Eläkekassan eläkemyyönnoissa 57,4 vuoteen (56,1) ja Varma-Sammossa myös 57,4 vuoteen (57,2).

Keskon Eläkekassan vuonna 2003 maksamat eläkkeet - yhteensä 3 123 henkilölle - olivat suuruudeltaan keskimäärin 1 213 euroa kuukaudessa.

Eläkekassa on ollut rahoittajana mukana asuntotuotannossa vuodesta 1965 alkaen. Eläkekassan omistamien asuntojen määrä oli vuoden lopussa 914 (825), joista noin puolet on kesko-laisten työsuhdeasuntoina.

Tasa-arvo

Kesko Oyj:ssä ja sen kaikissa suomalaisissa yli 30 hengen tytäryhtiöissä on ollut vuodesta 1996 lähtien voimassa tasa-arvosuunnitelma, jonka toteutumista arvioidaan vuosittain. Suunnitelmaan voi tutustua Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi (Kesko työnantaja-

Järvelän Rauta sosiaalisen vastuun kantajana

Rautia -ketjuun kuuluvassa Järvelän Raudassa on sosiaalista vastuuta kannettu jo usean vuoden ajan työllistä-

mällä vajaakuntoisia henkilöitä ja kokemukset ovat olleet erittäin positiivisia. Tällä hetkellä kaupassa työskente-

na/Perustiedot ja periaatteet).

Vuoden 2003 lopussa tehdyn tilaston mukaan Kesko-konsernin suomalaisten yhtiöiden kaikista työntekijöistä oli naisia 61,9 prosenttia (edellisenä vuonna 62,8 prosenttia) ja miehiä 39,1 prosenttia (37,2).

Ylimmässä johdossa naisia oli neljä eli 8,9 prosenttia. Vuoden 2004 alkukuukausina ylimpään johtoon on tullut kaksi naista lisää. Hallituksen kahdek-

sasta jäsenestä yksi on nainen, samoin kuin yksi konsernijohtoryhmän seitsemästä jäsenestä.

Suomen keskijohdossa naisten osuus oli 23,9 prosenttia (edellisenä vuonna 22,2 prosenttia) ja esimies/asiantuntija -ryhmässä 58,2 prosenttia (56,8). Naisten osuus näissä ryhmissä on noussut joka vuosi siitä asti, kun tilastoja alettiin vuonna 2000 julkaista. Vähittäiskauppaa harjoittavissa tytäryhtiöissä naisten

Pia Ranta-aho (edessä) ja Ulla Viljanen arvostavat kuulumista Järvelän Raudan normaaliin työyhteisöön.

levät Pia Ranta-aho ja Ulla Viljanen.

Pia ja Ulla eivät ole varsinaisessa työsuhteessa Järvelän Rautaan vaan kunnan kanssa on tehty sopimus avotyöohjelmasta. Työstä maksettavaa korvausta kutsutaan palkan sijasta työsuusrahaiksi ja se suhteutetaan henkilön eläkkeeseen. Työaika vaihtelee henkilön jaksamisen ja työtehtävien mukaan.

Järvelän Raudassa vuoden työskennellyt Pia hyllyttää, arkistoi ja tekee kevyitä siivoustöitä. Pia on viihtynyt työssään hyvin. Työn myötä Pian varmuus on lisääntynyt: hän on muuttanut asumaan yksin ja opetellut omat asiansa itsenäisesti.

Ulla on viihtynyt kaupassa jo kolmen vuoden ajan avustaen Rautian yhteydessä olevassa kahvilassa. Hän on saanut mielekästä työtä ja hyviä työkaivereita. Ulla oli aikaisemmin töissä vammaisten työkeskuksessa. Järvelän Raudassa hän on osa 'tavallista' työyhteisöä, asia, jota Ulla itse arvostaa.

Kauppias Sirpa Kaalikoski on ollut erittäin tyytyväinen Pian ja Ullan työpanokseen. Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään työpanoksen tuottavuudesta. Sirpan mukaan Pia ja Ulla ovat tuoneet työyhteisöön paljon iloa ja positiivista asennetta sekä avartaneet yhteisön arvomaailmaa.

osuus esimiestehtävissä on merkittävä. K-citymarketien osastopäälliköistä 88 prosenttia ja Anttila-tavaratalojen osastopäälliköistä 80 prosenttia on naisia.

Vuoden 2003 työtyytyväisyystutkimuksessa tasa-arvon toteutumisellemme annettiin arvosana 3,6 (asteikko 1-5), eli sama kuin vuonna 2002. Arvosana on tähän asti parantunut joka vuosi vuodesta 1996 lähtien. Vähittäiskaupassa työskentelevät ovat tasa-arvoon kaik-

Naisten %-osuus henkilöstöryhmittäin Suomessa 2000 - 2003

	2000	2001	2002	2003
Ylin johto	8,3	10,2	10,4	8,9
Keskijohto	18,1	19,1	22,2	23,9
Esimiehet ja asiantuntijat	54,6	55,8	56,8	58,2
Työntekijät ja toimihenkilöt	63,4	64,8	65,5	64,3
Yhteensä	60,5	62,1	62,8	61,9

Koulutuspäivät henkilöryhmittäin (Tiedot vain Suomesta)

	Koulutuspäivät Yhteensä	Henkeä kohti
Ylin johto	287	6,4
Keskijohto	1 365	2,7
Esimiehet ja asiantuntijat	3 195	2,9
Työntekijät ja toimihenkilöt	10 893	1,0
Yhteensä *)	15 740	1,6

*) Kokonaisluvussa laskuperusteena keskimääräinen henkilökuntamäärä, henkilöryhmiin jaotellussa vuoden lopun henkilökuntamäärä.

kein tyytyväisimpiä (arvosana 3,7).

Ulkomaisten tytäryhtiöiden työntekijöistä naisia oli 64,9 prosenttia ja miehiä 35,1 prosenttia. Edellisenä vuonna naisten osuus oli 58,1 prosenttia. Luvussa ovat mukana myös Kaukomarkkinat Oy:n ulkomaiset toimipaikat. Ylimmässä johdossa ei naisia ulkomaiden yhtiöissä ole. Latviassa naisten osuus keskijohdosta oli 15,8 prosenttia ja esimiehistä/asiantuntijoista 75,2 prosenttia (lukuista puuttuvat Kesko Agron tiedot). Muista maista vertailulukuja ei voida esittää, koska Keskon suomalaisissa yhtiöissä sovellettava tehtäväjärjestelmä ei ole vielä käytössä kaikissa ulkomaisissa yhtiöissä, ja tasa-arvotilastoja on näin käytettävissä vain pienestä osasta toimintaa.

Keskossa ei ole tilastoitu tasa-arvon toteutumista muulla kuin sukupuolen perusteella.

Koulutus

Keskolaisten peruskoulutus on Suomessa kartoitettu muiden kuin vähittäiskauppayhtiöiden osalta. Tilaston piiriin kuuluvista 4 598 henkilöstä 58 prosentilla on keskiasteen tai alemman korkean asteen ammatillinen koulutus ja 17 prosentilla korkeakoulutasoinen koulutus.

Latvian tytäryhtiöissä korkeakoulututkinnon osuus on 20 prosenttia ja ammatillisen koulutuksen 35 prosenttia. Virossa tietoja on vain rauta- ja maatalouskaupan osalta - korkeakoulun käyneitä on näissä 48 prosenttia ja ammatillisen koulutuksen 40 prosenttia. Liettuassa Kesko Agron työntekijöistä korkeakoulun käyneiden osuus on jopa 81 prosenttia. Ruotsista ei koulutus-tilastoja ole käytettävissä.

Täydennyskoulutukseen käytettiin Suomessa 15 740 päivää eli 1,6 päivää työntekijää kohti (laskuperustana keski-

määräinen henkilökuntamäärä). Oheisessa taulukossa täydennyskoulutus eriteltynä tehtäväryhmittäin. Noin 83 prosenttia koulutuksesta toteutettiin konsernin sisäisenä, johon luetaan koulutus K-instituutissa. Ulkomaisissa yhtiöissä koulutuspäiviä oli 8 272 eli 2,2 päivää työntekijää kohti. Sisäisen koulutuksen osuus oli noin 60 prosenttia.

K-instituutissa opiskeli vuoden aikana 8 570 henkilöä, mikä oli 39 prosenttia enemmän kuin vuonna 2002. Opiskelutöypäiviä kertyi 20 556. Vuonna 2003 jatkettiin osaamisen johtamisen toimintamallin ja työkalujen kehittämistä ja käytäntöön viemistä. Kehittämispalveluiden resursseja vahvistettiin näiden sekä Keskon muiden muutohankkeiden tukemiseksi. Verkko-opiskelun käyttöä valmennuksilla laajennettiin edelleen.

K-kauppiasliiton järjestämään, pääosin etäopetuksena toteutettavaan Mes-tarimyyjä-koulutukseen osallistui 15 676 henkilöä, joista 1 047 keskolaista (K-citymarketien ja Anttila-tavaratalojen henkilökunta sisältyy kokonaislukuun). Koulutusta toteutetaan myös useissa kauppaoppilaitoksissa, joiden yhteenlaskettu opiskelijamäärä oli 4 842.

Järjestäytyminen

Kesko-konsernin Suomessa työskentelevästä henkilökunnasta 37,3 prosenttia (edellisenä vuonna 39,6 prosenttia) oli järjestäytynyt ammattijärjestöihin, pääasiassa Palvelualan ammattiliittoon. Vähittäiskaupassa työskentelevien järjestäytymisaste oli 41,8 (43,6) prosenttia. Luvussa ovat mukana ne työntekijät, joiden ay-jäsenmaksu pidetään palkasta. Ruotsin maayhtiön työntekijöistä ammattijärjestöön kuuluu 15,0 (17,3) prosenttia. Baltian maissa järjestäytyminen on vähäistä.

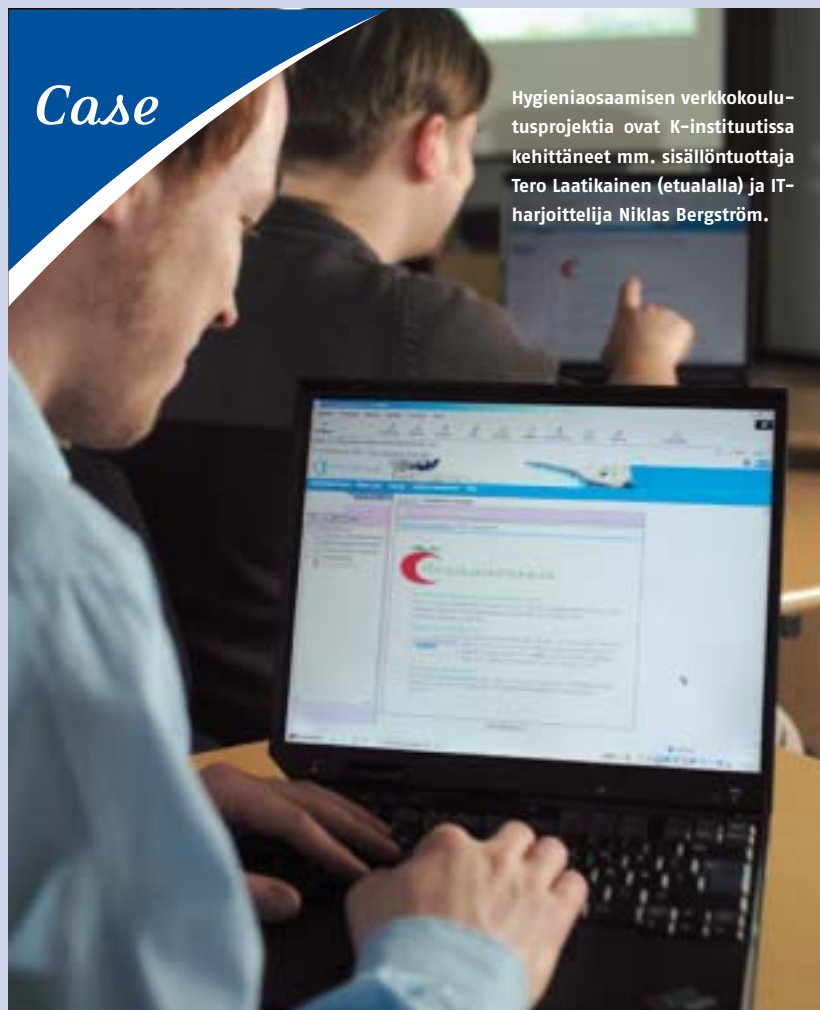
Kesko on työnantajana järjestäytynyt Suomessa Kaupan Työnantajaliittoon, Ruotsissa Handels Arbetsgivarorganisationiin (HAO, osa Svensk Handel -keskusjärjestöä) ja Virossa

Eesti Kaupmeeste Liit -järjestöön, joka on jäsenenä Viron työnantajain keskusliitossa. Latviassa SIA Kesko Food on Latvian Trade Associationin jäsen. Virossa - samoin kuin muissa Baltian maissa - järjestäytymisaste on toistaiseksi sekä työnantaja- että työntekijäpuolella niin alhainen, että sitovaa, koko toimialan kattavaa työehtosopimusta ei ole olemassa.

Keskossa on yhtiökohtainen luottamusmiesjärjestelmä, joka on käytössä kaikissa suurimmissa tytäryhtiöissä. Ruokakesko Oy:ssä on edelleen myös toimipaikkakohtaisia luottamusmiehiä, ja alueilla toimivat Ruokakesko Oy:n luottamusmiehet edustavat myös muiden toimialayhtiöiden henkilöstöä ao. paikkakunnilla. Pääluottamusmiehiä on Ruokakesko Oy:ssä kaksi, muissa yhtiöissä yksi.

Keskon kansainvälinen konserniyhteistyö (European Works Council) on käynnistetty yhteistoiminnasta yrityksissä säädetyn lain määrittämällä tasolla. Konsernin ensimmäinen kansainvälinen konserniyhteistyökokous järjestettiin 11.2.2004, jolloin mukana oli Ruotsin K-Rauta Ab:n edustaja.

Kesko-konsernin kotimaisia yhtiöitä koskevia työsuhdერიitoja oli vuonna 2003 käsiteltävänä käräjäoikeudessa kolme (vuonna 2002 kaksi), hovioikeudessa yksi (-) ja työtuomioistuimessa yksi (-). Käräjäoikeuden ja hovioikeuden riidat koskivat työsuhteiden päättämisiä ja työtuomioistuimen riita Palvelualojen Ammattiliiton Keskon ammattiosaston järjestämää lakkoa. Yhdestä käräjäoikeusriidasta ei oltu vuoden loppuun mennessä saatu päätöstä, muissa riidoissa päätökset tehtiin Keskon hyväksi. Ulkomaisista yhtiöistä ei vastaavaa tietoa ole kerätty.

Hygieniosaamisen verkkokoulutusprojektiä ovat K-instituutissa kehittäneet mm. sisällöntuottaja Tero Laatikainen (etualalla) ja IT-harjoittelija Niklas Bergström.

Elintarvikehygienian osaajaksi verkkokoulutuksella

Sosiaali- ja terveysministeriön antama asetus elintarvikehuoneistossa työskentelevältä vaadittavasta elintarvikehygieenisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta tuli voimaan vuonna 2002. Uusilta työntekijöillä testin tai tutkinnon suorittamista on vaadittu vuoden 2003 alusta alkaen. Vanhoilla työntekijöillä on aikaa vastaavan näytön antamiseen vuoden 2004 loppuun asti.

K-instituutti on järjestänyt hygieniosaamisen koulutus- ja testitilaisuuksia ympäri Suomea asetuksen voimaan tulosta alkaen. Tähän mennessä noin 4000 henkilöä on suorittanut vaadittavan koulutuksen testeineen.

Kaupan alan haaste on hygieniakoulutuksen läpiviemiä ja osaamisen ylläpito

suurelle henkilömäärälle. Eri puolilla Suomea pidettävien tilaisuuksien vaihtoehdoksi K-instituutti on kehittänyt verkossa toimivan, ajasta ja paikasta riippumattoman hygieniosaamisen kurssin. Verkkokoulutuksen keskeiset aihealueet ovat lainsäädäntö, mikrobiologia, ruokamyrkytykset, hygieeniset työtavat, henkilökohtainen hygienia sekä omavalvonnan vaatimukset. Kullekin osa-alueelle on harjoituksia, sekä kysymyksiä, joilla opiskelija voi testata omaa oppimistaan. Valmiiden linkkien avulla on myös mahdollista hankkia syventäviä tietoja eri aihe-alueilta. Hygieniosaamistestiä ei nykyisen asetuksen puitteissa voi tehdä verkossa, vaan opiskelijan pitää suorittaa koe valvotussa testitilaisuudessa.

Tavarantoimittajien sosiaalinen laadunvalvonta

Sosiaalisen laadunvalvonnan keskeisiä tuloksia vuonna 2003

- Keskon suora tuonti ns. riskimaisista kasvoi 43 prosentilla
- SA 8000 -sertifioitujen tavarantoimittajien määrä kasvoi vain kahdella - tavoitteesta jäätiin
- Sertifioitujen tavarantoimittajien palveluksessa oli 47 000 työntekijää - tältä osin tavoite ylitettiin
- Keskon rahoittamassa Intian UNICEFin projektissa koulua käyvien lasten määrä kaksinkertaistui

Kesko on välillisesti vastuussa ostamiensa tuotteiden valmistukseen osallistuvien työntekijöiden työoloista ja -ehdoista. Tämä sosiaalinen vastuu kohdistuu erityisesti kaikkein köyhimmistä kehitysmaista tehtäviin tavaraostoihin. Näissä maissa työelämää koskeva lainsäädäntö ja sen valvonta eivät aina ole kansainvälisten sopimusten tasolla, vaan työntekijöiden turva jää puutteelliseksi. Keskon tavoitteena on varmistaa, että sen tavarantoimittajat noudattavat vähintään kansallista lainsäädäntöä tai työelämän kansainvälisiä sopimuksia, sen mukaan kumpi vaihtoehto takaa työntekijälle paremman aseman. Tavoite on kunnianhimoinen, eikä sitä voi saavuttaa lyhyessä ajassa. Jokainen pienikin parannus on kuitenkin tärkeä askel kohti sosiaalisesti kestävästä kehitystä.

Tässä osiossa kerrotaan, paitsi Keskon omista toimenpiteistä, myös Euroopan kauppaketjujen yhteistyöhankkeista, koska niiden eteneminen vaikuttaa merkittävästi myös Keskon mahdollisuuksiin saavuttaa tuloksia sosiaalisessa laadunvalvonnassa.

Keskon ostotoiminnan eettiset periaatteet

Kesko on julkaissut ostotoimintansa eettiset periaatteet keväällä 2000 (katso www.kesko.fi /Ympäristö ja yhteiskunta/Sosiaalinen vastuu). Ne pohjautuvat Kansainvälisen Työjärjestön ILO:n keskeisiin työelämää sääteleviin sopimuksiin sekä YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen ja lapsen oikeuksien sopimukseen. Samoista säännöistä on laadittu kansainvälinen Social Accountability SA 8000-standardi (katso www.sa-intl.org), jonka käyttöä Kesko suosittelee tavarantoimittajilleen. Standardia soveltavat yritykset voivat hakea toiminnalleen puolueettoman sertifiointin, todisteen työelämän kansainvälisten perusnormien täyttämistä. Standardin kehit-

täjä Social Accountability International hyväksyy SA 8000:n sertifiointiin oikeutetut laitokset (mm. DNV, SGS ja BVQI) ja valvoo niiden toimintaa.

Sosiaalinen sertifiointi on siinä mielessä rinnastettavissa laatu- ja ympäristöjärjestelmien sertifiointiin, että tuotteita valmistava tai valmistuttava yritys ei itse vakuuta täyttävänsä laatuvaatimuksia, vaan sen todistaa puolueeton, sertifiointioikeudet saanut auditoija. Sosiaalinen sertifikaatti kertoo työelämän minimivaatimusten täyttymisestä suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön ja työelämän kansainvälisiin normeihin. Standardin käyttäminen ja sertifiointi on vapaaehtoista, eli työelämän normit voivat täytyä, vaikkei yritystä olisi sertifioitu. Sosiaalisen standardin käyttö sopii parhaiten kehitysmaiden yrityksille ja niille kehittyneiden maiden yrityksille, joiden alihankintaketju ulottuu merkittävässä määrin kehitysmaihin. Suomessa ja useimmissa kehittyneissä maissa vastaavia sosiaalisia riskejä ei ole, koska lainsäädäntö on viety ILO:n vähimmäisvaatimuksia pitämälle ja työelämän neuvottelu- ja valvontamekanismit toimivat.

Valvonta käytännössä

Sosiaalisen laadun valvonta kuuluu ostajan toimenkuvaan siinä kuin ympäristölaadun, fyysisen laadun ja tuoteturvallisuuden valvonta. Keskon tuontioistajat ovat tätä varten saaneet peruskoulutuksen ILO:n sopimuksiin ja SA 8000-standardiin vuosina 1999-2001. Keväällä 2004 - maaliskuussa ja toukuussa - vastaavaa koulutusta järjestetään uusille ostajille. Ostajien käytössä on Keskon sisäinen ”Sosiaalisen laadunvalvonnan käsikirja”, joka sisältää yksityiskohtaiset ohjeet Keskon ja tavarantoimittajien väliseen yhteistyöhön työolojen kehittämässä.

Ostajat eivät itse voi valvoa työoloja käytännössä. Tavarantoimittajien luona käydään yleensä kerran tai kaksi vuo-

Keskon oma suora tuonti *) vuonna 2003

Maa	Tuonnin arvo (milj €)
Saksa	85,1
Kiina	45,7
Italia	43,9
Ruotsi	38,9
Tanska	37,6
Ranska	35,8
Espanja	34,1
Hollanti	32,3
Japani	22,4
Costa Rica	19,9
....	
Yhdysvallat	8,6
Viro	8,0
Turkki	6,9
Intia	6,7
Brasilia	6,1
Vietnam	6,0
Taiwan	5,8
Etelä-Afrikka	5,6
Thaimaa	4,9

*) suora tuonti ei sisällä VV-Auto Oy:n eikä Kaukomarkkinat Oy:n tuontia

dessä, ja vierailut ovat lyhyitä neuvotte-luja myynnistä vastaavien henkilöiden kanssa. Ostajat eivät puhu paikallista kieltä, eivätkä näin ollen voi haastatella henkilökuntaa tai lukea työsuhteisiin liittyviä dokumentteja. Myös kansallisen lainsäädännön tunteminen on mahdotonta. Siksi valvonta on annettava paikallisen, henkilökunnan kieltä puhuvan ja sekä kansallisen lainsäädännön että kansainväliset sopimukset hallitsevan puolueettoman asiantuntijan tehtäväksi. Kesko tekee yhteistyötä Bureau Veritas Quality Internationalin (BVQI) kanssa sertifiointin edistämiseksi. Ostajan tehtävänä on kerätä tavarantoimittajilta laadunvalvonnan pohjaksi tarvittavat perustiedot, esitellä henkilökohtaisesti Keskon periaatteet ja SA 8000 -standardin sisältö sekä pitää ajatusta standardin käyttöönotosta ja sertifiointista jatkuvasti vireillä.

Keskossa sosiaalisen laadun valvonta on osa tuontioistojen riskienhal-

lintaa. Valvonnan piiriin on otettu sellaisia maita ja tuoteryhmiä, joissa on kansainvälisten selvitysten perusteella havaittu työoloihin ja -ehtoihin liittyviä epäkohtia. Keskossa tähän riskiryhmään luetaan 35 maata, joissa valvottavia tuoteryhmiä ovat muun muassa kahvi, hedelmät, vaatteet, kodin tekstiilit, matot, kengät, lelut ja huonekalut. Vuonna 2003 Kesko osti kyseisistä maista tavaraa 116 miljoonalla eurolla (81 miljoonaa euroa vuonna 2002). Tämä tuonti oli 1,9 prosenttia Keskon kaikista ostoista, 6,9 prosenttia Keskon ostoista ulkomailta ja 17,3 prosenttia Keskon ostoista EU:n ulkopuolelta.

Oman tuontinsa lisäksi Kesko ostaa riskimaissa tuotettuja tuotteita myös muilta Suomessa toimivilta maahan tuojilta sekä kansainvälisten ostoryhmittymien välityksellä. Pääosa näistä tuotteista on kansainvälisiä merkkituotteita, joiden tuotannossa on viime vuosina monin tavoin paneuduttu sosiaalisen laadun varmistamiseen. Keskossa arvioidaan näiden tuotteiden osuuden olevan samaa luokkaa kuin oman riskituonnin. Luotettavia tilastoja ei tältä osin ole saatavissa. Jos arvio on oikea, riskimaisista tulevan tavaran osuus on Keskon kaikista ostoista noin neljä prosenttia. Kansainvälisiä merkkejä tuottavien yritysten saamia sertifiikaatteja seurataan samalla tavoin kuin oman tuonnin.

Eteneminen hidasta

SA 8000 -sertifiointi on edennyt hitaasti sekä maailmalla yleensä että Keskon tavarantoimittajien piirissä. Hitaaseen kehitykseen on monta syytä. Standardi on edelleenkin tuntematon varsinkin pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, sen käyttöönottoa ja sertifiointia pidetään kalliina, eikä yrityksillä ole kokemusta muidenkaan standardien käytöstä. Dokumentointia, kirjallisia toimintaperiaatteita ja johtamisjärjestelmiä ei ole olemassa eikä niihin tarvittavaa osaamista ole helppoa hankkia. Jos

Keskon tavarantoimittajien SA 8000 -sertifikaatit maittain

Maa	Sertifikaatteja	Työntekijöitä
Kiina	6	9 400
Intia	2	260
Bangladesh	1	900
Costa Rica	1	3 020
Etelä-Afrikka	1	350
Indonesia	1	10 000
Italia	1	36
Kolumbia	1	4 315
Mauritius	1	1 470
Pakistan	1	12 000
Panama	1	4 783
Suomi	1	250
Vietnam	1	450

Keskon tavarantoimittajien SA 8000 -sertifikaatit tuoteryhmittäin

Tuoteryhmä	Sertifikaatteja	Työntekijöitä
Elintarvikkeet	6	23 938
Vaatteet	5	4 414
Lelut	5	6 600
Kodin tuotteet	3	12 286

sertifiointitasoon yltäminen vaatii merkittäviä muutoksia toiminnassa, niitä ei pystytä toteuttamaan yhdellä kertaa vaan vähitellen.

Pienten ostajien kuten Keskon tuottamat kaupalliset paineet eivät johda muutoksiin maailmankaupan valtavassa massassa. Sosiaalista laatua voidaan suuressa mittakaavassa kehittää vain suurten ostovolyyymien avulla. Toistaiseksi kuitenkin vain harvat suuret kaupan yritykset ja merkkitavaroiden valmistuttajat ovat vaatineet tavarantoimittajiltaan puolueetonta sertifiointia. Osaksi tämä johtuu myös siitä, että vain harvat kuluttajat ovat kiinnostuneita tuotteiden valmistusolosuhteista, eikä tarkoitukseen ole käytettävissä luotettavaa tuotemerkintää. Valmistajayrityk-

set kokevat näin ollen puolueettoman sertifikaatin kysynnän vähäiseksi eivätkä sitä hanki, vaikka toiminta täyttäisikin standardin vaatimukset.

Koko maailmassa oli Social Accountability Internationalin ylläpitämän rekisterin (katso www.sa-intl.org) mukaan helmikuun 2004 lopussa vain 354 SA 8000 -sertifioitua yritystä, kun niitä helmikuussa 2003 oli 203. Sertifiointeja oli 39 eri toimialalla 39 maassa. Toimialoista eniten edustettuina olivat vaatteet ja tekstiilit, maista Italia (75 sertifiointia), Brasilia (50) ja Kiina (49).

Keskon ostajilla oli vuoden 2003 lopussa käytössään työoloja ja -ehtoja koskevat kirjalliset vastaukset 33 maasta 247 yritykseltä, joiden yhteinen työntekijämäärä oli 263 000. Tiedot on

Reilun kaupan banaanit ovat poimintavalmiina Ecuadorissa.

K-kaupoissa myytävien Reilun kaupan tuotteiden alkuperämaa

Kahvi	Meksiko
Tee	Tansania
Kaakao	Dominikaaninen Tasavalta
Suklaa	Dominikaaninen Tasavalta
Hunaja	Paraguay
Sokeri	Paraguay
Banaanit	Ecuador
Appelsiinit	Egypti
Ananas	Costa Rica

saatu käytännöllisesti katsoen kaikilta niiltä yrityksiltä, joiden kanssa kaupaa tehdään säännöllisesti. Silloin kun Keskon ostot ovat pieniä ja epäsäännöllisiä, vastausta kyselyyn on vaikea saada. Pienet tavarantoimittajat mukaan lukien Keskon sosiaalisen laadunvalvonnan piirissä olevien yritysten yhteinen työntekijämäärä näyttää vakiintuneen noin 300 000 henkeen.

Vuoden 2003 aikana Keskon tavarantoimittajista neljä sai SA 8000 -sertifikaatin. Aiemmin sertifioituista kaksi yritystä on poistettu tilastoista, koska niiden kanssa ei vuoden aikana käyty kauppaa. Vuoden 2003 lopussa Keskolla oli 19 SA 8000 -sertifioitua tavarantoimittajaa, joiden palveluksessa oli yhteensä 47 000 työntekijää. Vuotta aikaisemmin sertifikaatteja oli 17 ja työntekijöitä 30 700. Vuoden 2003 tavoitteena oli 30 sertifikaattia ja 40 000 työntekijää, joten yritysten määrässä tavoitteesta jäätin, mutta työntekijämäärän osalta se ylittyi. Pitkän tähtäimen tavoitteesta - noin 300 000 työntekijän työolojen varmistaminen - on saa-

vutettu vasta noin 15 prosenttia.

Keskon ostajat selvittävät säännöllisin väliajoin, mitkä tavarantoimittajat valmistelevat standardin käyttöönottoa ja missä ja milloin sertifikaatteja on odotettavissa. Sertifikaatin puuttumista ei voi yksioikoisesti pitää merkinä huonoista työoloista. Kaikki toimenpiteet työolojen ja -ehtojen parantamiseksi ovat tärkeitä, ja niitä tehdään pienessä mittakaavassa jatkuvasti. Yhdessä vuodessa ei ole odotettavissa suuria hyppäyksiä, kymmenen uuden sertifikaatin myöntäminen näyttää realistiselta vuositavoitteelta.

Suomen tuontikaupan yhteistyö

Keskuskauppakamarissa toimiva ”Vastuullisen tuontikaupan verkosto” on jatkanut toimintaansa Keskon puheenjohtajalla. Vuoden aikana järjestettiin kaksi jäsentapaamista, välitettiin aiheeseen liittyvää tietoa jäsenille ja pidettiin yhteyttä tiedotusvälineisiin tuontikaupan eettisiin pelisääntöihin liittyvissä kysymyksissä. Suomessa ei ole Saksan, Ranskan ja Iso-Britannian

tapaan pyritty yhteistyöhön tavarantoimittajien auditoinnissa, vaan kukin jäsen on toteuttanut sosiaalista laadunvalvontaa omalla tavallaan, yhteisesti hyväksytyjä periaatteita noudattaen.

Verkostoon kuului vuoden lopussa 16 yritystä - merkittävimmät ruokakaupan ryhmittymät sekä vaate- ja kenkävalmistajia ja -maahantuojia. Verkoston toimintaa, periaatteita ja jäseniä esitellään Keskuskauppakamarin Internet-sivuilla (www.kauppakamari.fi/keskuskauppakamari).

Reilun kaupan tuotteet

Reilun kaupan kokonaismyynnin maailmassa arvioitiin vuonna 2003 kasvaneen noin 30 prosentilla, noin 360 miljoonaan euroon. Suomessa Reilun kaupan tuotteita myytiin noin 7,5 miljoonan euron arvosta eli vajaalla 1,5 eurola henkeä kohden. Suhteellisesti suurinta myyntiä oli Sveitsissä, noin 10 euroa henkeä kohti. Em. tiedot perustuvat Reilun kaupan edistämisyhdistyksen ilmoitukseen. K-kauppojen myynnin arvoa ei ole tilastoitu.

Tarjolla olevat tuotteet ja niiden alkuarvo on esitetty oheisessa taulukossa. Kaikki Reilun kaupan tuoteryhmät kuuluvat Keskon valikoimiin. Banaani oli Reilun kaupan tuotteista edelleen merkittävin ja sen osuus banaanien kokonaisu-myynnistä nousi hieman. Appelsiinit tulivat markkinoille helmikuussa 2004. Reilun kaupan kahvin myynti on Suomessa vähäistä verrattuna moniin Keski-Euroopan maihin. Teen myynti kasvoi 20 prosentilla.

UNICEF-projekti Intiassa

Kesko on vuodesta 2000 lähtien rahoittanut Suomen UNICEFin välittämänä Intian UNICEFin Mumbain aluetoimiston toteuttamaa lapsityövoiman käyttöä ehkäisevää projektia Bhiwandin kaupungissa yhteensä 85 000 Yhdysvaltain dollarilla. Rahoitus jatkuu vuoden 2004 loppuun.

Projektissa UNICEFin ja muiden kansalaisjärjestöjen kenttätöntekijät kartoittavat lapsiperheiden taloutta, ruokavaliota, veden saantia, sairastamista, lasten työssäkäyntiä ja koulunkäyntimahdollisuuksia. Tavoitteena on siirtää työssä käyviä lapsia ainakin osapäiväiseen kouluun, saada pienet lapset alusta pitäen täyspäiväiseen kouluun ja avustaa vanhimpia lapsia ammattikoulutuksen hankkimisessa. Aikuisille tytöille, jotka eivät koskaan ole päässeet kouluun, opetetaan lukutaitoa ja perheen huollossa tarvittavia taitoja. Perheenäideille perustetaan pienryhmiä (self-help groups), joissa opiskellaan mm. kodin talouteen, ravitsemukseen ja itsensä työllistämiseen liittyviä asioita.

Vuosi 2003 oli Bhiwandin kutomoteollisuudelle vaikea vuosi ennen kaikkea siksi, että se ei enää saanut sähkön kulutukselleen valtion tukea. Monet tehtaasulkivat ovensa, jolloin työssä käyvien lasten määrä alueella väheni, koska lapset siirtyivät muualle töihin tai palasivat maaseudulle. Yritysten vaikeudet helpottivat jossain määrin

lasten saamista kouluun. Projekti ulotettiin vuoden aikana myös Malegaonin kaupunkiin, ja ohjelmaan lisättiin tuberkuloositarkastukset ja -hoito.

Projektissa saatiin vuoden aikana 657 uutta työssä käyvää lasta osapäiväiseen kouluun. Kun mukaan lasketaan aiemmin koulun aloittaneet, nyt valmistavasta koulusta varsinaiseen kouluun siirtyneet sekä koulun aloittaneet työssä käyvien lasten sisäruokaset, projektin merkeissä koulua käyviä lapsia oli vuoden 2003 lopussa Bhiwandissa 1 655 ja Malegaonissa 816. Aikuisten tyttöjen koulutusryhmiin osallistui 699 tyttöä, ja perheenäitien ryhmiä oli 52, joissa kussakin oli 20 jäsentä. Tuberkuloositarkastuksiin osallistui yli 3 000 lasta. Näistä yli 700:n todettiin sairastavan tuberkuloosia, ja he saavat nyt säännöllistä hoitoa tautiin.

Projektin mittasuhteet ovat vuoden aikana enemmän kuin kaksinkertaistuneet, joten tuloksia voidaan pitää hyvänä ja toimintamallia laajemminkin soveltamiskelpoisena. Projektin englanninkieliseen vuosiraporttiin voi tutustua tämän raportin Internet-version vastaavassa kohdassa.

Kesko osallistuu Suomen UNICEFin kautta myös Maailman tytöt kouluun -hankkeeseen, jonka Suomessa keräämät varat käytetään tyttöjen koulunkäynnin edistämiseen Nepalissa. Vuoden 2004 alusta lähtien Plussa -kantaasiakasjärjestelmän kortinhaltijat voivat lahjoittaa Plussa-pisteistään kertyvää rahaa tähän hankkeeseen.

Katsaus tuontikaupan yhteistyöhön Euroopassa

Katsauksen on laatinut Jouko Kuisma, joka edustaa Keskoa EuroCommercen yhteiskuntavastuun asiantuntijaryhmässä.

Ostajien yhteistyö maailmalla tiivistyy

Monella valmistuttajalla ja kaupan ketjulla on ollut jo vuosikausia voimassa omat ostotoiminnan periaatteet (ns. Code of Conduct), jotka kaikki on laadittu samojen työelämän kansainvälisten sopimusten pohjalta, ja jotka näin ollen ovat perussisällöltään suurin piirtein samanlaisia. Monessa yrityksessä on ostajien lisäksi myös erityishenkilökuntaa tavarantoimittajien ja alihankkijoitteiden työolojen valvontaan. Jotkut tekevät yhteistyötä kansalaisjärjestöjen tai ILO:n paikallistoimiston kanssa, toiset käyttävät tarkastuksiin puolueettomia sertifiointilaitoksia. Vaikka sosiaalisen laadun merkitys on laajalti tiedostettu, kansainvälistä yhteisymmärrystä sen todentamistavasta ei ole vielä löytynyt.

SA 8000 -standardi on ollut ainoa kansainvälinen työkalu, jonka laatimiseen ovat osallistuneet muiden asiantuntijoiden ohella sekä ammattiyhdistysliikkeen että kansalaisjärjestöjen edustajat. Sen käyttö ei ole kuitenkaan merkittävästi edistynyt, vaikka kansainväliset sertifiointilaitokset ovat pannotaneet siihen runsaasti osaamista. Standardin perusteista ei ole erimielisyyttä, mutta suuret eurooppalaiset kaupan yritykset pitävät sen hallinnollista osaa liian raskaana ja kalliina. Vaadittu johtamisjärjestelmä koetaan byrokraattiseksi, ja henkilöhaastattelujen määrää pidetään tarpeettoman suurena, mikä nostaa auditoinnin kustannuksia.

Muutamassa Euroopan maassa on syntynyt kauppaketjujen yhteistyöhankkeita, joissa on etsitty toimivaa, kustannustehokasta ratkaisua tavarantoimittajien sosiaaliseen auditointiin. Tavoitteena on välttää päällekkäisiä auditointeja

ja vaihtaa auditointitietoa ostajien kesken. Auditoinnin tekijöiksi on pääsääntöisesti valittu samoja sertifiointilaitoksia kuin SA 8000 -standardin mukaisessa sertifiointissa. Näihin auditointeihin ei kuitenkaan liity sertifiointia, sillä standardia ei sen hallinnollisten vaatimusten osalta lähtökohtaisesti noudateta. Pyrkimyksenä on tässä vaiheessa hankkia tietoa omaa riskienhallintaa ja laadunvalvontaa varten, eikä kuluttajainformaatiota - ”sosiaalista laatutakuuta” - ole vielä suunnitelmissa.

Ranskassa yhteistyötä tehdään kaupan keskusjärjestön FCD:n puitteissa. Saksassa yhteistyömalli on kehitetty ulkomaankauppajärjestössä AVE:ssa, ja se sisältää perusteelliset, standardin omaiset käsikirjat niin ostajille, tavarantoimittajille kuin auditointeille. AVE on toteuttanut myös joitakin työelämän kehittämishankkeita kehitysmaissa yhteistyössä Saksan ulkoministeriön kanssa. Iso-Britannian Ethical Trading Initiative poikkeaa muista siinä, että sen jäsenenä on yritysten lisäksi ammatti- ja kansalaisjärjestöjä, ja se saa myös julkista rahoitusta.

Vaikka edellämäin mainitut kansalliset yhteistyöhankkeet ovat periaatteiltaan suunnilleen samanlaisia, niiden toteutuksessa on vielä eroja esimerkiksi kustannusten jakautumisen ja tietojen vaihdon suhteen. Auditointeja on jo tehty näiden kolmen hankkeen merkeissä yhteensä noin 1 500 - pääasiassa vaate- ja käyttötavaravalmistajia Kaukoidässä. Keskon näkökulmasta edistystä on tapahtunut etenkin siinä, että auditointityö on annettu ulkoisen, puolueettoman sertifiointilaitoksen tehtäväksi. Jos yhteisestä menettelystä pystyttäisiin kaikilta osin sopimaan, ”sertifiointien” määrä kasvaisi merkittävästi siitä, mihin SA 8000 on toistaiseksi yltänyt.

Eurooppalainen sopimus?

Koko Euroopan kattavasta sosiaalisen laadun varmistusjärjestelmästä on käy-

ty neuvotteluja Brysselissä toimivissa EU-keskusjärjestöissä - tuontikaupan järjestössä FTA:ssa ja koko EU-kaupan järjestössä EuroCommercessa. FTA:n ongelmana on, että vain osa EU-maiden tuontikauppaa edustavista järjestöistä ja yrityksistä on siinä mukana. FTA:n pyrkimyksenä on luoda - yhteisymmärryksessä Social Accountability Internationalin (SAI) kanssa - eurooppalainen sosiaalinen standardi, joka poikkeaisi SA 8000:sta vain hallinnollisten määräysten osalta. EuroCommercessa ovat mukana, paitsi FTA, myös kaikki muut merkittävät osapuolet, mutta EuroCommercen tarkoituksena ei ole kehittää ja hallinnoida standardeja, vaan edustaa Euroopan kauppaa suhteessa EU-komissioon ja -parlamenttiin.

Ratkaisun toivotaan löytyvän vuoden 2004 aikana. Kesko on ehdottanut EuroCommercen työryhmässä, että EuroCommerce ja FTA tekisivät SAI:lle esityksen SA 8000 -standardin muuttamisesta kritisoitujen kohtien osalta. Maaliskuuhun 2004 mennessä asiassa ei oltu tehty päätöstä. Sosiaaliset standardit ovat esillä myös EU-komission perustamassa yritysten yhteiskuntavastuuta käsittelevässä työryhmässä (EU Multi Stakeholder Forum on CSR), jonka on tarkoitus antaa loppuraporttinsa kesäkuussa 2004. Kesko on edustettuna myös tässä työryhmässä.

Samaan aikaan kun kauppa miettii omia toimintatapojaan, teollisuuden kansainväliset järjestöt ovat kehittäneet sosiaalista laadunvalvontaa omassa piirissään. Esimerkiksi urheiluvälineiteollisuuden kansainvälisellä järjestöllä (WFSGI) on ollut eettiset toimintaperiaatteet jo pitkään, vaatealalla on useita kansainvälisiä yhteistyöhankkeita, ja viimeksi leluteollisuuden järjestö ICTI on laatinut perusteelliset, erityisesti työturvallisuutta painottavat toimintaperiaatteet, joiden perusteella tehtaisiin tehdä puolueettomia auditointeja.

Muita vastuullisuuden osa-alueita

Global Reporting Initiativen suosituksessa esitetään, että yritykset raportoivat taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun ohessa myös muusta yhteiskuntavastuun hyväksi tehtävästä työstä. Tällaisia asioita ovat muun muassa tuote- ja yritysturvallisuus, markkinointi- ja kilpailusääntösten noudattaminen, yksityisyydensuoja, suhteet politiikkaan sekä suhtautuminen lahjontaan.

Tuoteturvallisuus

Tuoteturvallisuudesta huolehtiminen koskee Keskon kaikkia toimialoja. Erittymisen tärkeää se on ruokakaupassa, koska ruoan tuotannossa on maailmalla ajoittain esiintynyt sellaisia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä epäkohtia, joita Kesko haluaa kaikin keinoin välttää. Siksi Kesko on panostanut jo vuosikymmenien ajan tuoteturvallisuuteen tarkastamalla tuotteita valmistavien yritysten toimintaa, analysoimalla tuotteiden koostumusta ja laatuominaisuuksia ja esittämällä valmistajille parannusehdotuksiaan.

Ruokakeskossa tuoteturvallisuuden päävastuu on tuotetutkimusyksiköllä. Se tutkii ja valvoo sekä elintarvikkeiden että tietyiltä osin myös kodintarvikkeiden ja käyttötavaroiden laatua. Keskon omien tuotemerkkien kuten Pirkka-tuotteiden osalta tuotetutkimusyksikkö toimii tuotekehittäjänä tiiviissä yhteistyössä valmistajien kanssa. Yksikössä ja siihen kuuluvassa K-koekeittäessä työskentelee yhteensä 21 henkilöä.

Yritysten ja tuotteiden tutkimista

Vuonna 2003 tuotetutkimusyksikkö auditoi 53 tavarantoimittajaa (edellisenä vuonna 39), joista kotimaisia oli 37 (29). Auditoitavat yritykset ovat pääsääntöisesti Keskon omien merkkien valmistajia, ja ne valitaan Ruokakeskon omaval-

vontasuunnitelman mukaisesti. Auditointi tapahtuu Ruokakeskon oman ns. audit-protokollan mukaisesti. Yleisimmät parannusehdotukset koskevat tuotantotilojen suunnittelua ja hygieniää.

Tuotenäytteitä tutkittiin 7 280 kappaletta (8 820), joista elintarvikkeita oli 5 873, kodintarvikkeita 650, käyttötavaroita 733 ja kukkia 21. Vajaa kolme neljäsosa näytteistä oli ulkomaisia ja yksi neljäsosa kotimaisia. Vajaa 15 prosenttia näytteistä liittyi suurkeittiökauppaan, loput olivat vähittäiskauppatuotteita. Kasvava osa näytteistä oli ehdotuksia Keskon omiksi merkkituotteiksi. Uutuustuotteiden määrä väheni ruoan osalta jonkin verran, mutta käyttötavarauutuuksia tutkittiin yli seitsenkertainen määrä vuoteen 2002 verrattuna. Tuotteiden keskinäisiä vertailuja tehtiin huomattavasti vähemmän kuin edellisenä vuonna. Erävalvonta- ja muita omavalvontanäytteitä tutkittiin 1571 kappaletta. Analyysjä tehtiin yhteensä 15 378 (17 216) kappaletta. Laboratoriossa tehtiin kahdeksan ns. interkalibrointitutkimusta (usean laboratorion välistä oikeellisuusvertailua), joiden tulokset olivat moitteettomia. Tuotenäytteiden lisäksi tutkittiin kuluttajavalitusten takia 2 020 näytettä.

Tuotetutkimuksen ylläpitämään kuluttajapalveluun tuli vuoden aikana 15 023 (13 642) palautetta. Näistä valtaosa oli tuotteisiin kohdistuvia valituksia ja kysymyksiä. Joukossa oli myös kiitosta, ideoita ja ehdotuksia. Yleisin yhteydenottotapa (9 279 kertaa) oli puhelinsoitto. Kaikkiin palautteisiin vastattiin.

Tarvittaessa takaisin vetoja

Tuotteiden takaisin vetoja oli vuoden aikana 31 (26), joista suurin osa johtui laatu-, maku- tai valmistusvirheestä. Tapauksista 12 koski Ruokakeskon omia merkkituotteita, muiden osalta tuote-

tutkimusyksikkö avusti valmistavaa teollisuutta takaisinvedon suorittamisessa. Kahdessa tapauksessa kyseessä oli ns. vakava tuotevirhe, jolla voi olla terveydellisiä vaikutuksia. Tällaisista tapauksista tehdään aina ilmoitus valtakunnallisille valvontaviranomaisille.

Pakkausmerkinnät tarkkaan ohjeistettu

Tuotteiden lisäksi tuotetutkimus valvoo myös tuotteiden pakkausmerkintöjä. Ruokakeskolla on omia merkkituotteita ja omia maahantuontituotteita varten pakkausmerkintäohjeistus, jonka lähtökohtana ovat EU:n ja Suomen lainsäädännön määräykset ja viranomaissuositukset. Omien merkkituotteiden pakkausmerkintöihin lisätään aina -pakkauksen koon ja merkintätilan salliessa -ravintoarvomerkinnät, vaikka lainsäädäntö ei niitä kaikille tuotteille edellytä. Allergiaa aiheuttavista ainesosista ilmoitetaan omissa merkkituotteissa pakollisten merkintöjen lisäksi myös silloin, kun niiden tahaton päätyminen tuotteeseen on tuotannon aikana mahdollista. Ulkomaisiin omiin merkkituotteisiin merkitään alkuperämaa, kotimaisiin valmistajan nimi ja kotipaikkakunta.

Pakkausmerkintäohjeistuksessa määritellään myös Hyvää Suomesta -joutsenlipun, Puhtaasti kotimainen -sirkkalehtilipun, Avainlipun, Pohjoismaisen ympäristömerkin, Pese Oikein -merkin ja Luomu -merkin sekä pakkausmateriaalien kierrätyksestä kertovien kierrätysymbolitunnusten käyttö. Ohjeistukseen voi tutustua Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi (Ympäristö ja yhteiskunta/tuoteturvallisuus).

Mukana ajankohtaisissa hankkeissa

Tuotetutkimusyksikkö osallistuu lukuisiin elintarvikkeiden laatua ja tuote-

Case

Vakava tuotevirhe – Pirkka broilerikiusauksen takaisin veto 250 K-kaupasta

Perjantaina 4.4.2003 pakattiin 336 rasi-aa Pirkka kirjolohikiusaus-ta Pirkka Broilerikiusauksen tuotenimellä oleviin pakkauksiin. Virhe johtui valmistajalla tapahtuneesta tuotanto-ohjelman muutoksesta. Tuotteet jaeltiin kauppoihin maanantaina 7.4.2003.

Tiistaina 8.4.2003 Citymarket Vaasa havaitsi lounasaikaan kaupan saaneen Pirkka broilerikiusauspakkauksia, jotka sisälsivät kirjolohikiusaus-ta. CM Vaasa tiedotti Keskon Kuluttajapalvelua kello 11.50. Kuluttajapalvelu ilmoitti asiasta välittömästi tuoteryh-

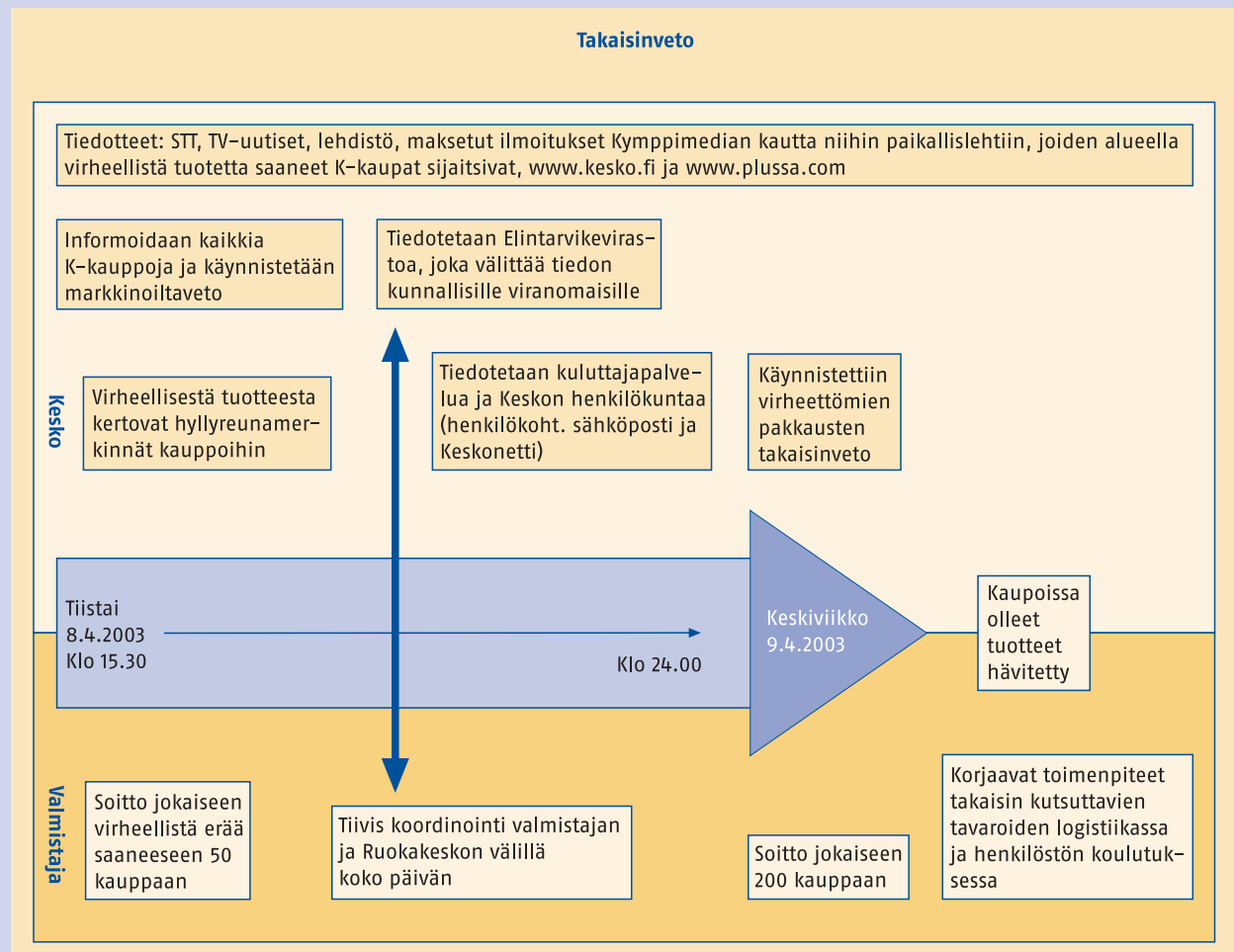
mästä vastaavalle tutkimuskemistille, joka puolestaan käynnisti tarkemmat selvitykset tuotteen valmistajan, ostosaston tuoteryhmän ja Vaasan CM:n kanssa. Tutkimuskemisti selvitti myös allergialiitosta kala-allergian aiheuttaman mahdollisen vaaratilanteen vakavuuden kuluttajalle. Koska kala-allergiasta olisi vakavimmillaan seurauksena hengenvaarallinen reaktio (anafylaktinen shokki), käynnisti tuotetutkimuspäällikkö kello 15.30 Ruokakeskon omavalvontasuunnitelman mukaisen vakavan tuotevirheen edellyttämän takaisinvetoto-ohjelman.

Keskiviikkona 9.4.2003 kävi ilmi,

että myös oikein pakattua Pirkka Broilerikiusaus-ta, jossa oli samat päiväys-merkinnät kuin virheellisissä rasioissa, oli toimitettu n. 200 K-kauppaan. Tilanteen vakauttamiseksi ja sekaannusten välttämiseksi päätettiin vetää takaisin myös virheettömät pakkaukset.

Tilanne katsottiin loppuun käsitellyksi tuote-erään merkityn viimeisen käyttöpäivän (23.4.2003) jälkeen, jolloin todettiin takaisinvedon ja tiedottamisen sujuneen tehokkaasti. Virheellisesti pakattua tuotetta oli päätynt kuluttajille, mutta viranomaisille ei oltu raportoitu yhtään vakavaa allergiatapausta.

Takaisin veto

lainsäädäntöä kehittäviin hankkeisiin ja organisaatioihin kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Tarvittaessa yksikö laatii ja julkistaa Ruokakeskon kannanottoja ajankohtaisiin kysymyksiin, esimerkiksi geeniteknologiaan ja elintarvikkeiden akryyliamidiin. Geenitekniikassa kannanotossa esitellään geenitekniikan käyttöä koskevat merkintä- ja jäljitettävyyssäännökset ja kerrotaan Keskon seuraavan aktiivisesti alan lainsäädäntöä ja tutkimustietoa. Kannanotton mukaan Kesko ei estä turvalliseksi osoitettujen, asianmukaisesti merkittyjen tuotteiden markkinoille tuloa. Omisa merkkituotteissaan Kesko ei kuitenkaan salli alkuperältään muuntogeenisia ainesosia. Kannanottoihin voi tutustua Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi (Ympäristö ja yhteiskunta/tuoteturvallisuus).

Yritysturvallisuus

Kesko-konsernin turvallisuustoiminnan päämääränä on turvata ihmiset, omaisuus, tieto, maine ja ympäristö onnettomuuksilta, vahingoilta ja rikoksilta sekä varmistaa ennalta toiminnan häiriöttömyys. Turvallisuustoiminta tukee Keskon strategisten tavoitteiden toteutumista ja on luonnollinen osa liiketoimintaa. Konsernin johtoryhmä hyväksyi Keskon uuden turvallisuuspolitiikan vuonna 2003.

Yritysturvallisuuteen kuuluvat seuraavat osa-alueet: pelastustoiminta, työ-, rikos- ja ympäristöturvallisuus, kriisi- ja jatkuvuussuunnittelu sekä henkilöstö-, toimitila-, kiinteistö- ja tietoturvallisuus. Keskon toimialayhtiöihin on nimetty johtoon kuuluvat turvallisuusvastavat, ja koko konsernin kattavan yhteishenkilöverkoston rakentaminen on aloitettu. Keskon turvallisuusorganisaatio tukee liiketoimintayksiköitä tuottaen niille turvallisuusalan asiantuntijapalveluja. Käytännön vastuu turvallisuudesta ulottuu niin työntekijöihin, esimiehiin kuin yksiköiden johtoon.

Markkinointi- ja kilpailusäännökset

Keskon tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa K-kauppiasketujen markkinointiohjelmat. Kesko ja K-kauppiat toimivat ns. vertikaalisessa sopimussuhteessa, joten markkinointi toteutetaan Kilpailuviraston myöntämien, kilpailunedistämislakiin perustuvien poikkeuslupien puitteissa.

Ruokakesko sai vuonna 2001 Kilpailuvirastolta poikkeuslupan, jonka mukaan se voi mm. tietyin ehdoin asettaa ylimmät vähittäishinnat osalle K-ruoka-kaupoissa myytävistä tuotteista. Kauppiat voivat halutessaan alittaa nämä hinnat. Lupa oli voimassa 31.12.2003 asti. Ruokakesko haki 30.6.2003 uutta poikkeuslupaa. Hakemusta ei kuitenkaan ehditty käsitellä ennen vuoden loppua, joten Kilpailuvirasto päätti 23.12.2003 jatkaa vuonna 2001 myönnetyn luvan voimassaoloa 30.4.2004 asti. Uusi, vuoden 2004 loppuun asti voimassaoleva poikkeuslupa saatiin 16.4.2004. Toukokuun alusta lähtien kilpailulainsäädäntö EU:ssa muuttuu siten, ettei poikkeuslupia enää myönnetä, vaan yritysten tulee itse arvioida sopimustensa ja menettelyidensä kilpailuoikeudellinen hyväksyttävyyttä ottaen huomioon kilpailusäännökset, oikeuskäytäntö ja komission suuntaaviivat. Poikkeusluvut, jotka on myönnetty 30.4.2004 mennessä, säilyvät voimassa päätöksestä ilmenevän ajan.

Ulkomailta Keskon tytäryhtiöt toimivat itse vähittäiskauppina, joten vastaavia lupia ei tarvita. Markkinoinnissa ja mainonnassa noudatetaan kunkin maan markkinointi-, kuluttajansuoja- ja hintamerkintäsäännöksiä sekä niitä täydentäviä ohjeita. Suomessa tällaisia ovat kuluttaja-asiamiehen ohjeet, jotka perustuvat markkinaoikeuden ja kuluttaja-asiamiehen ratkaisuihin ja/tai Kaupan Keskusliiton kanssa käytyihin neuvotteluihin. Ohjeisiin voi tutustua Kuluttajaviraston Internet-sivuilla www.kuluttajavirasto.fi (Lait ja ohjeet).

Kilpailuvirasto, kuluttaja-asiamies tai markkinaoikeus eivät vuonna 2003 antaneet Keskoa tai K-kauppiasketuja koskevia päätöksiä, joissa olisi ollut kyse markkinointi- tai kilpailusäännösten rikkomisesta.

Yksityisyydensuoja

Keskon tytäryhtiö K-Plus Oy ylläpitää ja hallinnoi K-ketjujen Plussa-kanta-asiakasjärjestelmää. Plussa-korttien maksu- ja luottokorttiminaisuusien kehittäminen siirtyi 31.10.2003 Nordea Rahoitus Oy:lle Keskon myytyä tälle tehtävää siihen asti hoitaneen K-Luotto Oy:n koko osakekannan. Plussa-kortteja oli vuoden 2003 lopussa noin 2,9 miljoonaa kappaletta 1,6 miljoonassa taloudessa. Järjestelmä rajoittuu konsernin Suomen toimintoihin.

Plussa-kortin haltijoiden asiakastiedoista muodostuu Keskon asiakasrekisteri, jota käytetään asiakkaan suostumuksella Plussa-ohjelman asiakassuhteiden hoitamiseen, asiakasyhteydenpitoon ja markkinointiin. Rekisteriin kerätään kortinhaltijoiden ostokäyttäytymistietoja kauppa- ja luottotietojen keräämistä kieltänyt. Rekisterin tietoja voidaan käyttää myös Plussa-ohjelmaan kuuluvien yritysten suoramarkkinointiin, ellei asiakas ole kieltänyt tällaisten tietojen luovutusta. Tietoja vastaanottavat yritykset eivät saa luovuttaa näitä tietoja edelleen.

Jokaisella asiakasrekisterin pitäjällä on henkilötietolain nojalla oltava virallinen rekisteriseloste, joka on julkinen asiakirja. K-Plus Oy:n rekisteriseloste on nähtävissä Plussa-palvelun Internet-sivuilla www.plussa.com (Plussa-info/Sopimusehdot).

Rekisterinpitäjänä K-Plus Oy huolehtii siitä, että asiakastietoja käytetään vain rekisteriselosteessa ilmoitetulla tavalla. Yksittäistä asiakasta koskevia tietoja suojataan henkilöstölle annetuilla ohjeilla ja teknisesti tehok-

kaasti. Asiakastietoja ilmoitetaan ulkopuolisille ainoastaan lakiin perustuvan ilmoitusvelvollisuuden johdosta.

SFS-Inspecta Sertifiointi Oy myösi Plussa.com -kuluttajaportaalille maaliskuussa 2004 ensimmäisenä suomalaisena kuluttajaverkkopalveluna kansainvälisen Qweb-sertifikaatin. Sertifiointin tarkoituksena on palvelun käyttäjien turvallisuuden ja oikeuksien takaaminen. Toimintojen auditoinnissa käydään läpi mm. eettiset periaatteet, yksityisyyden suojaaminen, IT-turvallisuus ja liiketoimintaprosessien laatu. Sertifikaatti on voimassa vuoden, ja auditot tarkastavat sertifioitua sivut kolmen kuukauden välein.

Vuoden 2003 lopussa toteutetussa Plussa-järjestelmän uudistuksessa korvahaltijoille tarjottiin mahdollisuus lahjoittaa Plussa-pisteistä kertyvää rahaa Keskon yhteiskuntavastuutyön keskeisille yhteistyökumppaneille. Vuonna 2004 tällaiset kumppanit ovat Nuori Suomi ry ja Suomen UNICEF. Keräyksen tuloksista kerrotaan vuodesta 2004 alkaen Keskon yhteiskuntavastuuarportissa.

Suhteet politiikkaan

Kesko osallistuu aktiivisesti kaupan toimialaa ja elinkeinoelämää koskevaan lainsäädäntötyöhön kotimaassa ja Euroopan unionissa. Vaikuttaminen tapahtuu Keskuskauppakamarin, Kau-

pan Keskusliiton ja sen toimialajärjestöjen sekä Palvelutyöntekijät ry:n välityksellä. Kaupan Keskusliitto kuuluu kaupan EU-keskusjärjestö EuroCommercen, joka hoitaa kaupan edunvalvonta-asioissa keskitetysti yhteyksiä Euroopan Unionin komissioon ja Euroopan parlamenttiin. Kesko kuuluu lisäksi kauppiasryhmittymien omaan EU-järjestöön UGALiin, joka asiasta riippuen valvoo jäsentensä intressejä joko suoraan tai EuroCommercen kautta. EuroCommerce on usein nimennyt keskolaisen asiantuntijan omaksi edustajakseen EU-työryhmiin, viimeksi EU:ssa yritysten yhteiskuntavastuuta käsittelevään työryhmään.

Baltian maissa elinkeinoelämä on alkanut organisoitua toimiala- ja keskusjärjestöihin vasta viime vuosina. Myös kauppakamareita on perustettu kansainväliseen tapaan. Kesko on jo liittynyt toimialajärjestöihin ja kauppakamareihin samalla tapaa kuin Suomessa. Työmarkkinajärjestöjen jäsenyydet on esitelty sivulla 47.

Keskon taloudellinen tuki poliittisille puolueille vuonna 2003 oli Suomessa 22 240 euroa ja Latviassa 2 300 euroa. Muissa maissa puolueita ei tuettu. Tukeen ei ole laskettu ilmoittelua puoluelehdissä. Taulukossa ”Keskon tuki yleishyödyllisiin tarkoituksiin” (sivu 20) poliittinen tuki sisältyy ryhmään ”Kansalais- ja ympäristöjärjestöt”.

Suhtautuminen lahjontaan

Keskossa on aina suhtauduttu lahjontaan - niin lahjusten antamiseen kuin vastaanottamiseen - jyrkän kielteisesti. Periaatteet asiasta on viestitty henkilökunnalle muun muassa ”Tapamme toimia - henkilöstön eettiset periaatteet” -ohjeistuksessa, jonka viimeisin versio valmistui vuonna 2002. Ohjeistus on julkaistu suomen, ruotsin, englannin, venäjän ja kaikilla Baltian maiden kielillä. Ohjeistus on jaettu kirjallisena konsernin koko henkilökunnalle sekä

Keskon toimintamaiden sijoitus Transparencyn korruptioindeksissä

(skaala 1-10)

1.	Suomi	9,7
3.	Tanska	9,5
6.	Ruotsi	9,3
16.	Saksa	7,7
33.	Viro	5,5
40.	Unkari	4,8
41.	Liettua	4,7
57.	Latvia	3,8
64.	Puola	3,6
66.	Kiina	3,4
86.	Venäjä	2,7
100.	Vietnam	2,4

Corruption Perceptions Index,
Transparency International, 2003

esitelty suullisesti yksiköiden omissa henkilökuntatilaisuuksissa. Siihen voi tutustua Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi (Kesko lyhyesti / Yrityskansalaisuus).

Keskon ostotoiminnan eettiset periaatteet, jotka on jaettu lähinnä kehitysmaiden tavarantoimittajille, sisältävät Keskon kielteisen kannanoton lahjontaan kaikissa olosuhteissa. Periaatteissa korostetaan myös, että Keskon ja tavarantoimittajien yhteistyön on oltava avointa ja oikeudenmukaista, tasa-
puolista ja sopimuksia kunnioittavaa.

Kesko liittyi vuonna 2003 Suomeen perustetun Transparency Internationalin Suomen osaston jäseneksi.

Raportin vertailu Global Reporting Initiatiiven suositukseen

GRI:n suositus		Keskon raportti			
Tunnus	GRI:n sisältö	Sisältyy	Sivulla	Raportin otsikko	Puutteet/poikkeamat
Visio ja strategia					
1.1	Kestävän kehityksen visio	Kyllä	8	Yhteiskuntavastuun visio ja strategia	
1.2	Toimitusjohtajan lausunto	Kyllä	3	Pääjohtajan katsaus	
Organisaation kuvaus					
2.1–2.8	Perustiedot yrityksestä	Kyllä	5	Perustiedot Kesko-konsernista	
2.9	Sidosryhmälistaus	Kyllä	13	Sidosryhmäanalyysi	
Raportin kattavuus					
2.10	Raportoijan yhteystiedot	Kyllä	61		
2.11	Raportointijakso	Kyllä	2	Raportin sisällön esittely	
2.12	Edellinen raportti	Kyllä	2	Raportin sisällön esittely	
2.13–2.16	Raportin sisällön rajaukset	Osittain	2	Raportin sisällön esittely	Tulosten erittely maittain ei vielä kata kaikkia toimintoja.
Raportin profiili					
2.17	GRI:n noudattamatta jättäminen	Ei			Päätetty noudattaa GRI-suositusta.
2.18	Kustannus/hyötylaskennan kriteerit	Ei			Kustannus/hyötyanalyysija ei ole tehty.
2.19	Merkittävät muutokset laskenta-tavoissa	Kyllä		Ympäristötulokset	Selostus ko. mittarin yhteydessä.
2.20.–2.21	Ulkoiden ja sisäisen varmennuksen periaatteet	Osittain	2	Raportin sisällön esittely	Sisäistä auditointia ei ole kuvattu.
2.22	Lisätietojen saaminen	Kyllä		(Internet-versio)	Linkit myös painetun raportin ao. kohdissa.
Hallintotapa ja -rakenne					
3.1.–3.2	Organisaation/hallituksen rakenne	Kyllä		(Internet-versio)	Linkit myös painetun raportin ao. kohdissa.
3.3.–3.4	Hallituksen toimintaprosessit yhteiskuntavastuun johtamisessa	Ei			Prosesseja ei ole erikseen määritelty, yhteiskuntavastuu integroitu kaikkeen johtamiseen.
3.5	Yhteiskuntavastuun vaikutus johdon tulospalkkaukseen	Ei			Tulospalkkaukseen ei sisälly ko. mittareita.
3.6	Vastuuhenkilöt	Osittain	61	Yhteystietoja	Luettelo ei ole kattava, sisältää raportoinnin kannalta keskeiset henkilöt.
3.7	Missio, arvot, toimintaperiaatteet	Kyllä	10	Yhteiskuntavastuuta ohjaavat periaatteet ja johtamisjärjestelmät	
3.8	Osakkaiden aloitejärjestelmä	Ei			Menettelytapaa ei ole kuvattu raportissa – normaali julkisen osakeyhtiön menettely.

GRI:n suositus		Keskon raportti			
Tunnus	GRI:n sisältö	Sisältyy	Sivulla	Raportin otsikko	Puutteet/poikkeamat
Sidosryhmäyhteistyö					
3.9.-3.12	Sidosryhmäanalyysi, vuorovaikutus sidosryhmien kanssa	Kyllä	13	Sidosryhmäanalyysi	Sidosryhmäyhteistyön aiheuttamista muutoksista ei ole raportoitu.
Periaatteet ja johtamisjärjestelmät					
3.13	Varovaisuusperiaatteen soveltaminen	Ei			Riskienhallintaa ja varovaisuusperiaatteen soveltamista ei käsitellä tässä raportissa.
3.14	Sitoutuminen ulkoisiin aloitteisiin, peruskirjoihin ym. periaatteisiin	Ei			Ko.tiedot www.kesko.fi -sivuilla (mm.ympäristöpolitiikka)
3.15	Jäsenyydet järjestöissä	Kyllä	12	Keskeiset vaikuttamisalueet ja -tavat	
3.16-3.17	Tuoteketjun hallinta, epäsuorat vaikutukset	Osittain	26,33,48	Energiaostot, kehitys tuotekaupassa, sosiaalinen laatu	Epäsuorien taloudellisten vaikutusten analyysi puutteellinen
3.18	Muutokset toiminnassa	Kyllä	17	Investoinnit ja kauppaverkosto	
3.19-3.20	Johtamisjärjestelmät, sertifiointit	Kyllä	24, 48	Ympäristöjärjestelmä ja -laskenta Tavarantoimittajien sosiaalisen laadun valvonta	
GRI:n sisältövertailu					
4.1	Vertailu GRI-suositukseen	Kyllä	58		
Taloudellisen vastuun tunnusluvut					
EC1	Liikevaihto	Kyllä	5	Kesko yrityksenä	
EC2	Markkinoiden maantieteellinen jaottelu	Kyllä	15	Taloudelliset tulokset/Yleistä	Lisätietoa www.kesko.fi -sivuilla (Vuosikertomus 2003)
EC3	Tavara- ja palveluostot	Kyllä	5, 20	Tavaroiden ja palvelujen toimittajat	
EC4	Maksuaikojen noudattaminen	Kyllä	21	Tavaroiden ja palvelujen toimittajat	
EC5	Maksetut palkat, eläkkeet yms.	Kyllä	19, 20	Maksetut palkat, henkilösivukulut... Eläke- ja sairausvakuutusjärjestelmät	
EC6	Maksetut korot ja osingot	Osittain	15	Talouden kehitys osakkeenomistajien kannalta	Maksettuja korkoja ei ole eritelty. Tiedot tulosraportissa.
EC7	Varausten muutokset	Ei			Ei ole eritelty, tiedot tulosraportissa.
EC8	Maksetut verot	Kyllä	19	Maksetut palkat, henkilösivukulut ja verot	
EC9	Saadut taloudelliset tuet	Ei			Ei ole GRI:n tarkoittamia tukia.
EC10	Tuki yleishyödyllisiin tarkoituksiin	Kyllä	21	Taloudellinen tukeminen	
Ympäristövastuun tunnusluvut					
EN1	Materiaalien käyttö	Kyllä	31	Materiaalien käyttö	Huom! Kyseessä pakkausmateriaalit.
EN2	Ulkoisen jätteen hyödyntäminen	Ei			Kauppayrityksessä ei hyödynnetä kierrätysjätettä GRI:n tarkoittamalla tavalla.
EN3+EN4	Energian käyttö (välitön/välillinen)	Kyllä	26	Energian ja veden kulutus	Mittayksikkönä KWh ja sen kerrannaiset MWh ja GWh.
EN5	Veden käyttö	Kyllä	26	Energian ja veden kulutus	
EN6+EN7	Biodiversiteettiin liittyvät vaikutukset	Ei			Maa-alueista ei ole tehty analyysia biodiversiteetin kannalta.

GRI:n suositus		Keskon raportti			
Tunnus	GRI:n sisältö	Sisältyy	Sivulla	Reportin otsikko	Puutteet/poikkeamat
EN8	Kasvihuonekaasupäästöt	Kyllä	27, 29	Energian ympäristöprofiili Kuljetusten päästöt	Kuljetusten osalta vain Suomesta ja Ruokakesko Viron toiminnoista.
EN9	Otsoni	Kyllä	27	Energian ympäristöprofiili	=Alailmakehän otsoni C ₂ H ₄ -ekvivalenteina.
EN10	Happamoituminen	Kyllä	27	Energian ympäristöprofiili	
EN11	Jätteet	Osittain	31	Jätehuolto ja kierrätys	Suomesta ja Ruokakeskon Viron toiminnoista.
EN12	Päästöt veteen	Ei			Ei relevantti Keskon toiminnassa.
EN13	Kemikaali-, öljy- yms. vuodot	Kyllä	36	Ympäristöriskit, -vahingot ja -onnettomuudet	Vähäinen yhteys Keskon toimintaan.
EN14	Tuotteiden ympäristövaikutuksia	Ei			Kauppayrityksenä Kesko ei tuota tuotteita.
EN15	Tuotteiden hyötykäyttö	Ei			Kesko osallistuu hyötykäyttöjärjestelmiin, mutta GRI:n tarkoittamat tiedot koskevat valmistajia.
EN16	Ympäristövahingot	Kyllä	36	Ympäristöriskit, -vahingot ja onnettomuudet	Suomesta.
EN34x	Kuljetusten ympäristövaikutukset	Kyllä	29	Kuljetukset/Syntyneet päästöt	Suomesta ja Ruokakeskon Viron toiminnoista.
Sosiaalisen vastuun tunnusluvut					
LA1+LA2	Työpaikkoja koskevat tilastot	Kyllä	18, 39, 40	Työpaikkojen kehitys, Työntekijöiden määrä, Työsuhteen päättymissytyt	
LA3+LA4	Järjestäytyminen, neuvottelu- mekanismit	Kyllä	46	Järjestäytyminen	
LA5-LA8	Terveys ja turvallisuus	Osittain	42	Terveys ja turvallisuus	Arvio ILO:n menettelytapaohjeiden noudattamisesta puuttuu. Tiedot alihankkijoiden (esim.rakennuttaminen) tapaturmista puuttuvat.
LA9	Koulutus	Kyllä	46	Koulutus	Henkilöstöryhmittäin erittely vain Suomesta.
LA10+LA11	Tasa-arvo	Kyllä	44	Tasa-arvo	
LA12x	Vapaaehtoiset työsuhde-edut	Kyllä	43, 44	Palkat ja muut edut, eläkkeet	
HR1-HR7	Ihmisoikeuskysymykset	Osittain	48	Tavarantoimittajien sosiaalisen laadun valvonta	Ihmisoikeuskysymykset eivät ole relevantteja Keskon omassa toiminnassa, vaan niitä käsitellään kehitysmaissa toimivien tavarantoimittajien osalta.
S01	Toiminta lähiyhteisössä	Ei			Sidosryhmäyhteistyöstä ei ole prosessikuvausta.
S02	Suhtautuminen lahjontaan	Osittain	57	Suhtautuminen lahjontaan	Vertailu OECD:n dokumenttiin puuttuu.
S03,S05x	Suhteet politiikkaan	Kyllä	57	Suhteet politiikkaan	
S04x	Saadut tunnustukset	Kyllä	35, 36	K-ympäristökaupat, sidosryhmä-yhteistyö ja viestintä	
PR1+PR2	Tuoteturvallisuus	Kyllä	54	Tuoteturvallisuus	
PR3	Yksityisyydensuoja	Kyllä	56	Yksityisyydensuoja	
Lisäksi:			41 56 21	Johtamisen laatu Yritysturvallisuus Taloudellisen hyödyn jakautuminen	Suomen maakuntiin

Yhteiskuntavastuun yhteyshenkilöitä

Luettelossa on yhteystiedot henkilöistä, joilta voi ensisijaisesti saada lisätietoja raportin sisältämillä osa-alueilla. Luettelo ei kata kaikkia toimitustyöhön osallistuneita keskolaisia. Keskon puhelinnumero on kaikkialta Suomesta soitettuna 010 5311. Sähköpostiosoite = etunimi.sukunimi@kesko.fi

Nimi	Tehtävä	Yksikkö
Kehitys, koordinointi, raportin toimitusvastuu		
Jouko Kuisma	kehitysjohtaja, yhteiskuntavastuu	Konserniviestintä ja yhteiskuntasuhteet
Ulla Rehell	kehityspäällikkö, yhteiskuntavastuu	Konserniviestintä ja yhteiskuntasuhteet
Taloudellisen vastuun tunnusluvut		
Pauli Alajoki	talouspäällikkö	Konsernitalous
Pekka Niva	kauppapaikkajohtaja	Ruokakesko Oy/kenttä
Antti Mansikka	paikkatietosuunnittelija	Ruokakesko Oy/kenttä
Jukka Pokki	sijoittajasuhdepäällikkö	Konserniviestintä ja yhteiskuntasuhteet
Ympäristövastuun tunnusluvut		
Johanna Saarivuo	kiinteistökehityspäällikkö	Kiinteistökesko
Timo Jäske	kehityspäällikkö	Ruokakesko Oy/logistiikka
Marja-Riitta Jarva	ympäristöpäällikkö	Ruokakesko Oy/asiakkuusprosessi
Merja Saarinen	ympäristöpäällikkö, K-ympäristökaupat	Ruokakesko Oy/asiakkuusprosessi
Juha Kortesalmi	ympäristöpäällikkö	Anttila Oy
Marja Ola	ympäristösuunnittelija	Rautakesko Oy/kehitys
Sari Koskinen	ympäristösuunnittelija	Rautakesko Oy/kehitys
Virpi Kantoluoto	ympäristösuunnittelija	Maatalouskesko Oy/kehitys
Toni Tynkkynen	ympäristösuunnittelija	Kesped Oy
Nina Rintanen	ympäristöassistentti	Kaukomarkkinat Oy
Sosiaalisen vastuun tunnusluvut		
Lea Heikkinen	kehityspäällikkö	Henkilöstöresurssit
Mikko Myyryläinen	HR-controller	Henkilöstöresurssit
Saara Halko	toimistoesimies	Eläkevakuutus ja työterveys
Sosiaalisen laadun valvontajärjestelmä		
Jouko Kuisma	kehitysjohtaja, yhteiskuntavastuu	Konserniviestintä ja yhteiskuntasuhteet
Tuoteturvallisuus		
Matti Kalervo	tuotetutkimuspäällikkö	Ruokakesko Oy/tuotetutkimus
Yritysturvallisuus		
Juha Pietarinen	turvallisuusjohtaja	Konserniturvallisuus
Yksityisydensuoja		
Tapio Pesonen	rahoituspalvelupäällikkö	K-Plus Oy
Konserniviestintä		
Erkki Heikkinen	viestintäjohtaja	Konserniviestintä ja yhteiskuntasuhteet

Varmennuslausunto

Olemme Kesko Oyj:n johdon pyynnöstä tarkastaneet Kesko Oyj:n Yhteiskuntavastuun raportin vuodelta 2003 voidaksemme varmentaa sen tietosisällön. Kesko Oyj:n johto vastaa raportin laatimisesta ja sen sisältämien tietojen keräämisestä ja esittämisestä. Tätä varmennuslausuntoa ei voida käyttää pohjana arvioitaessa Kesko Oyj:n suoritus-tasoa sen määrittelemissä ei-taloudellisissa periaatteissa.

Varmennuksen laajuus ja toteutustapa

Suomessa ei tällä hetkellä ole yritysten yhteiskuntavastuun raporttien laatimista, julkaisemista eikä ulkopuolista varmennusta koskevia säännöksiä. Yhtenä varmennuksen kriteerinä on käytetty Global Reporting Initiative (GRI) 2002 -ohjeistoa.

Toimeksiantomme käsitti yhteiskuntavastuun raportin tietosisällön varmentamisen. Varmennusprosessimme sisälsi seuraavat vaiheet:

- Keskon yhteiskuntavastuun strategian ja johtamiskäytäntöjen toteutumisen tason arviointi, erityisesti uusilla raportointialueilla ja Keskon ulkomaan toiminnoissa.

- Yhteiskuntavastuun raportissa esitettävän informaation keräämiseen ja raportointiin liittyvien menettelytapojen arviointi.
- Esitetyn tiedon kattavuuden, oikeellisuuden ja vertailukelpoisuuden arviointi.

Työmme sisälsi vastuullisten henkilöiden haastatteluja tiedon tuottamisen käytännöistä ja menettelytavoista Suomen toiminnoissa ja Virossa Jürin logistiikkakeskuksessa. Tiedon arviointi perustui alkuperäiseen, raportoitavista toiminnoista meille toimitettuun aineistoon sekä kyseisen aineiston tuottamiseen osallistuneiden henkilöiden haastatteluihin. Myös edellisen vuoden varmennuksen yhteydessä toteuttamamme haastatteluja ja tietoa käytettiin työmme pohjana.

Johtopäätöksemme

Yllä kuvatun työn perusteella esitämme seuraavat johtopäätökset ja havainnot:

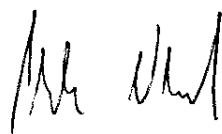
Tämä on järjestyksessään Kesko Oyj:n neljäs yhteiskuntavastuun raportti. Tämän vuoden raportin rakenne on pääosin yhdenmukainen edellisten vuosien

raportteihin verrattuna. Viime vuoden varmennuslausunnossamme suositelimme ulkomaisten toimintojen liittämistä kaikilta osin samojen tunnuslukujen alle. Tämän vuoden raportissa on yksityiskohtaisempaa tietoa Keskon Baltian toiminnoista, sekä kotimaan osalta uusina tunnuslukuina tietoa Keskon tuottaman taloudellisen hyödyn jakaantumisesta Suomen maakuntiin. Lisäksi raporttiin on lisätty uusia ominaisuuksia, kuten esimerkkitaipaukset, jotka täydentävät kuvaa Keskon suorituskyvystä. Kesko Oyj:n yhteiskuntavastuun raportoinnin soveltamisalaa voitaisiin vielä laajentaa erityisesti niissä maissa, joissa yhteiskuntavastuun joistakin tunnusluvuista ja eri toiminnoista raportointi ei vielä ole kattavaa.

Kesko Oyj:n vuotta 2003 koskeva yhteiskuntavastuun raportti antaa tasapainoisen kuvan Kesko Oyj:n toiminnan tasosta yhteiskuntavastuun alueella, ja raportin sisältämä informaatio on esitetty asianmukaisella tavalla.

Helsingissä, 13. huhtikuuta 2004

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Pekka Nikula
KHT

Sirpa Juutinen
Global Risk Management Solutions

Termien selitykset

Tekstissä ja taulukoissa esiintyy termejä, tunnuslukuja ja lyhenteitä, joiden sisältöä on tarpeen selvittää tässä tarkemmin.

Sijoitetun pääoman tuotto-% (ROI) =

$$\frac{\text{voitto ennen satunnaisia eriä + korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{taseen loppusumma ./. korottomat velat (keskimäärin vuoden aikana)}} \times 100$$

$$\text{Omavaraisuusaste, \%} = \frac{\text{oma pääoma + vähemmistöosuus}}{\text{taseen loppusumma ./. saadut ennakot}} \times 100$$

$$\text{Velkaantumisaste, \%} = \frac{\text{vieras pääoma + pakolliset varaukset}}{\text{taseen loppusumma ./. saadut ennakot}} \times 100$$

Nettovelkaantumisaste, \% =

$$\frac{\text{korollinen vieras pääoma ./. rahoitusarvopaperit ./. rahat ja pankkisaamiset}}{\text{oma pääoma + vähemmistöosuus}} \times 100$$

Osakekannan markkina-arvo = osakkeen kurssi x osakkeiden lukumäärä

GWh = gigawattitunti = miljoona kilowattituntia (kWh)

1 kWh = 3,6 MJ= 3 600 J (GRI:n suosituksessa energian mittayksikkö on joule eli J)

PJ = petajoule = miljoona joulea

CO₂ = hiilidioksidi = aiheuttaa ilmaston muutosta ("kasvihuoneilmiö")

CO₂-ekv = hiilidioksidiekvivalentti, se määrä erilaisia kaasuja, joiden yhteisvaikutus kasvihuoneilmiöön vastaa mainittua hiilidioksidimäärää

SO₂ = rikkidioksidi (vaikuttaa happamoitumiseen)

C₂H₄ = eteeni (vaikuttaa alailmakehän otsonipitoisuuteen)

CO = hiilimonoksidi eli häkä

HC = hiilivedyt

NO_x = typen oksidit

Transbox-laatikko = muovista valmistettu, uudelleen käytettävä kuljetuslaatikko

KRESS-kiinteistö = kiinteistö- ja rakennusalan energiansäästösopimuksen (KRESS) piiriin kuuluva kiinteistö, jolle on asetettu sähkön ja lämmön ominaiskulutusta koskevat säästötavoitteet.

Keskon yhteiskuntavastuun raportti on julkaistu suomen- ja englanninkielisenä ja sitä voi tilata postiosoitteesta Kesko Oyj, Konserniviestintä, Satamakatu 3, 00016 Kesko, sähköpostiosoitteesta viestinta@kesko.fi tai puhelimitse numerosta 01053 22404. Raportti on tilattavissa ja luettavissa myös Keskon Internet-sivuilta osoitteessa www.kesko.fi.

Raportin on toimittanut Keskon konserniviestintä (Jouko Kuisma ja Ulla Rehell) yhteistyössä Mainostoimisto Raudan ympäristötiimin (Tapio Heickell ja Anne Soikkeli) kanssa.

Kuvat: Jari Härkönen, paitsi s.14, 23 sekä 38 Petri Artturi Asikainen, s.35 Mauri Ratilainen, s.48 Mikkel Østergaard/Gorilla ja s.51 Max Havelaar France/Kaare Viamose.

Painopaikka: Libris, Helsingissä 2004

Paperi: Cyclus (100 % kierrätyspaperia)

Paperille ja kirjapainolle on myönnetty

Pohjoismaisen Joutsen-ympäristömerkin käyttöoikeus.

KESKO
Kaupan tekijä